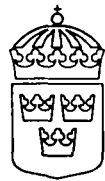

Jordbruksutskottets betänkande

1988/89:JoU14

Livsmedelskontrollen

1988/89
JoU14

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1988/89:68 med förslag om vissa ändringar i livsmedelslagen (1971:511) i syfte att skärpa livsmedelskontrollen.

Vidare behandlas *dels* motioner från allmänna motionstiden 1988, *dels* motionsyrkanden väckta med anledning av proposition 1987/88:128 om miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket, m. m., *dels* motioner från allmänna motionstiden 1989, *dels* motioner väckta med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker de med anledning av propositionen väckta motionerna i den mån de står i motsättning till regeringens förslag och överväganden. Med anledning av tre motioner (m, c, vpk) föreslår utskottet ett riksdagsuttalande av innebörden att regeringen till riksdagen bör återkomma med en särskild redovisning om den närmare utformningen av en vidgad avgiftsfinansiering inom livsmedelskontrollen.

I betänkandet behandlas vidare ett antal fristående motioner om livsmedelskvalitet, importkontroll, märkning m. m. Motionerna avstyrks eller föreslås lämnade utan vidare åtgärd med hänvisning till bl. a. propositionens förslag och till tidigare ställningstaganden av utskottet.

Till betänkandet fogas 58 reservationer och sju särskilda yttranden.

Propositionen

I proposition 1988/89:68 föreslår regeringen (jordbruksdepartementet) att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511).

Vidare bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om livsmedelskontrollens organisation och om formerna för livsmedelskontrollen.

Lagförslaget har granskats av lagrådet.

Lagförslaget bifogas till detta betänkande som bilaga 1.

Motion väckt med anledning av proposition 1987/88: 128 om miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket, m. m.

1987/88:Jo10 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska livsmedels kvalitet och en ökad livsmedelskontroll,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud att bestråla livsmedel,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om märkning av livsmedel.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1988

1987/88:Jo213 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om neutralitet vad gäller produktionskraven mellan inhemska och importerade livsmedel,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om s. k. svenskmärkning av produkter.

1987/88:Jo243 av Ingvar Eriksson m. fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om neutralitet vad gäller produktionen mellan inhemska och importerade livsmedel.

1987/88:Jo248 av Alf Svensson (c) vari yrkas

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om importrestriktioner för livsmedel med restmängder av bekämpningsmedel eller deras nedbrytningsprodukter.

1987/88:Jo250 av Bengt Kindbom och Gunilla Andrén (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regler bör utarbetas som innebär att import endast tillåts från länder som har samma krav på produktionsmetoder och djurhållning som Sverige,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedel skall märkas med ursprungsland.

1987/88:Jo503 av Lennart Brunander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av märkning av tillsatser i vin även på vinförpackningarna.

1987/88:Jo504 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbud av import av livsmedel innehållande rester av förbjudna gödnings-, bekämpnings- och konserveringsmedel.

1987/88:Jo507 av Anna Wohlin-Andersson och Kersti Johansson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att Sverige ska ställa samma krav på importerade livsmedel som på svenska,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ursprungsmärkning av i Sverige försålda livsmedel.

1987/88:Jo508 av Margareta Andrén (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Sverige skall ställa samma krav på importerade livsmedel som på svenska.

1987/88:Jo515 av Lennart Pettersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en utredning av införande av ett system för märkning av ursprungsland för ur hälsosynpunkt viktiga livsmedel.

1987/88:Jo516 av Per Arne Aglert (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samordning och helhetssyn av myndigheters åtgärder i fråga om kost och miljö.

1987/88:Jo518 av Ulla Orring och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om regler och kontroll av våra livsmedel.

1987/88:Jo521 av Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om import av vissa livsmedel till Sverige.

1987/88:Jo523 av Bertil Danielsson och Ingvar Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om import av vissa livsmedel.

1987/88:Jo525 av Arne Kjörnsberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om importerade livsmedel.

1987/88:Jo526 av Mona Saint Cyr och Ingrid Hemmingsson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i livsmedelslagen att ursprungsland anges vid sidan av förpackare/tillverkare.

1987/88:Jo528 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen av regeringen begär en översyn av regleringen rörande livsmedelshantering m. m. i syfte att underlätta möjligheterna till lokal livsmedelsproduktion,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om antibiotikainblandningen i foder,

3. att riksdagen beslutar att import av livsmedel som produceras på ett i Sverige förbjudet sätt inte skall tillåtas,

4. att riksdagen beslutar att import av produkter som avses användas som livsmedel skall omfattas av livsmedelskontrollen,

5. att riksdagen av regeringen begär förslag till en utvidgning av livsmedelskontroll till att omfatta alla de bekämpningsmedel och fodertillsatser som används och som kan tänkas ha använts i importerade livsmedel,

6. att riksdagen av regeringen begär förslag om effektiviseringar av livsmedelskontrollen,

7. att riksdagen av regeringen begär insatser så att märkning av livsmedlens ursprungsland införs,

8. att riksdagen av regeringen begär förslag om en förbättrad information om livsmedel såsom i motionen anförts,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts att bestrålad mat inte får produceras, införas eller försäljas i Sverige,

10. att riksdagen av regeringen begär förslag om datummärkning av livsmedel så som i motionen anförts,

11. att riksdagen av regeringen begär förslag om producent- och tillverkarmärkning av livsmedel,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i övrigt i motionen anförts om inriktningen av konsument- och livsmedelspolitiken.

1987/88:Jo532 av Gösta Andersson och Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om hårdare villkor för importen av livsmedel.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1989

1988/89:Jo204 av Karl Erik Olsson och Ingbritt Irhammar (båda c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvalitetskrav vid import av äpplen och päron.

1988/89:Jo224 av Carl Frick (mp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det skall göras en grundlig genomgång av tätorternas vattenproblem med en plan på hur detta skall gå till,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regeringen fortlöpande skall underrätta riksdagen hur det går med arbetet att rädda dricksvattnet från jordbruksgifter och från försurning genom användning av försurande konstgödselmedel samt föreningar av kemisk och biologisk natur.

1988/89:Jo257 av Sven Eric Lorentzon m. fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om s.k. svensk märkning av inhemska produkter samt ursprungsmärkning av importen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om livsmedelskvalitet.

1988/89:Jo267 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

6. att riksdagen beslutar att samma krav skall gälla för såväl inhemsk som importerad frukt,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att berörda myndigheter bör utarbeta regler för marknadsföring med begrepp förknippade med miljö,

15. att riksdagen hos regeringen begär förslag på förändrad innehållsdeklaration för livsmedel, i enlighet med vad som i motionen sägs,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om att vid offentlig upphandling av livsmedel konsumenternas behov av giftfria och högkvalitativa livsmedel skall tillgodoses.

1988/89:Jo429 av Inger Schörling och Åsa Domeij (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att gränsvärdet för kvicksilver i fisk skärps i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att se till att en övergripande kartläggning av metaller, cesium och dioxin i fisk sker i Gävleborgs län,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelsverket skall utöka kontrollen av och upprätta gränsvärden för gifter i fisk.

1988/89:Jo501 av Lennart Brunander och Karin Starrin (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av märkning av tillsatser i vin även på vinförpackningarna.

1988/89:Jo502 av Olle Östrand m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en omedelbar kartläggning av dioxinförekomsten i de viktigaste fiskarterna efter Norrlandskusten.

1988/89:Jo503 av Ingbritt Irhammar och Ulla Tillander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om EG:s bestämmelser av regler för mineralvatten i Sverige.

1988/89:Jo504 av Bengt Silfverstrand och Birthe Sörestedt (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av åtgärder för en bättre dricksvattenkvalitet.

1988/89:Jo505 av Carl Frick (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att man från myndighetshåll klart skall lämna redogörelser för hur man sätter gränsvärden och de värderingar som ligger bakom detta arbete,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det skall publiceras listor på aktuella gränsvärden för våra livsmedel och för vilka de gäller,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det skall införas en speciell märkning på varor som normalt innehåller kemikalier nära de uppsatta gränsvärdena,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de gränsvärden som finns, hur de än har kommit till, skall användas så att de aktivt bidrar till att främja vår hälsa.

1988/89:Jo510 av Carl Frick (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den skall ge livsmedelsverket i uppdrag att skyndsammast se till att produkter får korrekta specifikationer så att konsumenterna kan fylla en av sina viktiga uppgifter att vara styrande i marknadsekonomi och samtidigt få veta vad hon eller han verkligen köper,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den skall ge livsmedelsverket i uppdrag att se till att "fuskprodukter" på ett tydligt och klart sätt märks så att det framgår att det inte rör sig om den äkta varan,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de i yrkande 2 föreslagna reglerna också skall gälla för importerade dagligvaror,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelsverket skall ta fram bestämmelser och förslag till lagar som skyddar konsumenterna mot de företag som bryter mot de föreslagna märkningarna och specifikationerna.

1988/89:Jo511 av Carl Frick (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den skall utreda bidrag till dem som är drabbade av att ha försurat brunnsvatten enligt de kemiska kriterier som gäller nu,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att medelstillelningen skall vara så stor att huvuddelen av de försurade brunnarna skall kunna vara åtgärdade inom en treårsperiod.

1988/89:Jo512 av Carl Frick (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Vätternröding svartlistas till dess de genomsnittliga värdena för dioxiner i rödingen håller sig under 5 pikogram dioxin (Eadon) per gram fisk,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fiskarena runt Väneren skall hållas ekonomiskt skadeslösa av förorenaren och att underlaget för beräkningen skall utgöras av de normala fångsterna som har rapporterats de senaste åren.

1988/89:Jo514 av Birger Schlaug (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det vatten som säljs som "mineralvatten" också är mineralvatten, dvs. vatten direkt ur källa utan tillsatser, och att anpassning sker till de normer som råder i stora delar av Europa.

1988/89:Jo521 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att förbjuda användning av aluminiumsulfat samt användandet av aluminium som vattenkemikalie,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en aktionsplan för höjd dricksvattenkvalitet,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en tjugoförårig avvecklingsplan för halogenering av dricksvattnet.

1988/89:Jo523 av Marianne Carlström m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sänkningsplanerna av gränsvärdena för bekämpningsmedelsrester, nitrat och kvicksilver i livsmedel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minskningen av användningen av konserveringsmedel i livsmedel och slopandet av alla onödiga livsmedelstillsatser,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mätning av yt- och grundvatten.

1988/89:Jo524 av Ingvar Eriksson och Carl G Nilsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om import av vissa livsmedel i Sverige.

1988/89:Jo525 av Ingrid Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av samordning och ett långsiktigt åtgärdsprogram för tryggad och förbättrad dricksvattenkvalitet.

1988/89:Jo526 av Marianne Carlström m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i livsmedelslagen att mat av sådan kvalitet som anges i motionen ej får saluföras.

1988/89:Jo527 av Monica Öhman (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om datummärkning av chokladprodukter.

1988/89:Jo530 av Ulla Orring och Charlotte Branting (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändring av lagstiftning för livsmedelskontroll, samt att beteckningen "berikningsmedel" avförs ur livsmedelslagstiftningen.

1988/89:Jo533 av Åsa Domeij och Carl Frick (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det skall vara förbjudet att sälja alla former av bestrålad föda i Sverige,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det skall vara förbjudet att sälja bestrålat utsäde i Sverige,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det skall vara förbjudet att sälja bestrålade kryddor i Sverige.

1988/89:Jo534 av Carl Frick och Åsa Domeij (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vi i Sverige skall kunna ställa krav på att importerade livsmedel inte har behandlats med gifter eller kemikalier som är förbjudna i Sverige eller har producerats på sätt som vi inte accepterar i Sverige,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regeringen med kraft verkar för att ändra de internationella avtal som Sverige har ingått och som kan hindra det som har krävts i punkt 1.

1988/89:Jo535 av Ivar Virgin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rests substanser från i Sverige förbjudna ämnen vid import.

1988/89:Jo539 av Ingvar Björk och Sonia Karlsson (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen påtalar behovet av en utredning för att klarlägga sambandet mellan försurning och jordbruksmetoder å ena sidan och livsmedlens mineralämnesbalans och dennas inverkan på hälsan å den andra.

1988/89:Jo546 av Maggi Mikaelsson och Bertil Måbrink (vpk) vari yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av kartläggning av dioxinförekomst i fisk längs Norrlandskusten.

1988/89:Jo796 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om föreningar av dricksvatten.

1988/89:Jo799 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en kartläggning av och plan för dricksvattensituationen.

1988/89:Jo886 av Marianne Samuelsson och Åsa Domeij (mp) vari yrkas

3. att medel avsätts för en komplett inventering av vattenkvaliteten i brunnar vars vatten användes för matlagning, som dryck etc.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1988/89:Jo20 av Lennart Brunander och Karin-Starrin (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om datummärkning av choklad och liknande varor.

1988/89:Jo21 av Sven Eric Lorentzon m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag till ny lydelse av § 29 livsmedslagen (1971:511) och begär att regeringen till riksdagen skall återkomma med nytt förslag i enlighet med vad som i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheter för bestrålning av vissa typer av livsmedel.

1988/89:Jo22 av Bengt Rosén m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om årlig revision av livsmedelshanteringen i de större företagen av därtill auktoriserade revisorer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att socialstyrelsen i avvaktan på återupprättande av ett institut för folkhälsan får huvudansvaret för information och rådgivning om livsmedel.

1988/89:Jo23 av Nic Grönvall (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om ändring i 11 § livsmedslagen så vitt avser däri tillfört nytt kriterium för förbud för hantering eller införsel till landet av visst slag av livsmedel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud mot bestrålning och förbud mot import av bestrålade livsmedel.

1988/89:Jo24 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet att värna ursprungliga tillverkningsmetoder och restriktivitet med nya metoder och tillsatser,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelskontrollen även bör beakta förändringar i ägarstrukturen när det gäller livsmedelsföretag,

3. att riksdagen avslår de föreslagna ändringarna i livsmedelslagens § 24 och § 26,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om livsmedelsverkets roll,

5. att riksdagen avslår den föreslagna § 29 a i livsmedelslagen,

6. att riksdagen begär att regeringen skall återkomma med förslag till avgiftssystem för livsmedelskontrollen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontrollen av storkök,

8. att riksdagen beslutar om offentlighet i livsmedelskontrollen i enlighet med vad som föreslås i motionen,

9. att riksdagen hos regeringen begär att förhandlingar skall upptas med handelns organisationer i syfte att i butiker och andra livsmedelsanläggningar som är tillgängliga för allmänheten avsätta utrymme för samhällelig information i enlighet med vad som sägs i motionen,

10. att riksdagen beslutar om importförbud av bestrålade livsmedel,

11. att riksdagen beslutar om grunder för importförbud i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolornas roll för ökade kunskaper om livsmedel samt om deras behov av resurser för detta ändamål,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ursprungsmärkning av livsmedel,

14. att riksdagen begär att regeringen skall utreda och utforma förslag för hur begreppet "miljövänlig" m. m. får användas i marknadsföring,

15. att riksdagen beslutar förbjuda PVC i förpackningar,

16. att riksdagen beslutar att PVC-haltiga förpackningar inom ett år skall ha försvunnit ur livsmedelshanteringen,

17. att riksdagen hos regeringen begär att livsmedelsverket får i uppdrag att göra en översyn över livsmedelsförpackningar och lämna förslag om hur och när olämpliga sådana kan ersättas,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningen av miljö- och hälsoskyddsinspektörer,

19. att riksdagen hos regeringen begär att livsmedelsverket skall utarbeta ett åtgärdsprogram för att värna dricksvattnet,

20. att riksdagen hos regeringen begär en utredning med förslag som värnar den småskaliga slakteriproduktionen vid en förändrad köttbesiktning,

21. att riksdagen beslutar att livsmedelsverket skall ansvara för importkontrollen av kött,

22. att riksdagen begär att regeringen skall inbjuda till en internationell arbetsgrupp för frågor kring livsmedelskvalitet och kontroll.

1988/89:Jo25 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av livsmedelskontrollen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet för kommunerna att överta tillsynen av livsmedelskontrollen,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om avgiftsfinansiering i enlighet med motionen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om importkontroll av livsmedel,
5. att riksdagen beslutar förbjuda bestrålning av livsmedel och import av sådana livsmedel,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information till konsumenterna,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om offentlig utredning om dricksvattenfrågorna.

1988/89:Jo26 av Karin Ahrlund (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillåta bestrålning av livsmedel.

1988/89:Jo27 av Inger Schörling m. fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedel framställda med metoder som är förbjudna i Sverige av hälso- och miljöskäl inte bör få importeras,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige inom GATT bör verka för ett vidgat kvalitetsbegrepp i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelslagens tillämpningsområde bör ändras så att även miljöhänsyn beaktas i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelsverket bör få i uppdrag att utarbeta förslag om hur livsmedelskontrollen kan vidgas till att gälla även primärproduktionen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att såväl import av bestrålade produkter som bestrålning i Sverige bör förbjudas utan möjlighet till dispenser,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att namnskyddade produkter bör märkas i enlighet med vad som anförts i motionen,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedel bör märkas med uppgift om vilka bekämpningsmedel som använts i produktionen,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att färska grönsaker, rotsaker och frukt bör märkas med skördedatum,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ägg, smör och bröd bör märkas med produktionsdatum,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelsverket bör ta initiativ till positiv märkning av animalieprodukter som framtagits under mycket djurvänliga förhållanden, i enlighet med vad som anförts i motionen, senast den 1 januari 1990,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att länsstyrelserna bör tillföras 7,2 milj. kr. för att samordna livsmedelskontrollen i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att avgiftstaket för kommunerna bör slopas i enlighet med vad som anförts i motionen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de avgifter kommunerna tar in också bör få användas till löner,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att för kommunerna bindande gränsvärden för dricksvattenkvalitet bör införas i enlighet med vad som anförts i motionen,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av naturfrämmande konserveringsmedel bör upphöra inom två år,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelsverket bör få i uppdrag att se över hållbarhetstider för köttprodukter som inte är helkonserver i enlighet med vad som anförts i motionen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de ideella konsumentrörelserna bör ges plats i livsmedelsverkets styrelse.

1988/89:Jo28 av Bengt Silfverstrand och Birthe Sörestedt (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av förbättrad ursprungsbeteckning och varudeklaration för importerade livsmedel.

Offentlig utfrågning

Utskottet har den 21 mars 1989 anordnat en offentlig utfrågning för att inhämta synpunkter på organisation och kontroll, importkontroll, bestrålning, märkning, dricksvattnet samt livsmedelskontrollen i övrigt. I utfrågningen har deltagit representanter för myndigheter, kommuner, livsmedelsindustri och berörda organisationer samt forskare och konsumentföreträdare.

Utskottet

Allmänna utgångspunkter

Propositionen

En ökad materiell standard har inneburit att frågorna om livsmedelskvalitet och kostvanornas betydelse för hälsan de senaste åren har framstått som alltmer väsentliga. Samtidigt har samhällsutvecklingen förändrat förutsättningarna för livsmedelsproduktion och livsmedelshantering. 1985 års livsmedelspolitiska beslut (prop. 1984/85:166, JoU33, rskr. 393) innebär att livsmedlen på ett annat sätt än tidigare sattes i centrum för jordbrukspolitikerna och att åtgärder som berör livsmedlen samordnades i en gemensam politik. Varje del av livsmedelskedjan måste numera ta sitt ansvar för att konsumenternas berättigade krav på livsmedlen skall bli

tillgodosedda. Samhället kan här bidra dels genom att ekonomiskt och organisatoriskt medverka i inhämtande och förmedling av kunskaper, dels genom att ta sitt naturliga ansvar för kontrollen av livsmedlen. Denna kontroll bör inbegripa såväl det enskilda livsmedlets tillstånd som beredning, hantering, varuinformation m.m. Senare års omfattande utredningsarbete har visat på behovet av en reformering av den offentliga livsmedelskontrollen.

Strukturumvandlingen inom *livsmedelsindustrin* kännetecknas av en utveckling mot färre och större enheter och en ökad geografisk koncentration. Inom vissa branscher kan emellertid en motsatt utveckling skönjas. Under senare år har i viss utsträckning etablerats exempelvis småbagerier, köttbodrar och – i begränsad omfattning – gårdsslakterier.

Användningen av en alltmer avancerad teknik med i många fall kontinuerlig tillverkning inom slutna beredningssystem är en annan förändring som är särskilt tydlig vid de stora livsmedelsanläggningarna. Nya råvaror, nya metoder som förlänger livsmedlens hållbarhet samt nya konserverings- och förpackningsmetoder är ytterligare exempel på effekterna av en förändrad livsmedelsindustri.

Distributionen av livsmedel kännetecknas i dag av koncentration till tre block – ICA, KF och Dagab.

Den kampanjverksamhet – främst priskampanjer – som i väsentlig mån utmärker livsmedelsbranschens *marknadsföring* och som sker i samverkan mellan industri, grossister och butikskedjor har i många fall gått ut över kvaliteten på livsmedlen. Samtidigt har konsumenternas krav på kvalitet ökat.

Ansvar för att de kvalitetskrav som konsumenter och lagstiftning ställer på livsmedlen blir uppfyllda vilar självfallet i första hand på alla som är verksamma i livsmedelskedjan, dvs. odlare, uppfödare, tillverkare, importörer, grossister och detaljister. Det är enligt propositionen varken önskvärt eller möjligt för samhället att bygga upp en heltäckande kontrollapparat. Den offentliga livsmedelskontrollen kommer därför alltid – med undantag för köttbesiktning och viss annan kontroll – att vara av stickprovskaraktär.

Vissa händelser under den senaste tiden har visat att det finns skäl för många företag inom livsmedelsbranschen att kritiskt rannsaka sin verksamhet och höja sin ambitionsnivå i fråga om kvaliteten på livsmedlen om konsumenternas förtroende skall kunna bibehållas.

Erfarenheten visar också att det finns anledning att ifrågasätta ändamålsenligheten i organisationen av den offentliga livsmedelskontrollen. Det är sannolikt inte möjligt att med ett utpräglat decentraliserat kontrollsystem effektivt övervaka ett centraliserat hanteringssystem av det slag som byggts upp under senare år. Flertalet miljö- och hälsoskyddsnämnder, som har ansvaret för den närmare kontrollen, saknar förutsättningar för att genomföra en tillräcklig kontroll av de storskaliga tillverkningsanläggningarna och av varuflödet i senare led.

Avsikten med den offentliga livsmedelskontrollen är att se till att livsmedelslagstiftningens bestämmelser för hanteringen av livsmedel följs, så att konsumenterna skyddas mot hälsorisker och oredliga förfaranden.

Detta mål tillvaratar väl konsumenternas intressen och bör enligt propositionen gälla även i fortsättningen. Livsmedelskontrollen bör vara likartad och neutral i förhållande till livsmedlens ursprung och till den marknad de är avsedda för. Kontrollen bör också vara densamma oberoende av vilken produktionsmetod som har använts. Följaktligen bör samhällets tillsyn också vara densamma oberoende av hur och var i landet livsmedlen produceras och oberoende av om de är importerade eller inhemska. All livsmedelshantering i landet bör således bli föremål för en likartad offentlig tillsyn. Tillsynen bör ha en sådan omfattning och inriktning att konsumenterna kan känna trygghet i sitt val av fullgoda livsmedel för en näringsriktig och prisvärd kost.

Dagens livsmedelskontroll har visat sin största svaghet när det gäller att skydda konsumenterna mot oredliga förfaranden. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna, som har ansvaret för den löpande tillsynen, är dåligt rustade för denna uppgift. Bristerna är särskilt märkbara när det gäller den storskaliga livsmedelshantering.

Organisationen och resurserna för offentlig livsmedelskontroll bör anpassas så att de medger en effektiv kontroll av den storskaliga livsmedelshantering. Samtidigt är det av stor betydelse att det finns en ändamålsenlig organisation och tillräckliga resurser också för livsmedelskontrollen i övrigt. Detta gäller inte minst kontrollen av restauranger och andra storkök.

Kontrollen bör i ökad utsträckning inriktas mot livsmedlens sammansättning och vederhäftiga innehållsdeklarationer. Av effektivitetsskäl bör en sådan kontroll främst utföras vid produktionsanläggningarna. Även kontrollen av märkningen i övrigt liksom av hygienien måste förbättras.

Propositionens förslag är inte av den karaktären att de står i motsats till motsvarande reglering i andra länder. Den föreslagna skärpningen av livsmedelskontrollen avses komma till uttryck i föreskrifter som regeringen och framför allt livsmedelsverket skall meddela. Givetvis måste dessa föreskrifter beakta våra internationella åtaganden och stå i samklang med gällande bestämmelser i de andra nordiska länderna och även i övrigt internationellt. En målsättning skall således vara att söka överensstämmelse med bl. a. de regler man strävar mot inom EG.

En nordisk utgångspunkt vid de pågående GATT-förhandlingarna är att även andra än rent hälsomässiga skäl i vissa fall bör kunna accepteras i GATT:s regelsystem. Det kan gälla t. ex. förbud mot att använda köttmjöl från sjuka djur, utnyttja djur producerade med hjälp av genteknik eller användande av hormoner i tillväxtbefrämjande syfte.

Motionerna

I detta avsnitt behandlas motioner som främst tar upp de allmänna utgångspunkterna för livsmedelskontrollen m. m.

I tre motioner från centerpartiet framförs synpunkter på den förda livsmedelspolitiken. Propositionen behandlar enligt motionärerna endast en smal sektor av livsmedelshantering. Frågan om livsmedlens kvalitet och kontrollen av livsmedel borde vara en fråga för livsmedelskedjan i sin

helhet. Kostvanornas betydelse för folkhälsan måste uppmärksammas och livsmedelskontrollen utvidgas till att omfatta även sådana hälsorisker som hjärt- och kärlsjukdomar och cancer (1987/88:Jo10 yrkande 10, 1987/88:Jo528 yrkande 12 och Jo25 yrkande 1). En lokal livsmedelsproduktion har fördelar bl. a. ur kvalitetssynpunkt och stärker konsumentinflytandet. En översyn bör därför göras av regleringen av livsmedelshanteringen m. m. i syfte att underlätta en sådan produktion (1987/88:Jo528 yrkande 1).

I motion Jo257 (m) yrkande 7 framhålls att rätt använda är handelsgödsel, växtskyddsmedel och tillsatser inte negativa för livsmedlens kvalitet men en nödvändig del i en biologiskt balanserad produktion.

Med en väl fungerande lagstiftning och en effektiv kontroll av bl. a. redligheten bör – enligt motion 1987/88:Jo518 (fp) – konsumenternas förtroende för livsmedlens kvalitet kunna återupprättas.

Som särskilt viktigt i den lokala kontrollen framhåller vpk i sin partimotion Jo24 att storköken uppmärksammas (yrkande 7). Vid offentlig upphandling av livsmedel bör konsumenternas behov av giftfria och högkvalitativa livsmedel tillgodoses (Jo267 yrkande 16).

I livsmedelslagens tillämpningsområde bör enligt motion Jo27 yrkande 3 (mp) införas ett vidgat kvalitetsbegrepp omfattande hela odlingssystemets inverkan på miljön.

Utskottets överväganden

Utskottet instämmer i vad jordbruksministern anfört om de allmänna utgångspunkterna för livsmedelskontrollen och kan inledningsvis konstatera att det framlagda förslaget generellt sett innebär en i positiv bemärkelse betydande skärpning i förhållande till vad som föreslogs i livsmedelskontrollutredningens betänkande (SOU 1986:25).

Med förbättrad materiell standard och ökade kunskaper om bl. a. produktionsmetoder och kostens betydelse för hälsan har vår syn på födans roll och därmed våra krav på livsmedlen förändrats. Förutom att tjäna som föda i snäv bemärkelse omfattar begreppet livsmedel i dag faktorer som smak, färskhet och näringsriktighet. Även etiska aspekter har i vissa avseenden kommit att prägla vår syn på livsmedlen.

Felaktiga kostvanor är nutidens kanske största folkhälsoproblem. En förbättrad folkhälsa grundad på hög kunskapsnivå och sunda kostvanor bör vara en central målsättning för livsmedelskontrollen och övriga samhällsinsatser inom ramen för en samlad livsmedelspolitik.

Även om det väsentliga för konsumenten måste vara att den färdiga produkten uppfyller de berättigade kvalitetskraven vill utskottet – i likhet med jordbruksministern – betona det självklara i att ansvaret för att dessa krav uppfylls i första hand åvilar samtliga led i livsmedelskedjan, från den enskilde odlaren till detaljisten.

Konsumenten måste emellertid garanteras skydd inte bara mot direkta hälsorisker utan även mot oredligt förfarande i livsmedelshanteringen i stort. Utskottet vill redan i detta sammanhang välkomna de förslag om åtgärder på området som läggs fram i propositionen.

Av det nu anförda framgår att utskottet i allt väsentligt delar centerpartiets uppfattning att livsmedlens kvalitet och kontrollen av livsmedlen är en fråga för livsmedelskedjan i sin helhet liksom att sambandet mellan kostvanor och folkhälsa måste uppmärksammas. Denna uppfattning uttrycktes redan i 1985 års livsmedelspolitiska beslut och betonas ytterligare i den nu aktuella propositionen.

Med det ovan anförda anser utskottet även syftet med motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 10, 1987/88:Jo528 yrkande 12 och Jo25 yrkande 1 i allt väsentligt tillgodosett. Samtliga motioner bör kunna lämnas utan någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

På samma grund föreslår utskottet att motion 1987/88:Jo518 lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet har i andra sammanhang uttalat sin uppfattning om värdet av en lokal livsmedelsproduktion. Liksom jordbruksministern anser utskottet dessutom att värnandet om en ökad lokal vidareförädling av bygdens råvaror utgör en viktig del i en aktiv glesbygdspolitik. För att underlätta verksamheten för de allra minsta slakterierna, gårdsslakterierna och renslakterierna föreslås i propositionen ändrade bestämmelser för köttbesiktningen. Även förslaget om utformandet av ett märkningssystem som skulle göra det möjligt att vid slakterierna förse den slutliga produkten med uppgift om t. ex. gårdsnamn och uppfödningssätt är enligt utskottets mening ägnat att i viss mån tillgodose syftet med motion 1987/88:Jo528 yrkande 1.

Utskottet delar synpunkterna i motion Jo257 på användningen av handelsgödsel, växtskyddsmedel och tillsatser så till vida att en balanserad användning av vissa insatsmedel fortfarande utgör en nödvändig del i produktionen. Både inom forskning och praktisk tillämpning föreligger stor enighet om att så är fallet. Samtidigt är det givetvis angeläget att strävandena att ytterligare minska användningen av handelsgödsel och bekämpningsmedel fullföljs och intensifieras. Motion Jo257 yrkande 7 påkallar således inget initiativ från riksdagens sida. Utskottet hänvisar i detta sammanhang även till vad som anförs i det följande under avsnittet om dricksvattnet.

Som framhålls i propositionen bör organisationen och resurserna för den offentliga livsmedelskontrollen anpassas så att en i och för sig önskvärd och effektiv kontroll av den storskaliga livsmedelshanteringen inte kommer att ske på bekostnad av livsmedelskontrollen i övrigt. Detta gäller inte minst kontrollen av restauranger och andra storkök där allt större befolkningsgrupper i dag intar minst ett dagligt mål mat. Utskottet förutsätter att storköken även framdeles kommer att vara föremål för tillsynsmyndigheternas uppmärksamhet och vill i sammanhanget erinra om de skärpta regler för företagens egenkontroll som föreslås i propositionen och som behandlas senare i detta betänkande. Med det anförda får syftet med motion Jo24 yrkande 7 anses tillgodosett.

Med riksdagens beslut år 1985 om livsmedelspolitiken sattes på ett annat sätt än tidigare livsmedlen i centrum för jordbrukspolitiken och markerades tillkomsten av ett miljömål. Detta mål innebär att jordbruket och livsmedelsproduktionen liksom all annan verksamhet måste ta hän-

syn till kravet på en god miljö och till behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra naturresurser. Sedan dess har riksdagen vid flera tillfällen och senast våren 1988 med eftertryck betonat detta miljömål (prop. 1987/88:85, JoU23, rskr. 373 och prop. 1987/88:128, JoU24, rskr. 374). Syftet med motion Jo27 yrkande 3 får härmed anses tillgodosett. Motionen avstyrks.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen betonat värdet av att alternativt odlade produkter i ökad utsträckning kommit att utgöra en del av det varierade utbud som eftersträvas på livsmedelsområdet. Denna uppfattning gäller givetvis även högkvalitativa livsmedel i övrigt. Genom miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket och stöd till såväl alternativ odling som till forskning och rådgivning på området liksom förbättrad livsmedelskontroll och andra i den nu aktuella propositionen föreslagna åtgärder kan samhället på ett övergripande sätt medverka till en höjning av livsmedelskvaliteten. Offentlig upphandling av livsmedel hör emellertid till det område där i första hand vederbörande huvudmän – kommuner och landsting – bör ta ansvaret för ekonomiska och andra konsekvenser. Motion Jo267 yrkande 16 avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

Importkontrollen

Propositionen

I propositionen (s. 36–37) betonas särskilt vikten av att samma krav ställs på importerade produkter som på inhemskt producerade. Kraven ställs för att skydda de svenska konsumenterna mot hälsorisker. Eftersom konsumenterna måste kunna lita på importerade lika väl som på svenska produkter är kravet detsamma oavsett ursprung och produktionsförhållanden i ursprungslandet.

Produktionsmetoder och produktionsförhållanden skiljer sig väsentligt mellan olika länder. I många fall är t. ex. klimatförhållandena så olika att skillnader i produktionsmetoder är ofrånkomliga. Så länge de svenska kraven på *slutprodukterna* är uppfyllda finns varken anledning eller möjlighet att från svensk sida motsätta sig import av produkterna. Naturligtvis kan produktionsmetoden påverka produkten på ett sådant sätt att den inte kan godtas i Sverige, varvid import givetvis inte skall tillåtas.

Många av de krav vi ställer på den *inhemska* produktionen är emellertid motiverade av helt andra skäl än konsumentintresset, t. ex. arbetsförhållanden och miljöhänsyn. Sådana krav har vi självfallet rätt att införa oavsett omvärldens inställning, på samma sätt som andra länder fritt beslutar om sina krav. Detta hindrar givetvis inte att Sverige internationellt skall verka för exempelvis en miljövänlig produktion.

Jordbruksministern konstaterar slutligen att enbart det förhållandet att exportlandets *produktionsmetoder* skiljer sig från de svenska inte utgör grund för importförbud. Avgörande är i stället om *produkten* uppfyller svenska krav. Importrestriktioner utgår från konsumentaspekter på själva pro-

dukterna. Enligt GATT gäller detta livsmedel såväl som andra varor, t. ex. industriprodukter.

1988/89: JoU14

Som tidigare anförts kommer frågor av etisk innebörd att tas upp i samband med GATT:s pågående handelsförhandling, den s. k. Uruguay-rundan. En nordisk ambition är att även andra än rent hälsomässiga skäl i vissa fall bör kunna accepteras i GATT:s regelsystem. Det kan vara fråga om t. ex. förbud att saluhålla valkött, användningen av köttmjöl från sjuka djur eller utnyttjandet av djur producerade med hjälp av genteknik liksom att veterinärmedicinska preparat används i tillväxtbefrämjande syfte.

Genom de förslag till märkning med ursprungsland som framförs i propositionen får konsumenterna upplysningar som gör det möjligt att väga in andra aspekter än de rent hälsomässiga i valet av livsmedel.

Motionerna

Av såväl hälso- som konkurrensskäl m. m. framförs i ett flertal motioner yrkanden om samma kvalitetskrav för importerade och inhemskt producerade livsmedel – 1987/88:Jo213 (m) yrkande 2, 1987/88:Jo243 (m) yrkande 8, 1987/88:Jo250 (c) yrkande 3, 1987/88:Jo507 (c) yrkande 1, 1987/88:Jo508 (c), 1987/88:Jo521 (m), 1987/88:Jo532 (c), Jo25 (c) yrkande 4, Jo524 (m) och Jo535 (m). Enligt motionerna Jo204 (c) yrkande 2 och Jo267 (vpk) yrkande 6 bör dessa krav gälla även för frukt.

Av delvis samma skäl efterlyses i motionerna 1987/88:Jo248 (c) yrkande 5, 1987/88:Jo504 (c), 1987/88:Jo528 (c) yrkande 3 och Jo24 yrkande 11 importförbud för livsmedel framställda med metoder som inte är tillåtna i Sverige. I motionerna Jo27 yrkande 1 och Jo534 yrkande 1 (båda mp) framförs samma krav, dessutom med hänvisning till det felaktiga i att Sverige genom att acceptera sådan import skulle exportera miljöproblem till andra länder.

Centerpartiet anser i motion 1987/88:Jo528 att livsmedelskontrollen skall utvidgas till att omfatta dels importen av sådana produkter som avses att användas som livsmedel, t. ex. spannmål, dels alla de bekämpningsmedel och fodertillsatser som används och kan tänkas ha använts i importerade livsmedel (yrkandena 4 och 5). Kontrollen måste också bli mer effektiv, bl. a. genom ökade möjligheter att kvarhålla importpartier till dess analysresultaten är kända (yrkande 6).

Utskottets överväganden

Som en allmän synpunkt beträffande de motioner som syftar till en ökad kontroll av inte bara produktens beskaffenhet utan också av exportlandets produktionsmetoder kan framhållas att man med detta synsätt inför ett delvis nytt moment i livsmedelskontrollen. Den nuvarande livsmedelslagen är till stor del inriktad på att kontrollera och motverka hälsorisker m. m. för konsumenterna. Genom den av regeringen föreslagna ändringen av 11 § livsmedelslagen öppnas en möjlighet att vidta åtgärder som, utöver hälso- och näringskäl, föranleds av *konsumentintresset*. Av propositionen framgår att denna ändring görs i syfte att möjliggöra kontroll av hantering

eller införsel av bestrålade livsmedel. Utskottet vill understryka att de motioner som förordar ett generellt importförbud för produkter som framställts med i Sverige otillåtna metoder inte i alla delar företräder ett renodlat konsumentintresse utan snarare syftar till att värna om den inhemska produktionens konkurrensmöjligheter m. m. I samband med utskottets offentliga utfrågning framgick det klart att de länder som uppställer tekniska handelshinder alltid riskerar att mötas av motåtgärder på det handelspolitiska planet. Oavsett vilken betydelse detta spörsmål har vill utskottet för sin del framhålla att kraven på likartade produktionsmetoder i många fall är alltför vittsyftande för att kunna rymmas inom begreppet konsumentintresse enligt den svenska livsmedelslagstiftningen. Vidare bör framhållas att beslut om ytterligare importrestriktioner eller andra handelshinder kan komma i konflikt med den nyligen ingångna GATT-överenskommelsen, som redovisas i utskottets kommande betänkande om jordbruksprisregleringen (1988/89:JoU21).

Det anförda innebär att utskottet ansluter sig till regeringens överväganden om inriktningen av importkontrollen, vilka närmare redovisats i det föregående. Motionerna 1987/88:Jo213 yrkande 2, 1987/88:Jo243 yrkande 8, 1987/88:Jo250 yrkande 3, 1987/88:Jo507 yrkande 1, 1987/88:Jo521, 1987/88:Jo528 yrkande 3, 1987/88:Jo532, Jo24 yrkande 11, Jo25 yrkande 4, Jo27 yrkande 1, Jo204 yrkande 2, Jo267 yrkande 6 och Jo524 avstyrks.

När det gäller motionskraven på importerade produkters beskaffenhet får utskottet anföra följande.

Det är enligt utskottets mening ett från folkhälsosynpunkt självklart och oeftergivligt konsumentkrav att den svenska importkontrollen präglas av grundsynen att samma anspråk ställs på importerade och inhemskt producerade livsmedel. Kontrollen kan utövas på två sätt – genom kontroll vid gränsen av de importerade produkterna och genom kontroll av produktionsförhållandena i exportlandet.

Kontrollen vid införselorterna sker stickprovsvis, och det är i dag tillgängliga analysmetoder som avgör vilka medel som kan analyseras. För import av kött fordras särskilt införseltillstånd utfärdat av livsmedelsverket, och varje parti undersöks. Av det särskilda intyg som har utfärdats i ursprungslandet och som skall åtfölja partiet framgår från vilken exportanläggning köttet kommer. Anläggningen skall vara godkänd av livsmedelsverket, som grundar sitt godkännande på överenskommelser med motsvarande myndighet i exportlandet efter kontroll av landets hygieniska krav och standard eller – för EG-området – av EG accepterade anläggningar. Överensstämmer inte uppgifterna i intyget med livsmedelsverkets förteckning över godkända anläggningar stoppas partiet vid gränsen. Enligt vad utskottet erfarit har livsmedelsverket nyligen beslutat att utöka kontrollen av bl. a. bekämpningsmedelsrester. Verket planerar även att skärpa importkontrollen genom att dels föreskriva fler villkor i införseltillstånden, dels utvidga den till att gälla också spannmål. Tillkomsten av ytterligare ett laboratorium, vilket planeras tas i bruk före detta års utgång, och ökad snabbhet i databearbetningen bör innebära icke oväsentliga närmanden till målsättningen att provtagna partier hålls kvar till dess analysresultaten är tillgängliga. Enligt vad utskottet erfarit räknar livsmedelsverket

med att tiden mellan provtagning och analys bör kunna minska från i dag 5–6 dagar till 2–3 dagar någon gång under år 1990. I likhet med jordbruksministern anser utskottet det väsentligt att stickprovstagningen kan styras mot särskilda produktgrupper och leveranser från vissa exportländer.

Den ovan beskrivna kontrollen måste emellertid kompletteras med andra kontrollmetoder. Utökad kontroll av produktionsförhållandena i exportländerna och förbättrad information till dessa länder om de svenska bestämmelserna bör medföra bättre garantier för att importerade produkter uppfyller de svenska kvalitetskraven. Även de skärpta kraven på importörernas egenkontroll och kontroll av sina leverantörer bör kunna bidra till en önskvärd förbättring på området.

I sammanhanget vill utskottet framhålla betydelsen av det internationella samarbete som pågår på området. Som jordbruksministern anför är det givetvis viktigt att Sverige deltar i detta samarbete bl.a. när det gäller informationsutbyte, kartläggning och riktade insatser. Ett fortsatt aktivt deltagande från livsmedelsverkets sida i uppbyggnaden av ett sådant samarbete torde leda till en effektivare kontroll och bör därför uppmuntras.

Propositionens förslag om märkning av förpackade livsmedel med ursprungsland – tillsammans med en utökad information om bl.a. andra länders produktionsmetoder – bör enligt utskottets mening bidra till att underlätta konsumenternas ställningstaganden även till produktionsmetoderna i deras val av livsmedel.

Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna 1987/88:Jo248 yrkande 5, 1987/88:Jo504, 1987/88:Jo508, 1987/88:Jo528 yrkande 6, Jo534 yrkande 1 och Jo535 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna avstyrks.

Med vad utskottet anför om en utvidgning av importkontrollen till att omfatta spannmål får syftet även med motion Jo528 yrkande 4 anses tillgodosett. Motionen påkallar ingen vidare åtgärd från riksdagens sida.

Med det anförda avstyrker utskottet även motion Jo528 yrkande 5.

Dricksvattnet

Motionerna

Dricksvattenkvaliteten behandlas i ett flertal motioner. I partimotionen Jo796 (m) framhålls det angelägna i att klarlägga läckaget av växtskyddsmedel och att därefter vidta åtgärder för att eliminera problemet (yrkande 12). I folkpartiets partimotion Jo799 yrkande 14 efterlyses en kartläggning av och plan för dricksvattensituationen. Centerpartiet framför i motion Jo25 yrkande 7 krav på en offentlig utredning om dricksvattenfrågorna. Livsmedelsverket bör enligt vpk utarbeta ett åtgärdsprogram för att värna dricksvattnet (Jo24 yrkande 19), och partiet kräver i motion Jo521 en aktionsplan för höjd dricksvattenkvalitet (yrkande 3). I två s-motioner framhålls behovet av åtgärder för en bättre dricksvattenkvalitet (Jo504) och av samordning och ett långsiktigt åtgärdsprogram för dricksvattnet (Jo525). En grundlig genomgång av tätorternas vattenproblem jämte en

plan för åtgärder är enligt motionären i motion Jo224 (mp) nödvändiga, och regeringen skall fortlöpande underrätta riksdagen om arbetet med att rädda dricksvattnet från jordbruksgifter och från försurning (yrkandena 7 och 8). Medel bör avsättas för en komplett inventering av vattenkvaliteten i brunnar vars vatten används för matlagning, som dryck etc. (Jo886 (mp) yrkande 3).

Regeringen bör enligt vpk utarbeta förslag i syfte att förbjuda användningen av aluminiumsulfat och av aluminium som vattenkemikalie. En tjugoårig avvecklingsplan bör utarbetas för halogenering av dricksvattnet (Jo521 yrkandena 2 och 6).

Motionärerna i motion Jo27 yrkande 14 (mp) vill införa för kommunerna bindande gränsvärden för dricksvattnet och enligt motion Jo511 yrkande 1 (mp) bör bidrag för kalkning utgå till dem som är drabbade av försurat brunnsvatten. Medelstilldelningen skall vara så stor att huvuddelen av de försurade brunnarna kan vara åtgärdade inom en treårsperiod (yrkande 2).

Utskottets överväganden

Inledningsvis vill utskottet erinra om att dricksvattnet – som är vårt kanske viktigaste livsmedel – omfattas av de kvalitetskrav som uppställs för övriga livsmedel i 5 § livsmedelslagen.

Utskottet vill även erinra om de kraftfulla åtgärder som pågår på de jordbruks- och miljöpolitiska områdena för att bl.a. avsevärt minska användningen av bekämpningsmedel. Som exempel kan nämnas det särskilda handlingsprogram som har utarbetats i syfte att minska hälso- och miljöriskerna vid användningen av bekämpningsmedel i jordbruket och där ett av delmålen är att på fem år från år 1985 åstadkomma en halvering av bekämpningsmedelsanvändningen. Målsättningen har emellertid skärpts ytterligare. Enligt vad utskottet erfarit fick berörda myndigheter i september 1988 regeringens uppdrag att överväga förutsättningarna för och effekterna av en ytterligare halvering, alternativt ett avskaffande av användningen av bekämpningsmedel i jordbruket. Även resultatet av den forskning som pågår om bl. a. alternativa produktionsformer syftar till att på sikt minska användningen av bekämpningsmedel och andra för människor och miljö negativa produkter.

Också på flera andra områden pågår arbete med att förbättra dricksvattenkvaliteten. Livsmedelsverket har t.ex. nyligen utarbetat förslag till ny dricksvattenkungörelse som kommer att ersätta nu gällande kungörelse från år 1983. Förslaget har tillkommit efter samråd med socialstyrelsen och naturvårdsverket och innehåller bl.a. skärpta bedömningsnormer, mer specifika krav på egenkontroll i vattenverken och krav på varningssystem. Förslaget genomgår för närvarande remissbehandling och förväntas fastställas i september 1989.

Livsmedelsverket – som i årets budgetproposition föreslås få en förstärkning med 500 000 kr. för dricksvattenfrågor – kommer att anställa två tjänstemän för arbetet med dessa frågor och planerar att inleda ett projekt för att klarlägga mikroorganismernas förekomst i ledningsnätet. Inom kemikalieinspektionen pågår en undersökning av bekämpningsme-

delsförekomsten i yt- och grundvatten, och myndigheten har nyligen beslutat att från den 1 maj i år förbjuda fyra bekämpningsmedel mot ogräs på grusytor. Inspektionen har också för avsikt att ändra användningsvillkoren för ett antal andra medel. I samarbete med styrelsen för teknisk utveckling har skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) utarbetat ett forskningsprogram om dricksvattenfrågorna. Samarbete pågår även med kemikalieinspektionen om effekterna av bl. a. bekämpningsmedlen. Rådet har uttalat en positiv inställning till forskningsprojekt om vattenfrågor och har beviljat medel för ett flertal projekt.

Sedan år 1982 bedriver naturvårdsverket en försöksverksamhet med inriktning på inventering och kartläggning av försurat grundvatten, dess inverkan på ledningar och markförlagda konstruktioner samt utprovning av metoder för åtgärder mot surt grundvatten i vattentäcker. Verksamheten beräknas vara avslutad år 1991.

Det torde kunna konstateras att vattnet i de stora vattenverken generellt sett är av bra kvalitet medan bristerna står att finna i de små och medelstora verken. Vid utskottets offentliga utfrågning bekräftades att anläggningarnas ålder, ett ålderdomligt och bristfälligt underhållet ledningssystem samt otillräckliga resurser för personal och utbildning i dag utgör några av de främsta hindren för en god dricksvattenkvalitet. Förbättrade metoder för undersökning av ledningsnätet har emellertid utarbetats, och medel kommer att avsättas för bl. a. forskning på området. Det framhölls från berörda parter som mycket angeläget att arbetet med kartläggning och renovering av ledningsnätet kan inledas snarast möjligt.

Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo24 yrkande 19, Jo25 yrkande 7, Jo224 yrkandena 7 och 8, Jo504, Jo521 yrkande 3, Jo525 och Jo799 yrkande 14 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna påkallar ingen vidare åtgärd från riksdagens sida.

På samma grund avstyrker utskottet motion Jo796 yrkande 12.

Med vad utskottet anför ovan om bl. a. en ny dricksvattenkungörelse avstyrks motion Jo27 yrkande 14.

På samma grund avstyrks även motion Jo521 yrkande 2.

Dricksvatten kloreras i de fall risk kan anses föreligga att råvattnet skulle vara förorenat av mikrober på ett sätt som skulle kunna orsaka främst mag- och tarminfektioner. För ytvattentäcker bedöms riskerna för infektioner i allmänhet större än för grundvattentäcker. Frågan om klorering av vattnet avgörs från fall till fall. Enligt vad utskottet erfarit saknas i dag alternativ till klorering om man vill undvika hälsorisker för konsumenten. Det förtjänar påpekas att tillsats med andra halogener än klor inte förekommer. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo521 yrkande 6.

Vad gäller yrkandena i motion Jo511 (mp) om bidrag till dem som drabbats av försurat grundvatten hänvisas till redogörelsen ovan om naturvårdsverkets försöksverksamhet på området. Verket har dessutom administrerat viss bidragsverksamhet för åtgärder mot surt vatten i enskilda vattentäcker. Utskottet vill även erinra om vad som anfördes i samband med utskottets behandling av årets budgetproposition. Utskottet upprepade sin tidigare uttryckta inställning att verksamheten även framdeles bör inriktas på fortsatta försök samt kartläggning av grundvattenförsurningen

och behovet av åtgärder. I avvaktan på att dessa försök och kartläggningsarbeten avslutas var utskottet inte berett att tillstyrka en eventuell bidragsverksamhet för åtgärder mot surt grundvatten (1988/89:JoU13). Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo511 och Jo886 yrkande 3.

Gränsvärden m. m.

Motionerna

Sänkning av gränsvärdena för bekämpningsmedelsrester, nitrat och kvicksilver i livsmedel, liksom kontinuerlig mätning av yt- och grundvatten begärs i motion Jo523 (s) yrkandena 1 och 3. Motionärerna i motion Jo539 (s) påtalar behovet av en utredning för att klarlägga sambandet mellan förorening och jordbruksmetoder å ena sidan och livsmedlens mineralämbalans och dennas inverkan på människors hälsa å den andra. Enligt motion Jo505 (mp) skall myndigheterna lämna redogörelser för hur gränsvärdena sätts och för de värderingar som ligger bakom detta arbete (yrkande 1), och listor publiceras på aktuella gränsvärden för livsmedel och för vilken befolkningsgrupp de gäller (yrkande 2). Befintliga gränsvärden skall användas så att de aktivt bidrar till att främja vår hälsa (yrkande 4).

En kartläggning av dioxinförekomsten i fisk längs Norrlandskusten begärs i motionerna Jo502 (s) och Jo546 (vpk). Enligt mp-motionen Jo429 bör man sänka gränsvärdet för kvicksilver i fisk från 1,0 mg till 0,5 mg (yrkande 1), få till stånd en övergripande kartläggning av metaller, cesium och dioxin i fisk i Gävleborgs län (yrkande 2) samt svartlista Vätternrödingen till dess de genomsnittliga värdena för dioxiner understiger 5 pikogram dioxin (Eadon) per gram fisk (Jo512 (mp) yrkande 1). Fiskarena runt Vättern skall hållas ekonomiskt skadeslösa av förorenaren, och de tre senaste årens normala fångster skall utgöra underlaget för beräkning av ersättningen (yrkande 2). Slutligen yrkas att livsmedelsverket skall utöka kontrollen av och upprätta gränsvärden för gifter i fisk (Jo429 yrkande 3).

Utskottets överväganden

Inledningsvis vill utskottet i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på den missuppfattning och felaktiga information som vidlåder begreppet "giftfria" livsmedel. Enligt utskottets mening är begreppet så oklart att det knappast kan gagna en vederhäftig konsumentupplysning. Bekämpningsmedel och andra främmande ämnen används av olika skäl i delar av livsmedelsprocessen. I livsmedlen förekommer emellertid också ämnen som härrör sig från sådana verksamheter utanför livsmedelsprocessen som negativt påverkar miljön, liksom naturliga men icke desto mindre skadliga ämnen såsom t.ex. solanin i potatis. Avgörande för bedömningen av livsmedlens tjänlighet måste i samtliga fall givetvis vara ämnens eventuella förekomst och skadeverkan i den slutliga produkten. För detta fastställs gränsvärden som måste sättas med största restriktivitet. I de fall det visar sig omöjligt eller förenat med stora svårigheter att fastställa gränsvär-

den är det särskilt viktigt att konsumenterna erhåller goda kostråd och vederhäftig information. Utvecklingen av analysmetoder och andra kontrollformer måste fortsätta så att konsumenterna erbjuds så säkra livsmedel som möjligt.

Ökade resurser har de senaste åren avsatts för det arbete med kartläggning och analys av miljögifter i våra livsmedel som pågår på flera områden. För budgetåret 1987/88 förstärktes naturvårdsverkets resurser för analys av miljögifter, bl. a. gifter i våra vatten och i fisk – främst dioxin –, och för verksamheten anslås sedan dess mer än 7 milj. kr. per år. För innevarande budgetår har anvisats 1 milj. kr. för livsmedelsverkets undersökningar av miljögifter i livsmedel. Enligt vad utskottet erfarit är dioxinhalten i livsmedel ett av verket prioriterat område där utvecklingen noggsamt kommer att bevakas. Det kan tilläggas att livsmedelsverket nyligen gett ut ett temanummer om dioxiner i tidskriftsserien Vår föda. Även kemikalieinspektionen, som är central myndighet för kemikalieanvändningen, kommer att för nästa budgetår tillföras en betydande resursförstärkning.

Enligt vad utskottet erfarit pågår både inom livsmedelsverket och i nordisk regi översyn av gränsvärdena i syfte att skärpa nuvarande bestämmelser. Båda arbetena är omfattande och avser – förutom bekämpningsmedel – bl. a. metaller och mögelgifter. Ett nordiskt förslag beträffande bekämpningsmedel i spannmål och potatis har nyligen antagits av livsmedelsverket. Arbete pågår även med att under nästa år framlägga förslag om ändrade bestämmelser om främmande ämnen i frukt och grönsaker. Den svenska översynen bedrivs jämsides med den nordiska. Vissa beslut om skärpta gränsvärden för bl. a. vissa svampmedel har redan under detta år fattats i Sverige.

Med det anförda får syftet med motion Jo523 yrkande 1 anses tillgodosett. Motionen påkallar ingen vidare åtgärd från riksdagens sida.

Kontrollen av främmande ämnen i fisk måste av naturliga skäl åstadkommas med delvis andra medel än kontrollen av de flesta andra livsmedel. Fastställda gränsvärden får i stor utsträckning ersättas med rekommendationer om begränsning av konsumtionen och förbud mot försäljning av fisk från s. k. svartlistade sjöar och fjärdar. Fastställande av gränsvärden i traditionell bemärkelse skulle stöta på så gott som oöverstigliga praktiska problem i kontrollhänseende; i synnerhet vad gäller fångsterna från våra hav som landas i ett otal hamnar.

Utskottet avstyrker motionerna Jo429 yrkandena 1 och 3, Jo502 och Jo546 i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anför.

I den mån motion Jo429 yrkande 2 om vissa åtgärder i Gävleborgs län inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anför ovan avstyrks motionen med hänvisning till vad som uttalades i liknande frågor i samband med utskottets behandling av bilagorna 11 och 16 i årets budgetproposition (JoU 12 och 13).

Med anledning av motion Jo512 yrkande 1 om svartlistning av Vätternrödingen har utskottet inhämtat att livsmedelsverket år 1987 gjort en undersökning av dioxinhalten i röding fångad vid olika platser i Vättern. Verkets rekommendation, som grundade sig på riskbedömningar gjorda

av en grupp nordiska toxikologer, innebar en begränsning av konsumtionen till i genomsnitt två gånger per månad. Enligt verket torde detta inte innebära någon inskränkning av nuvarande konsumtionsvanor. Även om det tolerabla veckointaget skulle överskridas någon enstaka gång anser livsmedelsverket detta inte innebära någon hälsorisk. Härmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Utskottet har i annat sammanhang avstyrkt en motion om ersättning ur miljöskadeförsäkringen till yrkesfiskare som tvingas upphöra med sitt fiske på grund av miljöfarliga utsläpp. Utskottet uttryckte förståelse för motionens syfte men ansåg att en utvidgning av miljöskadeförsäkringen i den riktning som förordades av motionärerna skulle innebära väsentliga och oönskade ändringar av försäkringsvillkoren (prop. 1987/88:85, JoU23, rskr. 373). Utskottet gör samma bedömning med avseende på motion Jo512 yrkande 2 om ekonomisk ersättning till fiskarna runt Vättern och vill betona risken för att – med ett avsevärt utvidgat ansvarsområde – konstruktionen med en försäkring skulle kunna äventyras. En sådan utgång skulle inte gynna vare sig yrkesfiskarna eller andra som drabbas av miljöskador. Motionen avstyrks.

I sin egenskap av beslutsfattande myndighet i fråga om gränsvärden lämnar livsmedelsverket information om gällande gränsvärden dels i verkets kungörelser om främmande ämnen och tillsatser, dels i den av verket publicerade skriften Tillsatser i livsmedel. I den mån motionären med motion Jo505 även avser för konsumenten något mer lättillgänglig information vill utskottet hänvisa till vad som sägs i detta betänkande under avsnittet om information och rådgivning. Yrkandena 1 och 2 i motionen avstyrks med hänvisning härtill.

I anslutning till yrkande 4 i motion Jo505 vill utskottet framhålla att gränsvärden för främmande ämnen m. m. i livsmedel givetvis bör bestämmas så att eventuella hälsorisker m. m. minimeras. Det torde dock ligga i sakens natur att gränsvärden – inte ens om gränsvärdet sätts till noll – aldrig kan, som motionären yrkat, ”aktivt bidra” till att främja folkhälsan. Motionen avstyrks i denna del.

Utskottet har erfarit att regeringen – till följd av riksdagens beslut om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m. (prop. 1987/88:128, JoU24, rskr. 374) – har uppdragit åt livsmedelsverket att i samråd med lantbruksstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet utreda om försurningen av åkermark medför hälsorisker genom ökad upptagning av kadmium i grödan. Även effekterna av ökat upptag av andra tungmetaller bör utredas. Uppdraget skall redovisas senast den 1 oktober 1989. I avvaktan härpå avstyrks motionerna Jo523 yrkande 3 och Jo539.

Tillsatser m. m.

Motionerna

En ny och okänd livsmedelstillverkning med ”falska” livsmedel och näringsfattiga tillsatser framställda på syntetisk väg måste enligt vpk:s partimotion Jo24 yrkande 1 även den omfattas av livsmedelskontrollen. De

ursprungliga metoderna för livsmedelstillverkning måste bevaras och användas. Enligt motion Jo526 (s) bör livsmedelslagen ändras så att viss mat – bl. a. "fuskmat" – inte får saluföras.

Användningen av konserveringsmedel i livsmedel bör minska och alla onödiga tillsatser slopas enligt motion Jo523 (s) yrkande 2. Naturfrämmande konserveringsmedel bör vara förbjudna inom två år (Jo27 (mp) yrkande 15). I motion Jo530 delvis (fp) framhålls att beteckningen "berikningsmedel" är inadekvat och bör i livsmedelslagstiftningen därför ersättas av t. ex. "näringstillsats".

Utskottets överväganden

Utskottet delar visserligen i allt väsentligt motionärernas syn på det slag av livsmedel som beskrivs i motionerna Jo24, Jo526 och Jo530 i aktuell del men anser att syftet med motionerna bättre uppnås genom utnyttjande av de möjligheter märkningssystemet ger. Deklaration av olika slag av tillsatser och berikningsmedel är i dag många gånger svårförståelig för konsumenten. Genom att tillsatserna i stället deklarerar med det gruppnamn som bäst beskriver funktionen, följt av antingen E-nummer eller vedertaget namn, ökar konsumentens möjlighet att bedöma tillsatsen. För att underlätta för konsumenten att förstå vad ett berikningsmedel består av bör – vilket också föreslås av jordbruksministern – dessa medel deklarerar med namnen på motsvarande näringsämnen. Över huvud taget sätter utskottet stor tilltro till den betydelse ett tydligt och välutvecklat märkningssystem kan få för konsumentens möjligheter att medvetet välja vissa typer av livsmedel. I sammanhanget vill utskottet erinra om den betydligt strängare syn på redligheten i livsmedelshanteringen som präglar regeringens förslag. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna Jo24 yrkande 1, Jo526 och Jo530 delvis i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna avstyrks.

Enligt vad utskottet erfarit har livsmedelsverket beslutat ta initiativet till en undersökning om i vilken utsträckning konserveringsmedel används i onödig omfattning i vissa livsmedel. I avvaktan på resultatet av undersökningen och med hänvisning till vad utskottet anför ovan om märkningssystemets möjligheter och om redligheten i livsmedelshanteringen avstyrker utskottet motionerna Jo27 yrkande 15 och Jo523 yrkande 2.

Internationellt arbete

Motionerna

Vpk anser i motion Jo24 yrkande 22 att regeringen bör ges i uppdrag att inbjuda till en internationell arbetsgrupp för frågor kring livsmedelskvalitet och kontroll. Enligt mp-motionen Jo27 skall Sverige inom GATT verka för ett vidgat kvalitetsbegrepp där hänsyn tas även till miljön och till formerna för djurhållningen (yrkande 2). Regeringen bör med kraft verka

för att ändra de internationella avtal som Sverige har ingått och som kan utgöra hinder för ett importförbud för oacceptabelt producerade livsmedel (Jo534 (mp) yrkande 2).

Utskottets överväganden

Utskottet har under andra avsnitt i detta betänkande redogjort för Sveriges deltagande i det arbete som pågår på olika plan inom det internationella området, bl. a. utbyte på myndighetsnivå av information och erfarenheter beträffande importkontrollen och gränsvärden för olika främmande ämnen i livsmedel. När det gäller det internationella samarbetet vill utskottet särskilt peka på vad som utförs inom den nordiska gemenskapen och som på livsmedelsområdet baserar sig på det nya samarbetsprogram som gäller sedan april 1988. Satsningar kommer att under planeringsperioden göras på kost- och näringsfrågor, samordning på myndighetsområdet, toxikologi och riskvärdering samt livsmedelskontroll. Samarbetet omfattar även konsumentutbildning och konsumentinformation. Stor vikt kommer att läggas vid arbetet med att söka överensstämmelse med bl. a. de regler man strävar mot inom EG. Utskottet vill i sammanhanget erinra om jordbruksministerns förslag i bilaga 11 till årets budgetproposition att livsmedelsverket bör tillföras en ökning med 440 000 kr. för handläggning av internationella livsmedelsfrågor (prop. 1988/89: 100, JoU12, rskr. 156). Det finns också skäl att påminna om det livliga internationella samarbete som regelmässigt förekommer inom forskningens olika områden.

Liksom på de flesta andra områden är även inom livsmedelskontrollen ökade kunskaper om fakta och företeelser i hög grad avhängiga av ett fruktbart internationellt samarbete. I synnerhet är små nationer som Sverige beroende av vad som händer på den internationella arenan. Det är glädjande att kunna konstatera att vårt land i flera avseenden också kan bidra till utvecklingen med kunskaper och erfarenheter.

Av det anförda torde framgå att utskottet fäster stor vikt vid Sveriges deltagande i utvecklingen på det internationella området. Utskottet är emellertid inte berett att i dagsläget tillmötesgå kravet i motion Jo24 yrkande 22 på inbjudan till en internationell arbetsgrupp för frågor kring livsmedelskvalitet och kontroll. Motionen bör således inte medföra någon riksdagens åtgärd.

Det nordiska samarbetet har bl. a. lett till den gemensamma nordiska utgångspunkten inom GATT att även andra än rent hälsomässiga skäl i vissa fall bör kunna accepteras i GATT:s regelsystem. Frågor av etisk innebörd kommer att tas upp i GATT:s pågående handelsförhandling, den s. k. Uruguay-rundan. Som tidigare nämnts kan det gälla t. ex. förbud att saluhålla valkött, använda köttmjöl från sjuka djur eller utnyttja djur producerade med hjälp av genteknik liksom förbud mot användandet av hormoner i tillväxtbefrämjande syfte.

Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo27 yrkande 2 i allt väsentligt tillgodosett och avstyrker motionen.

Med anledning av motion Jo534 om ändring av vissa internationella avtal vill utskottet framhålla att den allmänt vedertagna principen att

Organisation av den allmänna offentliga livsmedelskontrollen

Propositionen

Regeringen föreslår (s. 14 ff) att livsmedelslagen ändras för att göra det möjligt för livsmedelsverket att i högre grad än för närvarande styra livsmedelskontrollen. För att livsmedelsverket skall kunna meddela styrande föreskrifter för tillsynen bör 28 § kompletteras med ett uttryckligt bemyndigande med denna innebörd för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Verket ges också ett större ansvar än hittills för tillsyn av olika livsmedelsanläggningar. För att kunna fullgöra uppgifterna bör verket tillföras ytterligare livsmedelstekniker.

Länsstyrelserna föreslås även i fortsättningen fungera som stödande och rådgivande organ gentemot miljö- och hälsoskyddsnämnderna.

Miljö- och hälsoskyddsnämnderna skall enligt förslaget fortfarande ha ansvar för godkännande av livsmedelslokaler och för den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av livsmedelslagstiftningen, utom i de fall verksamheten står under livsmedelsverkets direkta kontroll. I propositionen föreslås att 24 § livsmedelslagen ändras så att regeringen ges möjlighet att föreskriva avsteg från huvudprincipen att miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar den omedelbara tillsynen inom varje kommun.

Det görs en tydlig fördelning av ansvaret för tillsyn och godkännande av livsmedelslokaler. Livsmedelsföretag där värdet av årsproduktionen *överstiger 150 milj. kr.* bör i stor utsträckning falla under livsmedelsverkets ansvarsområde. För företag med en årsproduktion *mellan 50 och 150 milj. kr.* bör branschtillhörighet i första hand vara avgörande för ansvarsfördelningen, medan företag med en årsproduktion *lägre än 50 milj. kr.* normalt bör falla inom miljö- och hälsoskyddsnämndernas ansvarsområde. Livsmedelsverket bör ha möjlighet att gör avsteg från dessa generella regler. Jordbruksministern avser att senare förelägga regeringen ett förslag om hur ansvarsfördelningen mellan livsmedelsverket och miljö- och hälsoskyddsnämnderna bör ske. Föreskrifter härom bör kunna träda i kraft den 1 januari 1990.

Jordbruksministern anser det väsentligt att kommunernas kompetens på området upprätthålls och förstärks och framhåller den möjlighet till förstärkning av tillsynen som kan uppnås genom möjligheten att genom ett formaliserat samarbete ordna kontrollen genom mellankommunal samverkan. Det bör även framhållas att livsmedelsverket har rätt att enligt gällande bestämmelser i enskilda fall vid behov utföra kontroll även av sådana anläggningar där miljö- och hälsoskyddsnämnden har det direkta tillsynsansvaret. Enligt jordbruksministern bör denna möjlighet inte utnyttjas annat än i undantagsfall.

Livsmedelsverkets organisation bör ses över för att öka verkets möjlig-

heter att utföra kontroll och stödja miljö- och hälsoskyddsnämnderna i deras kontrollverksamhet. Översynen bör göras av verket självt.

1988/89: JoU14

Motionerna

Bättre samordning mellan berörda myndigheter och en helhetssyn på myndigheternas åtgärder i fråga om kost och miljö är enligt motion 1987/88:Jo516 (fp) nödvändig. Centerpartiet vill ge kommunerna möjlighet att överta ansvaret för tillsynen av de speciella anläggningarna (Jo25 yrkande 2).

Vpk betonar i sin partimotion Jo24 risken för att livsmedelsföretag som har köpts upp av företag med annan produktion i stället för att investera i t. ex. forskning och utveckling överför vinsterna till andra delar av företagsgruppen. Livsmedelskontrollen måste vara uppmärksam på dessa förhållanden (yrkande 2). Även vpk vill utöka kommunernas roll i kontrollorganisationen. Kommunerna bör ha tillsyn också över större anläggningar och dessutom ansvara för livsmedelskontrollen. Avslag yrkas därför på de förslag om ändring av 24 och 26 §§ livsmedelslagen som syftar till att förstärka livsmedelsverkets styrning av livsmedelskontrollen (yrkande 3). Livsmedelsverkets roll som central tillsynsmyndighet bör i stället förstärkas genom att verket ges möjlighet att t. ex. bistå kommunerna med experthjälp, utbildning, konsulter m. m. (yrkande 4).

I avvaktan på återuppriktande av ett institut för folkhälsan yrkas i motion Jo22 (fp) att socialstyrelsen bör ha huvudansvaret för information och rådgivning om livsmedel (yrkande 2).

Enligt yrkande 11 i motion Jo27 bör länsstyrelserna tillföras 7,2 milj. kr. för samordning av livsmedelskontrollen, och de ideella organisationerna bör ges plats i livsmedelsverkets styrelse (yrkande 17).

Utskottets överväganden

Utskottet kan i likhet med jordbruksministern konstatera att utvecklingen på livsmedelsområdet mot mer storskaliga och komplicerade produktionsprocesser och distributionssystem måste på kontrollområdet mötas med förändringar i ansvarsfördelning, resurser och formerna för kontrollens utförande. Utskottet finner regeringens förslag om ansvarsfördelningen väl avvägt och kan konstatera att förslaget om en starkare ställning för livsmedelsverket har fått ett överlag positivt bemötande av remissinstanserna. En principiell decentralisering av kontrollen i enlighet med vad som föreslås av centerpartiet och vpk skulle enligt utskottets mening bl. a. kunna äventyra en i hela landet likartad offentlig livsmedelstillsyn. Utskottet vill erinra om den möjlighet livsmedelsverket ges att i vissa fall frångå den generella ansvarsfördelningen och som innebär att ansvaret för tillsynen av en viss anläggning eller anläggningstyp kan överföras såväl från livsmedelsverket till miljö- och hälsoskyddsnämnd som från nämnd till verket. Avsikten med en förändrad ansvarsfördelning är inte att varje anläggning som är krävande från kontrollsynpunkt generellt skall föras till livsmedelsverkets ansvarsområde. I många fall måste ansvaret kunna vila

på kommunen, även om detta skulle innebära att kommunen måste skaffa egen erforderlig kompetens eller köpa tjänster, t.ex. från någon annan kommun. Utskottet vill emellertid betona vikten av att kommunernas kompetens på området upprätthålls. I sammanhanget finns även anledning understryka att möjligheterna till mellankommunal samverkan bör kunna prövas i ökad omfattning. Som jordbruksministern betonar är givetvis i dessa fall stöd från livsmedelsverket och länsstyrelsen särskilt angeläget. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om ansvarsfördelningen och avstyrker motion Jo24 yrkandena 3 och 4.

Med det anförda avstyrker utskottet även motion Jo25 yrkande 2.

På samma grund avstyrker utskottet motion Jo24 yrkande 2.

Även motion Jo27 yrkande 11 avstyrks med hänvisning till vad utskottet anfört ovan. Beträffande motionens förslag om de ideella organisationernas representation i livsmedelsverkets styrelse vill utskottet erinra om att styrelseledamöter i ämbetsverken i förekommande fall utses av regeringen. Motionens yrkande 17 avstyrks således.

Utskottet har inledningsvis i detta betänkande framhållit det intima sambandet mellan kost och hälsa. Utskottet har också anslutit sig till jordbruksministerns uppfattning att ansvaret för livsmedlens kvalitet i första hand måste vila på livsmedelskedjan i sin helhet. Garantier för att detta ansvar verkligen uppfylls skapas enligt utskottets mening bäst genom en sådan uppbyggnad av den offentliga kontrollen som föreslås i propositionen, vilket givetvis inte får hindra samverkan mellan myndigheter inom och utom kontrollorganisationen. Ett bra exempel på sådan samverkan är det program för kost och hälsa som är resultatet av ett samarbete mellan socialstyrelsen, konsumentverket och livsmedelsverket. Ett annat exempel är den kost- och hälsogrupp med delat ordförandeskap som har inrättats av socialstyrelsen och livsmedelsverket. Innan resp. myndighet avger yttrande i ett ärende har synpunkter inhämtats från gruppen. Enligt vad utskottet erfarit är över huvud taget samarbetet dessa myndigheter emellan mycket gott. Anledning att tillmötesgå kraven i motion Jo22 om ändrad inriktning av huvudansvaret för information och rådgivning saknas enligt utskottets mening. Motionens yrkande 2 avstyrks således. Med det anförda avstyrker utskottet även motion 1987/88:Jo516.

Köttbesiktningen

Propositionen

Lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m. föreslås upphävd och ersatt med föreskrifter för köttkontroll som meddelas med stöd av livsmedelslagen. Utgångspunkten skall vara att en effektiv och likformig köttkontroll upprätthålls i hela landet. Föreskrifterna skall inte hindra en småskalig slakteriverksamhet.

För att inte den lokala utvecklingen skall motverkas bör bestämmelserna anpassas i fråga om de mindre slakterierna, gårdsslakterierna och renslakterierna. Besiktningen bör t. ex. kunna utföras av personal vid ett närallig-

gande kontrollslakteri eller som sidouppdrag för en distriktsveterinär eller annan allmänpraktiserande veterinär.

Förutsättningarna för ambulering av slaktenheter bör prövas för att tillgodose behovet av slaktmöjligheter på de gårdar som själva säljer sina produkter till konsumenterna. Erfarenheter kan här hämtas från de ambuleringar som redan finns för renslakt. Vissa grundkrav, såsom tillgång till besiktningställe, kylutrymme och plats för laboratorieanalyser, måste ställas på verksamheten. Besiktning av veterinär, liksom omhändertagande av restprodukter måste också kunna arrangeras på ett ändamålsenligt sätt. Jordbruksministern avser att föreslå regeringen att livsmedelsverket ges i uppdrag att närmare utreda förutsättningarna för sådan slakt från bl. a. hygieniska och organisatoriska utgångspunkter.

Motionen

Vpk begär i sin partimotion Jo24 yrkande 20 riksdagens uttalade stöd för en småskalig slakteriverksamhet och en utredning med förslag som värnar den småskaliga slakteriproduktionen vid en förändrad köttbesiktning.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om upphävande av lagen om köttbesiktning och ansluter sig i övrigt till de synpunkter som framförs i propositionen om den småskaliga slakteriverksamheten.

Den bärande principen om en likartad och effektiv offentlig livsmedelskontroll bör enligt utskottets mening kunna tillgodoses med vad jordbruksministern anfört. Samtidigt kan den småskaliga produktionens intressen tillvaratas bl. a. genom att kraven på anläggningarna anpassas till de förutsättningar som gäller för varje enskild anläggning.

Utskottet finner således syftet med motion Jo24 yrkande 20 tillgodosett. Motionen bör inte påkalla någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Livsmedelsverket har i en promemoria som överlämnats till utskottet ifrågasatt om livsmedelslagen i föreslagen utformning ger möjlighet att omhänderta kött som saluförs utan att ha besiktigats eller som inte godkänts vid besiktningen. Enligt utskottets mening inrymmer lagen en sådan möjlighet, nämligen med stöd av 27 § första stycket jämfört med 16 § andra stycket och 11 §. Utskottet anser därför inte att någon jämkning av lagtexten är påkallad i detta avseende.

Köttkontrollen i övrigt

Propositionen

En kartläggning av importkontrollen av kött skall enligt förslaget läggas till grund för föreskrifter om en skärpt och mera likformig kontroll av importen av kött.

Kontrollen administreras i stor utsträckning av livsmedelsverket. Enligt av regeringen meddelade bestämmelser får kött bara föras in över sådana

orter där det hos miljö- och hälsoskyddsnämnden finns en av livsmedelsverket förordnad veterinär för kontroll av köttet. I sina föreskrifter för importkontrollen har livsmedelsverket förtecknat över vilka orter kött får föras in i landet. Av föreskrifterna följer att det fordras särskilt tillstånd för införsel av kött och tillståndet kan villkoras av att köttet kommer från en anläggning som har godkänts av livsmedelsverket. Varje parti undersöks. Köttet skall vara åtföljt av ett intyg utfärdat i ursprungslandet. Av intyget skall bl. a. framgå att varan är tjanlig som människoföda och att den har hanterats och förvarats i utrymmen som håller tillräckligt låg temperatur.

För införsel av kött och andra livsmedel av animalt ursprung kan också krävas tillstånd enligt den veterinära införselkungörelsen. De bestämmelserna syftar bl. a. till att förhindra att smittsamma djursjukdomar kommer in i landet.

Principen om en likartad kontroll oavsett varornas ursprung kan sägas vara i huvudsak uppfylld beträffande de importerade köttvarorna. Genom kravet att varorna skall komma från en av livsmedelsverket godkänd anläggning ställs i princip samma fordringar som här hemma på kontrollen och förhållandena vid produktionsanläggningarna i ursprungslandet.

Det har visat sig att bedömningarna vid undersökningen av köttvarorna varierar mellan de olika miljö- och hälsoskyddsnämnderna. Det förtjänar därför understrykas att kontrollen skall utföras lika i alla delar av landet. Med hänsyn härtill har jordbruksministern funnit anledning att närmare kartlägga hur importkontrollen utförs och kommer att föreslå regeringen att livsmedelsverket får i uppdrag att utföra en sådan undersökning. Kartläggningen bör ligga till grund för överväganden om behovet av skärpta regler för kontrollen. Målet skall vara hög ambitionsnivå och likformig kontroll.

Jordbruksministern tar särskilt upp frågan om kontrollen av kött med avseende på bekämpningsmedelsrester och rester av veterinärmedicinska preparat. En sådan kontroll bör utföras i större utsträckning än nu och avse både inhemskt producerat och importerat kött. Det framhålls som viktigt att utvecklingen av analysmetoder och annan teknik påskyndas. Kunskaperna bör efter hand omsättas i skärpt kontroll. Kostnaderna för en skärpt importkontroll bör täckas genom importavgifter och för motsvarande inhemsk kontroll av prisregleringsmedel.

Vid kontrollen av rester av veterinärmedicinska preparat är man i huvudsak hänvisad till att använda sig av laboratorieanalyser. Det saknas i dag analysmetoder för att påvisa rester av kemoterapeutika i låga doser i kött. Jordbruksministern anser det därför viktigt att bättre undersökningsmetoder utvecklas.

Motionerna

Centerpartiet framför i motion 1987/88:Jo528 yrkande 2 krav på skärpning av förbudet mot antibiotika i djurfoder genom att sådan behandling bör tillåtas endast av djur med sjukdomssymptom. Eftersom det är angeläget att importkontrollen av kött är likformig i hela landet och att samma

krav ställs på det importerade som det inhemskt producerade köttet bör enligt vpk:s motion Jo24 yrkande 21 livsmedelsverket ha ansvaret för kontrollen.

I motion Jo27 yrkande 16 (mp) begärs att livsmedelsverket ges i uppdrag att göra en översyn av hållbarhetstiderna för de köttprodukter som inte är helkonserver.

Utskottets överväganden

Enligt reglerna i foderlagen (1985:295) och foderförordningen (1985:879) måste antibiotika förskrivas av veterinär i varje enskilt fall. Möjligheterna att se till att det svenska köttet inte innehåller rester av veterinärmedicinska preparat är förhållandevis goda. När det gäller det importerade köttet är man däremot i huvudsak hänvisad till möjligheterna att genom laboratorieanalyser spåra rester av preparaten. Enligt vad utskottet erfarit saknas i dag analysmetoder för att påvisa rester av kemoterapeutika i låga doser i kött. Vid livsmedelsverket pågår emellertid metodutveckling för att i ökad utsträckning kunna påvisa resthalter av olika slag och ansträngningarna för att utveckla analysmetoder bör öka. Härutöver bör prövas om inte andra möjligheter än laboratorieanalys kan användas, t.ex. överenskomelser om intyg från importlandet som visar att köttet uppfyller de svenska kraven även i detta avseende. Lantbruksstyrelsen har på förekommen anledning uppmärksamheten riktad mot den praktiska tillämpningen av de regler som gäller för antibiotikaanvändningen och har – i syfte att åstadkomma en bättre efterlevnad – anordnat samordningskonferenser med deltagande av foderproducenter, läkemedelstillverkare och berörda myndigheter. I nära samarbete med livsmedelsverket pågår studier och försöksverksamhet för att söka komma till rätta med de negativa effekter som den minskade användningen av antibiotika och kemoterapeutika medfört. Bl. a. görs en översyn av de veterinärmedicinska preparaten i syfte att skärpa bestämmelserna beträffande karenstidernas längd. Den nya djurskyddslagens krav på djurhållningen bör enligt utskottets mening på sikt medföra att användningen av läkemedel minskar. Utskottet har tidigare understrukt vikten av att regeringen och lantbruksstyrelsen noga följer utvecklingen och vid behov vidtar de ytterligare åtgärder som kan visa sig nödvändiga. Utskottet utgår från att detta arbete fortsätter. Med det anförda finner utskottet syftet med motion 1987/88:Jo528 yrkande 2 tillgodosett. Motionen bör inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Till skillnad från vad som framförs i motion Jo24 delar utskottet jordbruksministrarnas bedömning av behovet av en kartläggning av importkontrollen av kött med den inriktning som förslås i propositionen. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo24 yrkande 21.

Hållbarhetstiden för vissa köttprodukter är enligt utskottets mening ett problem som bäst löses i samförstånd mellan livsmedelsverket och branschen. Utskottet utgår från att livsmedelsverket har uppmärksamheten riktad även på denna fråga. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo27 yrkande 16.

Propositionen

Livsmedelslagstiftningen syftar även till att förhindra användningen av olämplig utrustning och olämpliga livsmedelsförpackningar men reglerar inte tillverkning och saluhållning av olika redskap och förpackningar. Livsmedelsverkets befogenheter att ingripa mot sådana kemiska hälsorisker som har samband med livsmedelsförpackningar och husgeråd är för närvarande otillräckliga. Eftersom det enligt jordbruksministern är angeläget att livsmedelsverket har ett odelat ansvar för frågor som hänger samman med kontrollen av hantering och import av förpackningsmedel för livsmedel bör huvudmannskapet även för livsmedelsförpackningar och husgeråd läggas på verket. I propositionen föreslås även att livsmedelsverket ges erforderliga bemyndiganden enligt lagstiftningen om kemiska produkter och att verket förordnas som tillsynsmyndighet enligt samma lagstiftning.

I propositionen föreslås vidare att livsmedelsverket får i uppdrag att närmare överväga utformningen och finansieringen av den offentliga tillsynen. En utgångspunkt i detta arbete bör enligt jordbruksministern vara att Normpacks verksamhet och egentillsyn utnyttjas så att kontrollen kan utföras så enkelt och billigt som möjligt och i huvudsak kan inskränkas till inspektion och stickprov. Normpack är en överenskommelse om en svensk materialnorm för livsmedelsförpackningar som ingicks år 1981 av ett antal svenska tillverkare. Jordbruksministern avser att senare ta initiativ till nödvändiga ändringar i regeringens föreskrifter om kemiska produkter. Vidare avser jordbruksministern att utarbeta ett förslag om finansiering av den provtagning och annan undersökning som skall ingå i tillsynen.

Motionen

PVC i förpackningar bör enligt vpk:s partimotion Jo24 förbjudas (yrkande 15) och skall inom ett år ha försvunnit ur livsmedelshanteringen (yrkande 16). Livsmedelsverket bör ges i uppdrag att snarast göra en översyn av livsmedelsförpackningarna och lämna förslag om hur och när olämpliga sådana kan ersättas (yrkande 17).

Utskottets överväganden

Utskottet delar jordbruksministerns bedömning att livsmedelsverkets befogenheter att ingripa mot kemiska hälsorisker som har samband med livsmedelsförpackningar och husgeråd hittills har varit otillräckliga. Propositionens förslag om ökade befogenheter för verket vad gäller kontrollen av husgeråd, förpackningsmaterial och förpackningar för livsmedel innebär enligt utskottets mening en väsentlig förbättring av nuvarande ordning. I sammanhanget vill utskottet erinra om det regelsystem med normer för livsmedelsförpackningar som utarbetas av Normpack efter mönster

från långtgående bestämmelser i vissa andra länder. De företag som ansluter sig till Normpack förbinder sig att följa dessa normer. Inom regelsystemet är även ett kontrollsystem under uppbyggnad.

Med det anförda finner utskottet syftet med yrkandena 15–17 i motion Jo24 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör i dessa delar inte påkalla någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Offentligt kontrollerad egentillsyn

Propositionen

Till grund för den löpande tillsynen föreslås läggas företagens egentillsyn, som görs obligatorisk för i princip all livsmedelshantering. Av resursskäl bör egentillsynen i den utsträckning det är möjligt anpassas till den kontroll som på företagets eget initiativ finns för hanteringen och genomförs enligt ett på varje företag fastställt kontrollprogram. Programmet bör avse både hygien och förhållanden av betydelse för redligheten och skall upprättas i enlighet med livsmedelsverkets föreskrifter. Kontrollprogrammet skall ge tillsynsmyndigheten tillräcklig ledning för tillsynen och bör fastställas av den myndighet som har ansvaret för godkännandeprövningen av lokalerna där livsmedelshantering sker. Det framhålls som angeläget att programmen revideras i den utsträckning som behövs för att effektiviteten i kontrollen skall kunna upprätthållas. De bör därför innehålla bestämmelser om revision. Eftersom upprättandet av kontrollprogrammet kommer att vara starkt knutet till godkännandeprövningen är det angeläget att livsmedelsverket meddelar erforderliga föreskrifter och ställer krav på de samrådsförfaranden som är nödvändiga för att prövningen skall bli en stabil utgångspunkt för kontrollen.

Bestämmelserna om utnyttjandet av företagens egen produktionskontroll i den offentliga kontrollen måste utformas med hänsyn till företagets behov av att kunna skydda sig mot insyn från andra företag vad gäller recept, tillverkningsprocesser och andra förhållanden av särskild betydelse för konkurrenssituationen på marknaden.

I egenskap av central tillsynsmyndighet skall livsmedelsverket administrera genomförandet av de förändringar som krävs för den ökade egentillsynen.

Jordbruksministern understryker särskilt att egentillsyn som en del av den offentliga kontrollen aldrig får innebära att tillsynsmyndigheterna tar den som intäkt för minskad vaksamhet.

Slutligen konstaterar jordbruksministern att nu gällande utformning av 29 § livsmedelslagen och 53 § livsmedelsförordningen ger livsmedelsverket befogenhet att meddela de föreskrifter som kan erfordras.

Motionerna

Bestämmelser om årlig revision av livsmedelshantering i de större livsmedelsföretagen av därtill auktoriserade revisorer begärs i motion Jo22

(fp) yrkande 1. Livsmedelsverket bör enligt motion Jo27 (mp) yrkande 4 ges i uppdrag att utarbeta förslag om en utvidgning av livsmedelskontrollen till att omfatta även primärproduktionen.

1988/89: JoU14

Utskottets överväganden

Utskottet ansluter sig till vad jordbruksministern anfört om utformningen av företagens egentillsyn. Utskottet delar således inte de synpunkter om värdet av särskilda revisorer och krav på revisionsberättelse i de större företagen som framförs i motion Jo22. Intresset av insyn tillgodoses enligt utskottets mening bättre av de förslag till ändring i sekretesslagen i hithörande avseenden som nyligen har lagts på riksdagens bord (prop. 1988/89:131). Enligt regeringens förslag får miljö- och hälsoskydds nämnderna möjlighet att offentliggöra i och för sig sekretesskyddade uppgifter om en enskilds affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat som de inhämtat i sin tillsynsverksamhet, om intresset av allmän kändedom om förhållanden som rör människors hälsa, miljön eller redlighet i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut. Härigenom torde syftet med motionen komma att bli i allt väsentligt tillgodosett. Med det anförda och i avvaktan på riksdagens behandling av förslaget till ändring i sekretesslagen avstyrker utskottet motion Jo22 yrkande 1.

Ett tillmötesgående av yrkande 4 i motion Jo27 skulle enligt utskottets mening innebära uppbyggande av en kontrollapparat av en omfattning och inriktning som knappast kan anses önskvärd. Med det anförda avstyrker utskottet motionen.

Märkning av livsmedel

Propositionen

Märkningen av livsmedel ändras så att den i ökad utsträckning genom tydlig och enkel information blir en hjälp för konsumenterna att välja livsmedel. Märkning med ursprungsland införs på förpackade livsmedel.

På regeringens uppdrag har livsmedelsverket utvärderat de nuvarande bestämmelserna om märkning av färdigförpackade livsmedel och lagt fram förslag om förbättrad märkning. Förslaget innebär i huvudsak ändringar i verkets egna föreskrifter och allmänna råd men i ett avseende — märkning på små förpackningar — krävs en ändring i livsmedelsförordningen. Jordbruksministern avser att återkomma till regeringen i denna fråga.

Flera av livsmedelsverkets förslag avser *varubeteckningen*. Förslaget syftar till att göra varubeteckningarna mer rättvisande. Om varans namn inte tillräckligt tydligt anger varans slag, skall det ingå ett beskrivande uttryck i varubeteckningen. Kravet på redlighet skall styra uppgiften om varans slag. I dag krävs *kvantitetsdeklaration* för flertalet råvaror. Av utrymmesskäl kombinerar många producenter ingrediensförteckning och kvantitetsdeklaration, vilket blir onödigt komplicerat för konsumenten.

Genom att endast kräva kvantitetsdeklaration av den för livsmedlet viktigaste råvaran, kommer denna märkningsuppgift att framgå tydligare än vad som nu är fallet. Deklaration av *tillsatser och berikningsmedel* är många gånger svårförståelig för den vanlige konsumenten. Tillsatsernas namn säger inte heller något om deras funktion i livsmedlet. Genom att tillsatserna i stället deklarerar med det gruppnamn som bäst beskriver deras funktion, följt av antingen E-nummer eller vedertaget namn, ges konsumenten ökade möjligheter att bedöma tillsatsen. För att underlätta för konsumenten att förstå vad ett berikningsmedel består av bör det tillåtas att dessa medel deklarerar med namnen på motsvarande näringsämnen.

Ett av de viktigaste medlen för att förändra kostvanorna är ökad information, t. ex. genom förbättrad märkning av livsmedlen, där bl. a. fetthalten framgår tydligt. En tydlig *fetthaltsdeklaration* för mejeriprodukter och olika köttprodukter är särskilt betydelsefull. För mjölk, grädde och motsvarande syrade produkter samt smör och margarin bör fetthalten anges i viktprocent. Obligatorisk fetthaltsdeklaration bör införas för köttprodukter och köttfärs samt ost, margarinost och mesvara. Livsmedelsverket föreslår också regler för frivillig användning av beteckningarna "lätt", "mager" och "lättsockrad".

Ökade kunskaper om kostens betydelse ur hälsosynpunkt har lett till ett ökat intresse för *symbolmärkning* för nyttiga livsmedel. En sådan märkning kan självfallet inte ersätta de obligatoriska märkningsuppgifterna men kan vara värdefull som komplement eftersom den på ett iögonfällande sätt ger snabb information om livsmedlets värde ur näringssynpunkt.

Livsmedelsverkets utredning har endast omfattat märkning av förpackade livsmedel. När det gäller oförpackade livsmedel har på jordbruksministerens initiativ handelns organisationer åtagit sig att informera konsumenterna om ursprungsland för frukt och grönsaker som säljs i lösvikt.

I dag finns inget generellt krav att importerade livsmedel skall märkas med uppgift om det land där livsmedlet har producerats. Inom Permanenta Nordiska utskottet för livsmedelsfrågor (PNUN) avser en projektgrupp att våren 1989 lägga fram en rapport med förslag om gemensamma nordiska märkningsbestämmelser. I förslaget behandlas även frågan om *märkning med ursprungsland*. Jordbruksministern anser att uppgift om ursprungsland är sådan information som konsumenten bör ha tillgång till. Märkningsbestämmelserna bör därför ändras så att livsmedlets ursprungsland tydligt framgår. Ursprungslandet skall anges om utelämnandet kan vilsleda konsumenten om livsmedlets ursprung, vilket i praktiken innebär att för importerade livsmedel ursprungslandet alltid skall framgå. En sådan ändring innebär samtidigt en harmonisering med övriga Norden, EG samt Codex Alimentarius märkningsstandard.

En förbättrad märkning av livsmedel är utan tvekan ett starkt instrument för att öka konsumenternas möjligheter att välja önskad produkt. Förändringar i de svenska märkningsbestämmelserna bör, så långt det är möjligt, genomföras med hänsyn tagen till internationella bestämmelser. Nämnade exempel på ändrade märkningsbestämmelser innebär enligt jord-

Motionerna

Märkning av livsmedel med *ursprungsland* begärs i följande motioner: 1987/88:Jo250 (c) yrkande 4, 1987/88:Jo507 (c) yrkande 2, 1987/88:Jo515 (s), 1987/88:Jo525 (s), 1987/88:Jo526 (m), 1987/88:Jo528 (c) yrkande 7. Jo24 (vpk) yrkande 13, Jo28 (s) och Jo257 (m) yrkande 6 delvis. S. k. *svensk märkning* av inhemskt framställda livsmedel bör införas enligt motionerna 1987/88:Jo213 yrkande 3 och Jo257 yrkande 6 delvis (båda m).

Datummärkning – med plockningsdag, skördedag resp. förpackningsdag – föreslås i motionerna 1987/88:Jo10 (c) yrkande 12 och 1987/88:Jo528 (c) yrkande 10. Liknande yrkanden framförs i motion Jo27 (mp) yrkandena 8 och 9. Datummärkning av *chokladprodukter* föreslås i motionerna Jo20 (c) och Jo527 (s).

Producent- och tillverkarmärkning föreslås i motion 1987/88:Jo528 (c) yrkande 11.

Tillsatser i vin bör anges genom märkning även på *vinförpackningarna* enligt motionerna 1987/88:Jo503 och Jo501 (båda c).

Enligt vpk:s motion Jo267 yrkande 15 bör innehållsdeklarationen för livsmedel innehålla även antalet besprutningar, använda medel samt producentens namn. Även enligt motion Jo27 (mp) yrkande 7 bör märkning införas med de bekämpningsmedel som har använts i produktionen. Enligt motion Jo505 från samma parti bör en speciell märkning införas för varor som innehåller kemikalier nära de uppsatta gränsvärdena (yrkande 3).

I samarbete med Kontrollföreningen för alternativ odling (KRAV) bör regler utarbetas för användandet i marknadsföringen av begreppen "miljövänlig", "naturenlig" o. d. enligt motion Jo24 (vpk) yrkande 14. Liknande yrkande framförs även i motion Jo267 yrkande 14 från samma parti. Varumärkesskyddade produkter bör enligt förslag i motion Jo27 (mp) märkas med ett speciellt kännetecken (yrkande 6) och positiv märkning bör införas för animalieprodukter som har framtagits under mycket djurvänliga förhållanden. Märkningen bör vara införd senast den 1 januari 1990 (yrkande 10).

I motion Jo510 (mp) framförs krav på korrekta specifikationer på produkterna (yrkande 1) och förslag om märkning av s. k. fuskprodukter (yrkande 2). Dessa regler skall gälla även importerade dagligvaror (yrkande 3).

Regler för mineralvatten och annat bordsvatten efterlyses i motionerna Jo503 (c) och Jo514 (mp). Reglerna bör utformas så att en anpassning sker till EG:s regelsystem.

Utskottets överväganden

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning om märkningens betydelse för konsumenterna i valet av livsmedel. Med tydlig, enkel och vederhäftig information bör en konsekvent genomförd märkning bli en god hjälp

för konsumenterna att välja rätt livsmedel. Är informationen svårtydd eller innehåller den uppgifter som från konsumentsynpunkt är mindre väsentliga löper märkningen risk att förfela sitt syfte. Mot denna bakgrund finner utskottet jordbruksministerns ställningstaganden väl avvägda.

Ett flertal motioner innehåller yrkanden om märkning av livsmedel med *ursprungsland*. När det gäller förpackade livsmedel delar utskottet jordbruksministerns uppfattning att märkningsbestämmelserna bör ändras så att ursprungslandet tydligt skall framgå. Konsumentens behov av kunskap om ursprungsland är givetvis detsamma när det gäller såväl förpackade som oförpackade livsmedel. Att genom föreskrifter reglera märkningen av oförpackade livsmedel låter sig enligt utskottets mening knappast göras. Tydlig och vederhäftig information om ursprungsland i nära anslutning till varan i fråga bör emellertid kunna tjäna samma syfte. En förutsättning härför är givetvis att den överenskommelse om sådan märkning som branschen har ingått verkligen efterlevs. Utskottet utgår från att berörda myndigheter nogt följder utvecklingen på området. Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna 1987/88:Jo250 yrkande 4, 1987/88:Jo507 yrkande 2, 1987/88:Jo515, 1987/88:Jo525, 1987/88:Jo526, 1987/88:Jo528 yrkande 7, Jo24 yrkande 13, Jo28 och Jo257 i motsvarande del tillgodosett. Motionerna bör således inte medföra någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Ett tillmötesgående av kravet på s. k. *svensk märkning* skulle i praktiken stöta på svårigheter inte minst i de många fall där slutprodukten visserligen är tillverkad i Sverige men där en eller flera ingredienser har utländskt ursprung. En alltför utförlig information om produktens sammansättning skulle samtidigt riskera att motverka märkningens grundläggande syfte att på ett enkelt, överskådligt och konsekvent sätt tjäna som vägledning för konsumenten. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1987/88:Jo213 yrkande 3 och Jo257 yrkande 6 i motsvarande del.

Ett av målen för Nordiska rådets samarbete om gemensamma märkningsbestämmelser är märkning av alla livsmedel med s. k. *bäst föredatum*. Enligt vad utskottet erfarit pågår inom livsmedelsverket arbete med föreskrifter om sådan märkning. Produkterna väljs efter angelägenhetsgrad och föreskrifterna omfattar i dag kylvaror och mjukt bröd. Från den 1 januari 1990 kommer även djupfrysta livsmedel att förses med denna information. Genomfört kommer detta enhetliga märkningssystem att enligt utskottets mening bättre kunna tillgodose konsumenternas krav på kvalitet och färskhet än de i flera motioner föreslagna uppgifterna om skördedatum, plockningsdatum, produktionsdatum och förpackningsdatum. Förpackningar och partier innehållande de produkter som avses med motionerna skulle i de allra flesta fall komma att innehålla produkter skördade eller framställda vid olika tillfällen. Förutom stora svårigheter att fastställa aktuella datum skulle ett korrekt angivande av dessa data knappast låta sig förena med kraven på lättillgänglighet och konsekvens i märkningssystemet. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 12, 1987/88:Jo528 yrkande 10 och Jo27 yrkandena 8 och 9.

När det gäller *datummärkning av chokladprodukter* har utskottet erfarit att branschen på senare tid ägnat ökad uppmärksamhet åt frågan och

ingått en frivillig överenskommelse om märkning. Vid en avvägning mellan varans värde och kostnaden för åtgärden har branschen valt att datummärka chokladaskar och vissa andra dyrare chokladprodukter. Utskottet anser att frågan om en vidare utveckling av märkningssystemet i detta fall främst bör lösas av producenterna själva. Motionerna Jo20 och Jo527 avstyrks således.

Förpackade livsmedel skall enligt 13 § 6 livsmedelslagen märkas med förpackarens eller tillverkarens namn eller firma samt hemort. Hemorten får dock utelämnas om namnet på firman är allmänt känt. För oförpackade livsmedel uppstår i många fall stora praktiska svårigheter av den art och med de konsekvenser utskottet har beskrivit ovan. Med hänvisning till det nu anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:Jo528 yrkande 11.

Enligt vad utskottet erfarit kontrolleras alla viner av Vin- & Spritcentralen innan de får saluföras, och få länder har så sträng kontroll som Sverige när det gäller oönskade tillsatser. Tillsatserna i vin består främst av konserveringsmedlen bisulfid och sorbinsyra. Märkning med dessa tillsatser även på förpackningarna måste enligt utskottets mening komma att begränsas till de s. k. härtappade vinerna, vilket skulle kunna ge det missvisande intrycket att endast dessa viner innehåller konserveringsmedel. Utskottet anser därför att den allmänna information som tillhandahålls i Systembolagets prislista är att föredra. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1987/88:Jo503 och Jo501.

Som utskottet anført inledningsvis i detta avsnitt är det angeläget att märkningen av livsmedel genom tydlig och enkel information blir en hjälp för konsumenterna att välja livsmedel. Är informationen svårtydd eller innehåller den uppgifter som är mindre väsentliga från konsumentsynpunkt löper märkningen risk att förfela sitt syfte. Av bl. a. dessa skäl ställer sig utskottet avvisande till kraven på märkning med avseende på bl. a. använda bekämpningsmedel, antalet besprutningar samt förekomsten av vissa kemikalier nära de uppsatta gränsvärdena (motionerna Jo27 yrkande 7, Jo267 yrkande 15 och Jo505 yrkande 3).

I anslutning till motionerna vill utskottet vidare påpeka att det torde stöta på i det närmaste oöverstigliga svårigheter att tillgodose dessa märkningskrav i fråga om t. ex. livsmedel som är sammansatta och innehåller en större eller mindre mängd råvaror från olika producenter med sinsemellan olika produktionsmetoder. Om den av motionärerna föreslagna märkningen skulle avse t. ex. enbart grönsaker, frukt och rotsaker innebär det att varje från en viss producent härrörande varuparti som undergått en från andra varupartier avvikande behandling på något sätt måste avskiljas och hållas avskilt i hela distributionskedjan tills produkten når den enskilde konsumenten. Utskottet betvivlar för sin del att detta är praktiskt genomförbart. Det bör också understrykas att det från konsumentens synpunkt torde vara av störst intresse att få information om eventuella *resthalter* av bekämpningsmedel i produktionen och dessas betydelse från hälsosynpunkt. Det skulle enligt utskottets mening ställa alltför stora krav på specialiserade kunskaper hos konsumenterna angående kemiska föreningars nedbrytningsegenskaper och skadeverkningar om det förutsattes att märkning med avseende på produktionsmetoderna skulle ge tillräcklig

information i angivna hänseende. Slutligen bör framhållas att det i motionerna föreslagna märkningskravet skulle innebära mycket stora kontrollsvårigheter för tillsynsmyndigheterna.

Med det anförda avstyrks motionerna Jo27 yrkande 7 och Jo267 yrkande 15.

Utskottet hänvisar i tillämpliga delar till vad som anförts ovan och avstyrker även motion Jo505 yrkande 3.

Regler för användandet av beteckningar som "miljövänlig", "naturenlig" o. d. efterlyses i motionerna Jo24 yrkande 14 och Jo267 yrkande 14. Ett införande av sådana bestämmelser i ett regelsystem skulle enligt utskottets mening bl. a. innebära svårigheter av definitionsmässig karaktär och torde bättre kunna finna sin plats i frivilliga överenskommelser inom branschen. Utskottet avstyrker således motionerna i dessa delar.

På samma grund avstyrker utskottet även motion Jo27 yrkande 10 med förslag om märkning av under mycket djurvänliga förhållanden producerade animalieprodukter.

Vad utskottet i detta avsnitt i tillämpliga delar anført om de olika märkningssystem som har utarbetats eller är under utveckling innebär att motionerna Jo27 yrkande 6 och Jo510 yrkandena 1–3 om bl. a. korrekta specifikationer kan lämnas utan vidare åtgärd.

Med i huvudsak samma motivering avstyrks motion Jo510 yrkande 3.

S.k. naturligt mineralvatten uppfattas som ett vedertaget begrepp och får inte användas för annat än källvatten. Vid otillbörligt agerande härvidlag har livsmedelsverket möjlighet att ingripa. EG har utfärdat direktiv för vad som får betecknas som naturligt mineralvatten. Enligt direktiven skall vattnet komma från en källa och vara obehandlat. Direktiven innehåller emellertid inte några regler för mineralhalten, vilket för svensk del innebär att av dagens inhemska sortiment endast en produkt skulle uppfylla dessa krav. För vanligt mineralvatten saknas emellertid svensk standard och allt paketerat vatten kan således säljas under denna beteckning. Livsmedelslagstiftningen innehåller emellertid krav på innehållsdeklaration av mineralvatten. Enligt vad utskottet erfarit efterlevs detta krav dåligt. Livsmedelsverket har därför inlett diskussioner i frågan med bryggarföreningen och inom branschen pågår arbete med en överenskommelse. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna Jo503 och Jo514 i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anført.

Information och rådgivning

Propositionen

Tillsynsmyndigheterna bör enligt förslaget intensifiera informations- och rådgivningsverksamheten. En förutsättning för att livsmedelslagstiftningens mål skall uppfyllas är att bl. a. de som tillverkar och hanterar livsmedlen är förtrogna med de olika författningsbestämmelserna och anledningen till att dessa kommit till. Som tidigare framhållits ligger ansvaret för livsmedlens kvalitet i första hand på företagarna. En av huvuduppgifterna bör därför vara att utbilda och informera företagare och

personal. De möjligheter till aktiv rådgivning som bör finnas inom ramen för myndigheternas inspektions- och provtagningsverksamhet bör enligt jordbruksministern tas till vara i större utsträckning.

Behovet av ökad information till konsumenterna är också stort. Jordbruksministern hänvisar i sammanhanget till det samarbete som i dessa frågor pågår mellan livsmedelsverket, socialstyrelsen och konsumentverket och som utskottet redogör för på annan plats i detta betänkande (s. 29). Likaså erinras om livsmedelsverkets handlingsprogram med åtgärder på kostområdet där en viktig del utgörs av insatser för intensifierad information och rådgivning.

Jordbruksministern anser att handlingsprogrammet för kost- och hälsofrågor bör genomföras. Olika aktiviteter för måltiderna på arbetsplatser och inom förskolan planeras. I samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnderna utarbetar livsmedelsverket metoder för att informera och instruera storhushållen om fettsnåla matlagningsmetoder.

Den projektinriktade livsmedelskontrollen är enligt jordbruksministern en lämplig form för att följa upp utvecklingen på området.

Motionerna

Genom införande av informationsskyldighet beträffande varor i detaljhandeln, restauranger och andra näringsställen kan enligt motion 1987/88:Jo528 (c) yrkande 8 informationen om livsmedel förbättras. Möjligheterna till förbättrad information i affären om icke-förpackade livsmedel bör undersökas enligt motion Jo25 (c) yrkande 6. Butiker och andra livsmedelsanläggningar är enligt vpk lämpliga lokaler för information till konsumenterna om bl. a. näringsvärden, näringslära och produktionsmetoder. Förhandlingar med handelns organisationer bör inledas så att utrymme avsätts i lokalerna för sådan information (Jo24 (vpk) yrkande 9). I motionen framhålls även skolornas betydelse för ökade kunskaper på området och deras behov av resurser för ändamålet (yrkande 12).

Utskottets överväganden

Inledningsvis vill utskottet betona att information och utbildning har en given plats i en aktiv livsmedelspolitik. En viktig förutsättning för konsumentens möjligheter att välja näringsriktiga livsmedel av hög kvalitet är goda kunskaper om livsmedlen, deras sammansättning och produktionsmetoder. Som jordbruksministern anför finns ett stort behov av information på dessa områden. Väsentligt i sammanhanget är också att företagare och personal inom branschens olika grenar erhåller sådan utbildning och information att de kan leva upp till det ansvar för livsmedlens kvalitet som åvilar dem. Med den snabba utvecklingen även på detta område ökar också behovet av fortbildning, ett behov som enligt utskottets mening måste tillgodoses. Utskottet kan emellertid konstatera att informations- och utbildningsverksamheten på många håll är livlig inte bara inom myndighetsområdet utan även i de stora organisationerna. De föreslagna märkningsbestämmelserna utgör enligt utskottets mening även de ett led i en

förbättrad konsumentinformation. I sammanhanget vill utskottet understrika vikten av att erforderliga resurser kommer informations- och utbildningsverksamheten till del, inte bara i dag utan även fortsättningsvis.

Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo24 yrkande 9 i allt väsentligt tillgodosett och avstyrker således motionen i denna del.

Utskottet anser även att motion Jo25 yrkande 6 i stor utsträckning tillgodoses med det anförda och avstyrker motionen i motsvarande del.

I inledningen till detta betänkande har utskottet framhållit betydelsen av en ändamålsenlig organisation och tillräckliga resurser, inte minst för kontrollen av restauranger och andra storkök. Utskottet vill även erinra om det arbete som inom livsmedelsverket pågår för att informera och instruera storhushållen om fettsnåla matlagningsmetoder.

Utskottet är emellertid inte berett att tillmötesgå kravet i motion 1987/88:Jo528 yrkande 8 om införande av en informationsskyldighet för berörda parter. Motionens syfte uppnås enligt utskottets mening bäst genom de typer av åtgärder som pågår och planeras på området och genom samarbete och överenskommelser inom branschen. Motionen avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört ovan.

Utskottet delar den uppfattning om skolans betydelse för ett sunt kosthåll som framförs i motion Jo24. När det gäller skolmåltidsverksamheten har – enligt vad utskottet erfarit – en arbetsgrupp bildats med företrädare för skolöverstyrelsen (SÖ), livsmedelsverket, socialstyrelsen och Svenska kommunförbundet. Inom ramen för SÖ:s s.k. nationella utvärderingsprogram har ämnet hemkunskap under läsåret 1987/88 varit föremål för granskning av vissa länskolnämnder. Denna granskning resulterade i en rapport som SÖ avgav till regeringen i december 1988. Enligt vad utskottet erfarit bereds rapporten i regeringskansliet. Beträffande gymnasieskolan ingår ämnena kostkunskap och konsumentkunskap på den tvååriga konsumtionslinjen. Matlagning upptar en stor del av ämnet kostkunskap enligt kursplanen. Konsumtionslinjen och vissa andra linjer har varit föremål för en utredning (Dir. 1988:30) och utskottet har erfarit att förslaget för närvarande är under beredning inom regeringskansliet. Utskottet vill även erinra om riksdagens beslut om försöksverksamhet och utvecklingsarbete beträffande gymnasieskolans yrkesutbildning (prop. 1987/88:102, UbU 31, rskr. 366). På regeringens uppdrag har SÖ lagt fram ett förslag till ny studievägsstruktur för utbildningen på gymnasieskolan, där särskilt kurser på det konsumentekonomiska området behandlas. Både riksdagens beslut och SÖ:s förslag är föremål för överväganden inom regeringskansliet.

Med det anförda finner utskottet motion Jo24 yrkande 12 i allt väsentligt tillgodosedd. Motionsyrkandet bör således inte medföra någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Propositionen

Umeå universitet ansvarar för utbildningen av miljö- och hälsoskyddsinspektörer och för fortbildnings- och vidareutbildningskurserna för yrkesverksamma inspektörer. Livsmedelsverket anordnar utbildning i bl. a. kemisk livsmedelskontroll. Via sina länsavdelningar har Svenska kommunförbundet en omfattande konferensverksamhet för miljö- och hälsoskyddsnämnder.

Jordbruksministern framhåller som angeläget att miljö- och hälsoskyddsinspektörerna ges tillräckliga kunskaper i bl. a. livsmedelsteknik. De bör därför ges möjlighet till ytterligare utbildning inom livsmedelsområdet. Jordbruksministern har erfarit att utbildningsministern avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag om en översyn av utbildningen i hälsoskydd vid Umeå universitet. Därvid kommer även frågan om vilken vikt ämnet livsmedelsteknik skall ges i den fortsatta utbildningen att kunna behandlas.

Motionen

I motion Jo24 (vpk) framhålls behovet av en bred utbildning av miljö- och hälsoskyddsinspektörerna. Mest angeläget i sammanhanget är att samhället avsätter goda resurser för vidareutbildning (yrkande 18).

Utskottets överväganden

Utskottet instämmer i jordbruksministerns bedömning av utbildningsbehovet för miljö- och hälsoskyddsinspektörerna och vill framhålla vikten av att detta behov blir tillgodosett. Med hänsyn till den ständigt pågående utvecklingen inom livsmedelstekniken vill utskottet även betona den uppmärksamhet som i sammanhanget måste ägnas fortbildningen på området.

Med det anförda finner utskottet motion Jo24 yrkande 18 i allt väsentligt tillgodosedd. Motionsyrkandet bör således inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Vidgad avgiftsfinansiering inom livsmedelskontrollen

Propositionen

Enligt 26 § tredje stycket livsmedelslagen får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta tillsynsmyndigheternas kostnader för provtagning och undersökning av prov. Jordbruksministern anser att avgifter bör kunna tas ut även för annan myndigheternas verksamhet. 26 § tredje stycket bör därför ersättas med en ny bestämmelse – 29 a § – med ett bemyndigande som gör det möjligt att föreskriva avgifter för en myndighets verksamhet enligt livsmedelslagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

En obligatorisk årlig livsmedelskontrollavgift föreslås införd. Ett sådant

system innebär att även dyrare kemiska analyser kan utföras och att omprioriteringar kan göras i kontrollen, bl. a. på så sätt att insatserna i enskilda företag kan varieras från tid till annan. Resurser kan således styras till områden med störst kontrollbehov. Avgiften bör anpassas efter kontrollbehovet och undersökningskostnaden skall till största delen användas för att bekosta kommunernas provtagningar och undersökningar. En överföring av erforderliga avgiftsmedel bör kunna ske från kommunerna, som föreslås sköta uppbörderna av den årliga avgiften, till livsmedelsverket för att finansiera den utökade teknikerverksamheten. En överföring bör också kunna ske för att täcka vissa kostnader för bl. a. livsmedelsverkets rådgivning till kommunerna och samordning av den offentliga livsmedelskontrollen, centrala laboratorieuppgifter och metodutveckling.

Jordbruksministern avser att föreslå regeringen att livsmedelsverket får i uppdrag att i samråd med RRV utarbeta ett förslag till avgiftssystemets närmare utformning. Det framhålls som angeläget att verkets förslag föreligger i sådan tid att det nya systemet kan tillämpas från den 1 januari 1990.

Jordbruksministern gör bedömningen att de nuvarande avgiftsnivåerna möjliggör ett avgiftsuttag på sammanlagt ca 60 milj. kr. per år. Livsmedelskontrollutredningen uppskattade det faktiska uttaget till endast 25 milj. kr. per år. Med ett system med fasta avgifter kan uttaget förutses på ett säkrare sätt. De nya årliga avgifterna bör sättas så att de tillsammans motsvarar det uttag som i dag är möjligt, dvs. 60 milj. kr. årligen. Detta innebär en tillräcklig ökning av resurserna för provtagning och undersökning för att kontrollen skall kunna skärpas på sätt som åsyftas. I beräkningen ingår då även täckning av livsmedelsverkets ökade kostnader i anledning av förslaget, vilka beräknas till 9 milj. kr. per år och utgör ca 15 % av den beräknade sammanlagda avgiftssumman. Finansieringen bör ske genom att kommunerna betalar in beloppet till livsmedelsverket.

Även med hänsyn tagen till utnyttjandet av egentillsynen i den offentliga kontrollen kommer enligt jordbruksministern myndigheterna att behöva öka sitt engagemang väsentligt för att den skärpta kontrollen skall få avsedd effekt. Detta avspeglas i bedömningen av den nya avgiftsnivån.

Motionerna

Yrkanden om avslag på regeringens förslag till 29 a § livsmedelslagen framförs i motionerna Jo21 (m) yrkande 1 och Jo24 (vpk) yrkande 5. Enligt moderata samlingspartiet bör avgifterna spegla kostnaderna för tillsynsverksamheten och riksdagen bör ges möjlighet att ta ställning till principerna för förslaget. Även vpk (Jo24) och centerpartiet (Jo25) anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om avgiftssystem (yrkandena 6 resp. 3). Enligt centerpartiet bör kommunerna få behålla de avgifter som tas ut vid den kommunala tillsynen och partiet ifrågasätter förslaget om en fast avgift. Eftersom motionärerna i motion Jo27 (mp) anser att avgifterna skall täcka kostnaderna bör följaktligen avgiftstaket för kommunerna slopas. Avgifterna bör kunna användas även till löner (yrkandena 12 och 13).

Utskottet instämmer i de synpunkter som anförs i motionerna så till vida att det föreligger vissa oklarheter beträffande t. ex. avgiftssystemets närmare utformning och dess effekter för olika typer av företag. Emellertid har utskottet ingen erinran mot själva grundprincipen att den offentliga livsmedelskontrollen till viss del skall finansieras genom en avgift som erläggs av livsmedelsföretagen. Med hänsyn härtill och till det angelägna i att en utvidgat livsmedelskontroll kommer till stånd enligt de förutsättningar som anges i propositionen är utskottet berett att godta förslaget till 29 a § livsmedelslagen med bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om avgifter för en myndighets verksamhet enligt lagen.

Samtidigt anser utskottet det angeläget att riksdagen dels erhåller närmare information om avgiftssystemets utformning och effekter, dels bereds tillfälle att anlägga synpunkter på ett mer utarbetat och detaljerat förslag än det som nu föreligger.

Utskottet förordar därför att regeringen till riksdagen återkommer med en särskild redovisning i ärendet, förslagsvis i form av en skrivelse. Vid regeringens fortsatta överväganden bör synpunkterna i de nu aktuella motionerna kunna prövas. Det gäller bl. a. vad som i motionerna anförs om uppbördsfrågorna, kontrollarbetets omfattning i förhållande till avgiftsskyldigheten, samspelet mellan kommunerna och livsmedelsverket samt avgiftssystemets effekter för olika typer av företag.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker förslaget om införande av 29 a § livsmedelslagen samt att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo21 yrkande 1 delvis, Jo24 yrkande 6 och Jo25 yrkande 3. Motionerna avstyrks i de delar de innehåller yrkanden om avslag på förslaget till 29 a §.

Utskottet är i detta sammanhang inte berett att föreslå något särskilt riksdagens uttalande med anledning av yrkandena i motion Jo27 om principerna för avgiftsuttag i kommunerna och om användningen av avgiftsmedel (yrkandena 12 och 13).

Bestrålning av livsmedel

Propositionen

Jordbruksministern gör den samlade bedömningen att det i dag inte finns något behov av import av bestrålade livsmedel i Sverige. Bestrålning av livsmedel är inte en metod som ligger i konsumenternas intresse. För de allra flesta konsumenter torde färskhet vara en av de absolut viktigaste egenskaperna hos våra livsmedel. Härmed avses verklig färskhet, inte sådan som har åstadkommits genom olika hållbarhetsförlängande metoder och som förleder konsumenterna att tro att de köper och äter livsmedel som är bättre än vad de i själva verket är. Ett bestrålat livsmedel kan inte anses färskt i ordets ursprungliga betydelse och kvaliteten är lägre än vad den synes vara, vilket försvarar för konsumenten att göra egna bedömningar av produkten. Det är således produktens egenskaper som är avgörande,

inte i sig de metoder som används vid hanteringen. Sammanfattningsvis anser jordbruksministern att det förhållandet att ett livsmedel har behandlats med en sådan hållbarhetsförlängande metod som bestrålning är en från svensk konsumentsynpunkt negativ egenskap hos livsmedlet i fråga. Hänsyn måste också tas till avsaknaden av kontrollmetoder och därmed möjligheterna till oredlighet i den internationella handeln. De fördelar som kan vinnas med metoden bör kunna nås på andra sätt.

På grund av vad som ovan anförts finns det anledning att vidga det bemyndigande i livsmedelslagen som ger stöd för kravet på tillstånd till bestrålning. Lagstöd bör skapas också för åtgärder mot import av bestrålade livsmedel. 11 § livsmedelslagen bör följaktligen kompletteras på så sätt att även behovet av att tillgodose konsumentintresset skall kunna vara skäl för att förbjuda eller föreskriva villkor för hantering eller införsel till riket av visst slag av livsmedel.

Bestrålning förekommer i flera av de länder från vilka vi importerar livsmedel. För att tillgodose konsumentintresset anser jordbruksministern det därför angeläget att så snart som möjligt förbjuda import av livsmedel som har bestrålats. Det nuvarande kravet på tillstånd för bestrålning av livsmedel här i landet bör ersättas av ett generellt förbud. Jordbruksministern uttalar därför sin avsikt att, om riksdagen godtar förslaget till lagändring, för regeringen anmäla frågan om förordningsändring för att få tillstånd en ordning i enlighet med det sagda.

Det saknas i dag praktiskt användbara metoder för att genom analys kontrollera om ett livsmedel har bestrålats. För att inte i onödan belasta tullmyndigheterna bör den kontroll av importen som ändå måste komma till stånd i första hand bli ett åliggande för livsmedelsverket. Verket bör därför upprätta dels en lista över sådana slag av livsmedel som bestrålas utomlands, dels en förteckning över länder som använder eller kan antas använda denna behandlingsmetod. Med utgångspunkt härifrån kan sedan tullmyndigheterna anmäla misstänkta importpartier till livsmedelsverket för vidare undersökning. Föreskrifter härom bör tas in i livsmedelsförordningen.

Bl. a. med hänsyn till de skilda uppfattningar som råder om huruvida metoden innebär några hälsorisker eller inte krävs fortsatt internationell forskning, en uppfattning som delas av en rad internationella konsumentorganisationer. Ett förstärkt engagemang härvidlag är enligt jordbruksministern väl motiverat. Arbetet bör utgå från konsumenternas rätt till naturligt färska livsmedel och en bevarad möjlighet för konsumenterna att välja livsmedel på grundval av egna bedömningar.

Inom EG har något gemensamt beslut om bestrålade livsmedel inte fattats. Medlemsländerna har emellertid delade meningar i frågan. EG-kommissionen har lagt fram förslag som ministerrådet ännu inte har tagit ställning till.

Motionerna

Krav på förbud mot produktion, försäljning och import av bestrålade livsmedel framförs i följande motioner: 1987/88:Jo10 (c) yrkande 11,

1987/88:Jo523 (m), 1987/88:Jo528 (c) yrkande 9, Jo533 (mp) yrkandena 1, 2 – bestrålat utsäde – och 3 – bestrålade kryddor – , Jo24 (vpk) yrkande 10, Jo25 (c) yrkande 5 och Jo27 (mp) yrkande 5.

1988/89: JoU14

I motion Jo21 (m) accepteras förslaget om förbud mot bestrålning. Motionärerna anser emellertid att livsmedelsverket bör få möjlighet att meddela dispens från förbudet, t.ex. beträffande kryddor. Genom en bestämmelse om dispens skulle i vissa fall kemiska konserveringsmedel kunna undvikas (yrkande 2).

Hänsynstagande till konsumentintresset som grund för ett förbud mot bestrålning är enligt motionären i motion Jo23 (m) klandervärt ur såväl lagstiftnings- som opinionsbildningssynpunkt. Förslaget bör därför avslås (yrkande 1). Risk för etablering av handelshinder och bristande möjligheter att kontrollera importen utgör också goda grunder för att inte införa något förbud (yrkande 2). I motion Jo26 (fp) framförs uppfattningen att frågan om bestrålning av livsmedel är ett informationsproblem och inte ett hälsoproblem. Detta faktum tillsammans med avsaknaden av kontrollmetoder utgör tillräckliga skäl mot ett förbud mot bestrålning.

Utskottets överväganden

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att det i dag saknas behov av import av bestrålade livsmedel till Sverige. Det förhållandet att ett livsmedel har behandlats med en sådan hållbarhetsförlängande metod som bestrålning är en fråga från svensk konsumentens synpunkt negativ egenskap hos livsmedlet. Kvaliteten hos ett bestrålat livsmedel är lägre än vad den verkar vara eftersom livsmedlet inte kan anses färskt i ordets egentliga mening. Det är således egenskaperna hos produkten som är avgörande, inte i sig de metoder som används vid hanteringen. Bestrålning av livsmedel är enligt utskottets mening inte en metod som ligger i konsumenternas intresse. De fördelar som kan uppnås med metoden bör enligt utskottets mening kunna erhållas på annat sätt. I likhet med jordbruksministern anser utskottet att även behovet av att tillgodose konsumentintresset skall kunna vara skäl för att förbjuda eller föreskriva villkor för hantering eller införsel till riket av visst slag av livsmedel. Bestrålning av livsmedel förekommer i flera av de länder från vilka vi importerar livsmedel. För att tillgodose konsumentintresset anser utskottet det därför angeläget att så snart som möjligt förbjuda import av livsmedel som har bestrålats. Det nuvarande kravet på tillstånd för bestrålning här i landet bör ersättas av ett generellt förbud. Livsmedelsförordningen bör ändras i enlighet härmed. Förordningen bör även kompletteras med föreskrifter om livsmedelsverkets kontroll av importen i detta avseende.

Det råder i dag skilda uppfattningar om vilka hälsorisker som är förknippade med bestrålningen. Engagemanget i det internationella arbetet kring bestrålade livsmedel måste enligt utskottets mening fortsätta och förstärkas. Detta gäller inte minst inom forskningsområdet. Arbetet bör utgå från konsumenternas rätt till naturligt färska livsmedel och en bevarad möjlighet för konsumenterna att välja livsmedel på grundval av sina

egna bedömningar och syfta till att klargöra hur allvarliga metodens nackdelar är från konsument- och hälsosynpunkt.

Med det anförda ansluter sig utskottet till propositionens förslag och överväganden i detta avsnitt. Utskottet förutsätter att föreslagna ändringar kommer att innebära förbud mot såväl bestrålning av livsmedel inom landet som import av bestrålade livsmedel.

Vad utskottet sålunda anfört tillgodoser enligt utskottets mening motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 11, 1987/88:Jo523, 1987/88:Jo528 yrkande 9, Jo24 yrkande 10, Jo25 yrkande 5, Jo27 yrkande 5 och Jo533.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo23 och Jo26.

Det anförda innebär att utskottet även avstyrker motion Jo21 yrkande 2.

Ansvar för brott mot livsmedelslagen

Propositionen

Jordbruksministern konstaterar att särskilt under den senaste tiden har antalet allvarigare överträdelser av livsmedelslagens bestämmelser ökat. För att komma till rätta med åsidosättande inom branschen av konsumenternas rätt till trygghet och kvalitet krävs enligt jordbruksministern en attitydförändring. Samhället har anledning att se allvarligt på den här typen av brottslighet. När det gäller oaktsamma brott saknas emellertid anledning till ändring av gällande ansvarsbestämmelser. Saken kommer däremot i ett annat läge beträffande de uppsåtliga brotten, som bör betraktas med största allvar, särskilt om det innebär att en förpliktelse som är av väsentlig betydelse från hälso- eller redlighetssynpunkt har åsidosatts. Jordbruksministern betonar att det är av grundläggande betydelse för det skydd som eftersträvas med livsmedelslagen — dvs. skydd för konsumenten mot hälso- och oredlighet i hanteringen — att företagen lojalt följer gällande bestämmelser. Mot denna bakgrund bör det inte vara möjligt att döma till böter för uppsåtliga brott i de fall brottet avser en förpliktelse som är av väsentlig betydelse från hälso- eller redlighetssynpunkt. För denna typ av brott bör normalpåföljden vara fängelse. Ett straffmaximum på fängelse i två år är enligt jordbruksministern väl avvägt. Eftersom det inte kan anses rimligt att kriminalisera varje överträdelse för brott mot märkningsbestämmelserna bör bagatellartade förseelser inte vara straffbara. Också när det gäller andra brott bör obetydliga förseelser inte straffbeläggas. Lagens straffbestämmelser föreslås därför kompletterade med en föreskrift som innebär att ansvar för brott mot livsmedelslagen inte skall ådömas i ringa fall.

För att uppnå ökad respekt för livsmedelslagstiftningen anser jordbruksministern det emellertid inte tillräckligt att sanktionsbestämmelserna skärps. Det krävs dessutom att tillsynsmyndigheterna mer kraftfullt än för närvarande beivrar de överträdelser som uppmärksammas. Det är därför av vikt att berörda myndigheter vid misstanke om brott utan dröjsmål anmäler saken till åtal. Även övriga tillgängliga instrument, t. ex. vitet, bör

användas mer aktivt. Ett väl avvägt vite utgör ett effektivt påtryckningsmedel. Genom viteslagens (1985:206) möjligheter att förelägga löpande vite har vitesinstitutets användbarhet i sammanhanget ökat ytterligare. Jordbruksministern betonar att lagföring skall vara en regel och inte ett undantag när det gäller överträdelse av livsmedelslagstiftningens bestämmelser. För att inskräpa betydelsen av ett aktivt agerande i detta avseende bör – efter mönster i miljöskyddslagen – livsmedelslagens tillsynsregler kompletteras med en bestämmelse som ålägger tillsynsmyndigheten att beivra brott mot lagen. Den tidigare förordade förstärkningen av livsmedelsverkets personal bör ge ökade möjligheter för verket att bistå polis- och åklagarmyndigheterna med sakkunnig hjälp.

Motionerna

Motionärerna i motion Jo530 delvis (fp) föreslår skärpt ansvarspåföljd för den som medvetet lämnar vilseledande uppgifter eller visar annan bristande redlighet. I motion Jo510 (mp) har tidigare i yrkandena 1 – 3 framförts krav på specifikation och märkning av s. k. fuskprodukter (se ovan under avsnittet om märkning av livsmedel). För att garantera efterlevnaden bör enligt motionens yrkande 4 livsmedelsverket utarbeta förslag till sanktioner mot den som bryter mot de föreslagna bestämmelserna.

I motion Jo24 (vpk) framhålls att en offentlig livsmedelskontroll utgör det mest effektiva medlet för efterlevnad av regler och föreskrifter. Protokoll, undersökningsresultat m. m. skall därför hållas tillgängliga för allmänheten i butiker, restauranger och andra undersökta anläggningar (yrkande 8).

Utskottets överväganden

Inte minst mot bakgrund av höstens avlöjanden av det utbredda och systematiska fusket med datummärkningen av förpackade charkuterivaror och av andra överträdelse mot livsmedelslagstiftningens bestämmelser, nödgas utskottet – i likhet med jordbruksministern – konstatera behovet av effektivare sanktioner och en påtaglig attitydförändring på området. Den föreslagna skärpningen av ansvaret för brott mot bestämmelserna välkomnas därför av utskottet. Förstärkningen av tillsynsresurserna bör innebära goda möjligheter till en kontroll av sådan effektivitet att risken för upptäckt ökar. Tillsammans med övriga förändringar inom livsmedelskontrollen bör detta leda till att brott mot livsmedelslagen beivras i väsentligt större utsträckning än hittills. Det yttersta ansvaret för att åtgärderna skall kunna få avsedd och påtaglig effekt vilar emellertid på berörda myndigheter och deras ambition att påtala och beivra de överträdelse som uppmärksammas i deras verksamhet.

Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo510 yrkande 4 och Jo530 i aktuell del i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna bör således inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet har ovan under avsnittet om den offentligt organiserade egen-tillsynen redogjort för de förändringar av sekretesslagens bestämmelser på området som föreslås i en av regeringen nyligen framlagd proposition (1988/89:131). Enligt förslaget kan — om allmänintresset av kändedom om t. ex. förhållanden som rör människors hälsa eller redlighet i handeln är av sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut — i vissa avseenden sekretessskyddet brytas för affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat. Härigenom torde syftet med motion Jo24 yrkande 8 komma att bli tillgodosett. I avvaktan på riksdagens behandling av frågan avstyrker utskottet motionen.

Övriga frågor

De överväganden i propositionen som inte särskilt berörts i det föregående har ej föranlett någon erinran från utskottets sida. Samtliga i propositionen framlagda lagförslag tillstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

Allmänna utgångspunkter

1. beträffande *allmänna utgångspunkter för livsmedelskontrollen m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 10, 1987/88:Jo518, 1987/88:Jo528 yrkande 12 och 1988/89:Jo25 yrkande 1,

2. beträffande *en lokal livsmedelsproduktion*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo528 yrkande 1,

3. beträffande *användningen av handelsgödsel m. m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo257 yrkande 7,

4. beträffande *kontroll av storköken*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 7,

5. beträffande *miljöhänsyn i livsmedelskontrollen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo27 yrkande 3,

6. beträffande *offentlig upphandling*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo267 yrkande 16,

Importkontrollen

7. beträffande *konkurrensneutralitet m. m. mellan importerade och inhemskt producerade livsmedel*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo213 yrkande 2, 1987/88:Jo243 yrkande 8, 1987/88:Jo250 yrkande 3, 1987/88:Jo507 yrkande 1, 1987/88:Jo521, 1987/88:Jo528 yrkande 3,

1987/88:Jo532, 1988/89:Jo24 yrkande 11, 1988/89:Jo25 yrkande 4, 1988/89:Jo27 yrkande 1, 1988/89:Jo204 yrkande 2, 1988/89:Jo267 yrkande 6 och 1988/89:Jo524,

1988/89:JoU14

8. beträffande *importkontroll av produkternas kvalitet m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo248 yrkande 5, 1987/88:Jo504, 1987/88:Jo508, 1987/88:Jo528 yrkande 6, 1988/89:Jo534 yrkande 1 och 1988/89:Jo535,

9. *beträffande utvidgning av livsmedelskontrollen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo528 yrkandena 4 och 5,

Dricksvattnet

10. beträffande *läckaget av växtskyddsmedel*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo796 yrkande 12,

11. beträffande *åtgärder m. m. för en bättre dricksvattenkvalitet*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 19, 1988/89:Jo25 yrkande 7, 1988/89:Jo224 yrkandena 7 och 8, 1988/89:Jo504, 1988/89:Jo521 yrkande 3, 1988/89:Jo525 och 1988/89:Jo799 yrkande 14,

12. beträffande *gränsvärden för dricksvattenkvalitet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo27 yrkande 14,

13. beträffande *förbud mot vissa vattenkemikalier*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo521 yrkande 2,

14. beträffande *halogenering av dricksvattnet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo521 yrkande 6,

15. beträffande *vattenkvaliteten i brunnar*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo511 och 1988/89:Jo886 yrkande 3,

Gränsvärden m. m.

16. beträffande *sänkning av vissa gränsvärden i livsmedel*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo523 yrkande 1,

17. beträffande *gränsvärden i fisk*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo429 yrkandena 1 och 3, 1988/89:Jo502 och 1988/89:Jo546,

18. beträffande *vissa åtgärder i Gävleborgs län*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo429 yrkande 2,

19. beträffande *svarthistning av Vätternrödingen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo512 yrkande 1,

20. beträffande *ersättning till vissa yrkesfiskare*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo512 yrkande 2,

21. beträffande *information om gränsvärden m. m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo505 yrkandena 1, 2 och 4,

22. beträffande *försurningens inverkan på människors hälsa*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo523 yrkande 3 och 1988/89:Jo539,

23. beträffande *syntetiska livsmedel m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 1,
1988/89:Jo526 och 1988/89:Jo530 i motsvarande del,
24. beträffande *vissa konserveringsmedel m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo27 yrkande 15 och
1988/89:Jo523 yrkande 2,

Internationellt arbete

25. beträffande *en internationell arbetsgrupp*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 22,
26. beträffande *ett vidgat kvalitetsbegrepp*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo27 yrkande 2,
27. beträffande *ändring av internationella avtal*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo534 yrkande 2,

Organisationen av den allmänna offentliga livsmedelskontrollen

28. beträffande *ansvarsfördelningen inom livsmedelskontrollen*
att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Jo24 yrkandena 3
och 4 och 1988/89:Jo25 yrkande 2 antar förslaget till lag om ändring
i livsmedelslagen (1971:511) såvitt avser 24 och 26 §§,
29. beträffande *ägarstrukturen inom livsmedelsbranschen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 2,
30. beträffande *samordning av livsmedelskontrollen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo27 yrkande 11,
31. beträffande *sammansättningen av livsmedelsverkets styrelse*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo27 yrkande 17,
32. beträffande *huvudansvaret för information och rådgivning*
m. m.
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo516 och 1988/89:Jo22
yrkande 2,

Köttbesiktningen

33. beträffande *köttbesiktningen och den småskaliga slakteripro-
duktionen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 20,

Köttkontrollen i övrigt

34. beträffande *antibiotikainblandningen i foder*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo528 yrkande 2,
35. beträffande *kartläggning av importkontrollen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 21,
36. beträffande *hållbarhetstider för vissa köttprodukter*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo27 yrkande 16,

37. beträffande *PVC i förpackningar m. m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkandena 15 – 17,

Offentligt kontrollerad egentillsyn

38. beträffande *auktoriserade revisorer i livsmedelsföretagen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo22 yrkande 1,
39. beträffande *kontroll av primärproduktionen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo27 yrkande 4,

Märkning av livsmedel

40. beträffande *märkning med ursprungsland*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo250 yrkande 4,
1987/88:Jo507 yrkande 2, 1987/88:Jo515, 1987/88:Jo525,
1987/88:Jo526, 1987/88:Jo528 yrkande 7, 1988/89:Jo24 yrkande
13, 1988/89:Jo28 och 1988/89:Jo257 yrkande 6 i motsvarande del,
41. beträffande s. k. *svensk märkning*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo213 yrkande 3 och
1988/89:Jo257 yrkande 6 i återstående del,
42. beträffande *märkning med skördedatum, plockningsdatum*
m. m.
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 12,
1987/88:Jo528 yrkande 10 och 1988/89:Jo27 yrkandena 8 och 9,
43. beträffande *datummärkning av chokladprodukter*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo20 och 1988/89:Jo527,
44. beträffande *märkning med producentens namn m. m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo528 yrkande 11,
45. beträffande *märkning av vinförpackningar*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo503 och 1988/89:Jo501,
46. beträffande *märkning med bekämpningsmedel, antalet be-*
sprutningar m. m.
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo27 yrkande 7,
1988/89:Jo267 yrkande 15 och 1988/89:Jo505 yrkande 3,
47. beträffande *märkning med begreppen "miljövänlig", "natur-*
enlig" m. m.
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 14,
1988/89:Jo27 yrkande 10 och 1988/89:Jo267 yrkande 14,
48. beträffande *viss annan märkning*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo27 yrkande 6 och
1988/89:Jo510 yrkandena 1 – 3,
49. beträffande *mineralvatten*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo503 och 1988/89:Jo514,

Information och rådgivning

50. beträffande *utrymme för samhällelig information*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 9,

51. beträffande *information till konsumenterna*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo25 yrkande 6,
52. beträffande *informationsskyldighet för vissa företag*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo528 yrkande 8,
53. beträffande *skolornas roll för ökad livsmedelskunskap*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 12,

Utbildning

54. beträffande *utbildning inom livsmedelskontrollen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 18,

Vidgad avgiftsfinansiering inom livsmedelskontrollen

55. beträffande *bemyndigande för regeringen att föreskriva om avgifter*
att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Jo21 yrkande 1 i motsvarande del och 1988/89:Jo24 yrkande 5 antar förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511) såvitt avser 29 a §,
56. beträffande *avgiftssystemets utformning m. m.*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo21 yrkande 1 i återstående del, 1988/89:Jo24 yrkande 6 och 1988/89:Jo25 yrkande 3 och med avslag på motion 1988/89:Jo27 yrkandena 12 och 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en särskild redovisning i ämnet m. m.,

Bestrålning av livsmedel

57. beträffande *förbud mot bestrålning av livsmedel och mot import av bestrålade livsmedel*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 11, 1987/88:Jo523, 1987/88:Jo528 yrkande 9, 1988/89:Jo23, 1988/89:Jo24 yrkande 10, 1988/89:Jo25 yrkande 5, 1988/89:Jo26, 1988/89:Jo27 yrkande 5 och 1988/89:Jo533,
58. beträffande *dispensmöjligheter för bestrålning av livsmedel*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo21 yrkande 2,

Ansvar för brott mot livsmedelslagen m. m.

59. beträffande *ansvar för brott mot livsmedelslagen m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo510 yrkande 4 och 1988/89:Jo530 i återstående del,
60. beträffande *offentlighet i livsmedelskontrollen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo24 yrkande 8,
61. att riksdagen lämnar utan erinran vad i propositionen anförts om livsmedelskontrollens organisation och formerna för livsmedelskontrollen, allt i de delar som ej berörs av utskottets hemställan ovan,

62. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511) i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan.

1988/89: JoU14

Stockholm den 20 april 1989

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Hans Gustafsson (s), Håkan Strömberg (s), Sven Eric Lorentzon (m), Grethe Lundblad (s), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m), Jan Fransson (s), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp), Kaj Larsson (s), Ove Karlsson (s), Håkan Holmberg (fp), Berndt Ekholm (s) och Anders Castberger (fp).

Reservationer

1. Allmänna utgångspunkter för livsmedelskontrollen m. m. (mom. 1)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet instämmer" och på s. 15 slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Människor kräver bra mat till rimliga priser. Maten skall vara fräsch, smaklig och nyttig. Allt fler ställer också högre krav på maten än vad som tidigare var fallet beroende på dels konsumenternas ökade kunskaper, dels produktionsformerna inom livsmedelsindustrin och jordbruket.

Trots den kritik som framförts mot de svenska livsmedlen är de vid en internationell jämförelse av hög kvalitet. Framför allt är de inhemskt producerade livsmedlen säkrare ur ett antal aspekter. De svenska odlarna har ålagts ett flertal restriktioner, t. ex. beträffande formerna för användningen av olika kemiska ämnen, användningen av mediciner i djurfoder liksom vissa etiska restriktioner. Enligt utskottets mening finns det därför fog för påståendet att svenska livsmedel är bättre för konsumenten än de importerade.

Under senare tid har olika forskningsrön visat att kostens betydelse för en god hälsa har underskattats. Allt fler sjukdomstillstånd kan vara orsakade av en felaktig kost. I dessa fall är det enligt utskottets mening viktigt att betona att det är kosten ensam som orsakar sjukdomen. I andra fall är det i kombination med andra faktorer som kosten är avgörande för hälsa eller sjukdom. Den förebyggande vården måste därför i ökad utsträckning inriktas på att belysa bl. a. kostens betydelse för hälsan. I likhet med centerpartiet anser utskottet således att livsmedelskontrollen successivt

måste utvidgas till att omfatta även sådana hälsorisker som hjärt- och kärlsjukdomar och cancer. Ur hälsosynpunkt är i detta sammanhang frågor om livsmedelstillsatser och föroreningar i livsmedel väsentliga.

Enligt utskottets mening behandlar propositionen endast en smal sektor av livsmedelshanteringen. Frågan om livsmedlens kvalitet bör ses som en fråga för livsmedelskedjan i sin helhet, eller med andra ord från gröda till föda.

Med det anförda delar utskottet de synpunkter på livsmedelskvalitet och livsmedelskontroll som framförs av centerpartiet i motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 10, 1987/88:Jo528 yrkande 12 och Jo25 yrkande 1. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motionerna bör ges regeringen till känna.

Med det anförda anser utskottet syftet med motion 1987/88:Jo518 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *allmänna utgångspunkter för livsmedelskontrollen m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 10, 1987/88:Jo528 yrkande 12 och 1988/89:Jo25 yrkande 1 och med avslag på motion 1987/88:Jo518 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. En lokal livsmedelsproduktion (mom. 2)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Livsmedelsproduktionens utveckling mot större enheter och en mer ensidig produktion ifrågasätts i dag av allt fler konsumenter. När det gäller t. ex. griskött, höns och kyckling har ett visst köpmotstånd kunnat noteras. Numera har handeln börjat tillmötesgå konsumenternas krav och erbjuder s. k. sprättägg, gårdsgrisar m. m. till ett något högre pris än de livsmedel som produceras på traditionellt sätt. Den enskilde odlaren har ofta ett aktivt intresse av att förädla livsmedlen i anslutning till produktionen. Regelsystemet är emellertid utformat så att producentens och konsumentens gemensamma intresse av en lokal livsmedelsproduktion i många fall inte kan tillgodoses. I likhet med motionärerna i motion 1987/88:Jo528 vill utskottet betona värdet av en lokal livsmedelsproduktion. Samtidigt som den stärker konsumentinflytandet och möjliggör en bättre insyn i och inflytande över livsmedelstillverkningen främjar den en nära kontakt mellan producent och konsument. Lokal vidareförädling av en bygds råvaror utgör dessutom en viktig del i en aktiv glesbygdspolitik. Utskottet ansluter sig härmed till motionens yrkande 1 med begäran om en översyn av regleringen rörande livsmedelshanteringen i syfte att underlätta en lokal livsmedelsproduktion. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion 1987/88:Jo528 yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

1988/89: JoU14

2. beträffande *en lokal livsmedelsproduktion*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo528 yrkande 1
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Användningen av handelsgödsel m. m. (motiveringen till mom. 3)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "om dricksvattnet" bort ha följande lydelse:

Till skillnad från motionärerna i motion Jo257 anser utskottet att användningen av handelsgödsel och växtskyddsmedel är en varken naturlig eller nödvändig del i jordbruksproduktionen. Enligt vad utskottet erfarit bedrivs på flera håll och med framgång jordbruk utan användande av handelsgödsel eller kemiska bekämpningsmedel. Det är enligt utskottets mening ytterst angeläget att användningen av handelsgödsel och bekämpningsmedel minskar avsevärt. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo257 yrkande 7.

4. Kontroll av storköken (mom. 4)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Som framhålls" och slutar med "anses tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Enligt propositionen — — — (= utskottet) — — — mål mat. Den enskildes möjligheter till kontroll av livsmedlens kvalitet är inom detta område obefintliga, och en mycket stor del av livsmedelsburna infektioner och förgiftningar kommer från dessa inrättningar. Utskottet delar därför vpk:s uppfattning att det är av särskild vikt att storköken, både restauranger och storkök i samhällets regi, uppmärksammas i den lokala kontrollen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 7 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *kontroll av storköken*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 7
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Miljöhänsyn i livsmedelskontrollen (mom. 5)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Med riksdagens" och på s. 16 slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Inom propositionens definition av livsmedelskvalitet ryms endast sådana egenskaper hos livsmedlen som är direkt mätbara. Denna definition är

enligt utskottets mening alltför snävt utformad. Begreppet livsmedelskvalitet borde vidgas till att avse den vidare syn på begreppet som förekommer inom det ekologiska jordbruket, där vid bedömningen av produkternas kvalitet hänsyn tas även till faktorer som odlingssystemets inverkan på miljön och till husdjurens livsmiljö. I likhet med miljöpartiet anser utskottet att detta vidare kvalitetsbegrepp bör ligga till grund för synen på livsmedlen. Livsmedelslagens tillämpningsområde bör följaktligen utvidgas till att gälla även miljöhänsyn och formerna för djurhållningen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo27 yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *miljöhänsyn i livsmedelskontrollen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Offentlig upphandling (mom. 6)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Utskottet har" och slutar med "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Utskottet har — — — (= utskottet) — — — av livsmedelskvaliteten. Även genom sin upphandling kan samhället medverka till en höjning av livsmedelskvaliteten. Som stora upphandlare av livsmedel till sina storkök bör stat, kommuner och landsting kunna göra livsmedlens kvalitet till ett tungt vägande skäl i sin upphandling. Lokala producenter kan här prioriteras av kvalitetsskäl eftersom korta transporter gör maten fräschare och alternativt odlade produkter är av högre kvalitet än traditionellt odlade vad gäller proteiner och vitaminer. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo267 yrkande 16 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *offentlig upphandling*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo267 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Konkurrensneutralitet m. m. mellan importerade och inhemskt producerade livsmedel (mom. 7)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Som en" och på s. 18 slutar med "Jo524 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Beträffande de motioner som syftar till en ökad kontroll av inte bara produktens beskaffenhet utan också exportlandets produktionsmetoder vill utskottet anföra följande.

Den svenska lagstiftningen ställer internationellt sett mycket stränga

krav på de svenska livsmedelsproducenterna, såväl när det gäller själva livsmedelsprocessen som ur miljö- och djurskyddssynpunkt. Samtidigt förväntas de svenska producenterna kunna hävda sig gentemot en utländsk produktion med delvis helt andra betingelser. Denna för de svenska producenterna redan tidigare ogynnsamma situation har accentuerats ytterligare i och med det nyligen ingångna GATT-avtalet. För att de svenska konsumenterna skall kunna lita på importerade likaväl som på svenska produkter och de svenska producenterna skall ges möjlighet att konkurrera på samma villkor som de utländska är det enligt utskottets mening av grundläggande betydelse att samma krav beträffande användningen av kemiska medel, medicinska preparat och hormoner liksom av andra produktionsformer ställs på importerade som på inhemskt producerade livsmedel. Importbestämmelserna bör enligt utskottets mening utformas i enlighet härmed.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo213 yrkande 2, 1987/88:Jo243 yrkande 8, 1987/88:Jo507 yrkande 1, 1987/88:Jo521, 1987/88:Jo528 yrkande 3, 1987/88:Jo532, Jo24 yrkande 11, Jo25 yrkande 4, Jo27 yrkande 1, Jo204 yrkande 2, Jo267 yrkande 6 och Jo524 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motion 1987/88:Jo250 yrkande 3 i väsentliga delar tillgodosett. Motionen bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande konkurrensneutralitet m. m. mellan importerade och inhemskt producerade livsmedel

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo213 yrkande 2, 1987/88:Jo243 yrkande 8, 1987/88:Jo507 yrkande 1, 1987/88:Jo521, 1987/88:Jo528 yrkande 3, 1987/88:Jo532, 1988/89:Jo24 yrkande 11, 1988/89:Jo25 yrkande 4, 1988/89:Jo27 yrkande 1, 1988/89:Jo204 yrkande 2, 1988/89:Jo267 yrkande 6 och 1988/89:Jo524 och med avslag på motion 1987/88:Jo250 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Importkontroll av produkternas kvalitet m. m. (mom. 8)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Det är" och på s. 19 slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Reglerna för användningen av gifter och kemikalier i jordbruk och boskapsskötsel har tillkommit av hänsyn till folkhälsan, arbetsmiljön och allmänna miljövillkor. Dessa regler tillämpas enligt utskottets mening med varierande framgång beroende på tillgången av personal vid tillsynsmyndigheterna och graden av moral hos användare och försäljare av kemiska preparat. Eftersom stora mängder livsmedel importeras till vårt land anser utskottet det rimligt att samma normer för rests substanser som gäller för inhemskt producerad mat skall gälla även för importerade livsmedel.

Härutöver anser utskottet det även rimligt att livsmedel som har be-

handlats med gifter som är förbjudna eller inte används i Sverige inte heller skall importeras. Genom likvärdiga och enhetliga krav främjas enligt utskottets mening konkurrens på lika villkor mellan inhemska och utländska producenter i enlighet med principerna om en fri handel samtidigt som otillbörliga konkurrensfördelar hindras. Kraven på konkurrensneutralitet i detta avseende bidrar även till internationell solidaritet med livsmedelsproducenterna och med exportländernas människor och natur. Hälso- och miljöproblem får inte exporteras till andra länder. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo534 yrkande 1 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet även motionerna Jo248 yrkande 5, Jo504, Jo508, Jo528 yrkande 6 och Jo535 i allt väsentligt tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *importkontroll av produkternas kvalitet*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo248 yrkande 5, 1987/88:Jo504, 1987/88:Jo508, 1988/89:Jo528 yrkande 6, 1988/89:Jo534 yrkande 1 och 1988/89:Jo535 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Utvidgning av livsmedelskontrollen (mom. 9)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Med vad" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

I likhet med centerpartiet anser utskottet det vara en brist att livsmedelskontrollen inte omfattar importen av produkter som är avsedda att användas som livsmedel. Som exempel kan nämnas att importerad orensad spannmål kontrolleras av växtskyddsinspektionen endast beträffande förekomsten av vissa skadedjur. Någon kontroll av restmängder av bl. a. svampbekämpningsmedel, stråförkortningsmedel och fosforpreparat utförs inte. Enligt vad utskottet erfarit är kontrollen av importerade köttkonserver och liknande produkter mycket marginell och består av ett fåtal stickprover utförda av miljö- och hälsoskyddsförvaltningarna. En utvidgning av livsmedelskontrollen till att omfatta även import av produkter som avses användas som livsmedel, liksom alla bekämpningsmedel, foder tillsatser och hormoner som används och kan tänkas ha använts i importerade livsmedel måste enligt utskottets mening snarast komma till stånd. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo528 yrkandena 4 och 5 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *utvidgning av livsmedelskontrollen*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo528 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet vill" och på s. 21 slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill — — — (= utskottet) — — — negativa produkter.

Enligt vad utskottet erfarit har på senare tid undersökningar visat att små mängder växtskyddsmedel har läckt ut i våra vattendrag. Eftersom föroreningar av dricksvattnet inte kan accepteras är det — vilket också framhålls i motion Jo796 — angeläget att klargöra hur dessa läckage sker och vilka preparat som kan spåras, varefter åtgärder bör vidtas för att förhindra ytterligare läckage. I sammanhanget vill utskottet framhålla att genom ökat personligt ansvarstagande och större kunskaper när det gäller användningen av växtskyddsmedel i vår närmiljö kan redan på ett tidigare stadium riskerna för läckage på grund av oförsiktig användning av växtskyddsmedel minskas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo796 yrkande 12 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *läckaget av växtskyddsmedel*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo796 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Åtgärder m. m. för en bättre dricksvattenkvalitet (mom. 11)

Håkan Holmberg och Anders Castberger (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Det torde" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

På grund av de hot som i dag uppträder mot vårt dricksvatten i form av bl. a. försurning, föroreningar från industri, jordbruk, trafik och soptippar är enligt utskottets mening de ovan beskrivna åtgärderna emellertid otillräckliga. I likhet med folkpartiet anser utskottet att naturvårdsverket bör få i uppdrag att göra en kartläggning av dricksvattensituationen och en plan för hur den skall kunna förbättras. Det är enligt utskottets mening t. ex. nödvändigt att upprätta krav för hur vattenverk och ledningsnät skall kontrolleras och att intensifiera forskningen kring bl. a. försurningens effekter på grundvattnet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo799 yrkande 14 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo24 yrkande 19, Jo25 yrkande 7, Jo504, Jo521 yrkande 3 och Jo525 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd. Motion Jo224 yrkandena 7 och 8 avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *åtgärder m. m. för en bättre dricksvattenkvalitet*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo799 yrkande 14

och med avslag på motion 1988/89:Jo224 yrkandena 7 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 19, 1988/89:Jo25 yrkande 7, 1988/89:Jo504, 1988/89:Jo521 yrkande 3 och 1988/89:Jo525 utan vidare åtgärd,

12. Åtgärder m. m. för en bättre dricksvattenkvalitet (mom. 11)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet vill" och på s. 21 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Trots att frågorna om dricksvattenkvaliteten inom en nära framtid kommer att bli en av de stora livsmedels- och miljöfrågorna kan utskottet konstatera att de över huvud taget inte berörs i regeringens förslag. Enligt vad utskottet erfarit pågår en ständig försämring av vårt dricksvatten. Försurningen, föroreningar från soptippar och avfallsupplag, miljöfarliga transporter och användningen av bekämpningsmedel är bara några exempel på de hot som förekommer mot dricksvattnet. De senaste åren har stora resurser satsats på avloppsreningen medan dricksvattenförsörjningen har försummats. Även forskningen på området befinner sig i kris. Ansvaret för dricksvattenförsörjningen överläts på livsmedelsverket utan vare sig utredning eller diskussion om målet för försörjningen eller om eventuella brister i och behov av åtgärder för vattenverk och ledningsnät. I likhet med centerpartiet anser utskottet det därför mycket angeläget att en offentlig utredning tillsätts med uppgift att bl. a. skapa underlag för beslut om förbättrad dricksvattenkvalitet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo25 yrkande 7 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo24 yrkande 7, Jo504, Jo521 yrkande 3, Jo525 och Jo799 yrkande 14 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet motion Jo224 yrkandena 7 och 8 i den mån motionen inte kan anses tillgodosedd.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande åtgärder m. m. för en bättre dricksvattenkvalitet att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo25 yrkande 7 och med avslag på motion 1988/89:Jo224 yrkandena 7 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 19, 1988/89:Jo504, 1988/89:Jo521 yrkande 3, 1988/89:Jo525 och 1988/89:Jo799 yrkande 14 utan vidare åtgärd.

13. Åtgärder m. m. för en bättre dricksvattenkvalitet (mom. 11)

1988/89:JoU14

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Inledningsvis vill" och på s. 21 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Inledningsvis vill — — — (= utskottet) — — — 5 § livsmedelslagen. Detta livsmedel berörs emellertid inte i propositionen. Enligt utskottets mening — vilket också framhålls av vpk — finns det emellertid all anledning att förstärka kontrollen av dricksvattnet. Forskningen har t. ex. tydligt visat på sambandet mellan höga halter av aluminium och Alzheimers sjukdom. Även kloreringen av dricksvattnet är ur hälsosynpunkt diskutabel. Många dricksvattentäakter befinner sig farligt nära utsläppskällor från bl. a. industrier och kommunala reningsverk. Ledningsnätens ålder och eftersatta underhåll medför korrosion av metaller från rören. Livsmedelsverket har numera det centrala ansvaret för vårt dricksvatten och bör enligt utskottets mening utarbeta ett program för nödvändiga åtgärder på olika plan för att värna dricksvattnet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo24 yrkande 19 och Jo521 yrkande 3 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo25 yrkande 7, Jo504, Jo525 och Jo799 yrkande 14 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna bör inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo224 yrkandena 7 och 8.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *åtgärder m. m. för en bättre dricksvattenkvalitet* att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 19 och 1988/89:Jo521 yrkande 3 och med avslag på motion 1988/89:Jo224 yrkandena 7 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motionerna 1988/89:Jo25 yrkande 7, 1988/89:Jo504, 1988/89:Jo525 och 1988/89:Jo799 yrkande 14 utan vidare åtgärd,

14. Gränsvärden för dricksvattenkvalitet (mom. 12)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Med vad" och slutar med "yrkande 14" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan redogjort för bristerna i våra vattenanläggningar. På grund av dessa brister torde dricksvattenkvaliteten komma att ytterligare försämrans. Enligt vad utskottet erfarit — vilket också framhålls i motion Jo27 — har på några platser i landet bekämpningsmedel konstaterats i dricksvattnet. Eftersom bindande gränsvärden för dessa medel saknas är kommunerna inte skyldiga att tillhandahålla dricksvatten utan bekämpningsmedelsrester. Detta förhållande är givetvis oacceptabelt. Utskottet avsluter sig därför till kravet i motionens yrkande 14 om införande av bin-

dande gränsvärden för giftiga metaller, nitrat, pH och bekämpningsmedel i dricksvattnet. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. *beträffande gränsvärden för dricksvattenkvalitet*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Förbud mot vissa vattenkemikalier (mom. 13)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "På samma" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

För att fälla ut fosfor och göra dricksvattnet klarare är det vanligt att sjövattnet tillsätts med aluminiumsulfat innan det omvandlas till dricksvatten. I Skåne kan t. ex. rester av detta ämne spåras i dricksvattnet för ca 250 000 hushåll. Enligt vad utskottet erfarit har två av varandra oberoende forskningsprojekt klart visat på sambandet mellan antalet sjukdomsfall i Alzheimers sjukdom och mängden aluminium i vattnet. Ett förslag som syftar till att förbjuda användningen av aluminiumsulfat och av aluminium som vattenkemikalie bör därför utarbetas. Utskottet ansluter sig härmed till vad som framförs av vpk i motion Jo521 yrkande 2. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. *beträffande förbud mot vissa vattenkemikalier*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo521 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Halogenering av dricksvattnet (mom. 14)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Dricksvatten kloreras" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Dricksvatten kloreras — — — (= utskottet) — — — för konsumenten. I förening med humus bildar kloratet biprodukter, av vilka vissa kan förändra arvsanlagen medan andra är cancerframkallande. Klorering av dricksvattnet är således enligt utskottets mening en kortsiktig och mycket riskfylld metod för undvikande av infektioner. Genom satsningar på bättre teknik i de ofta både ålderstigna och primitiva vattenverken och förbättrad råvattenkvalitet är det — vilket framhålls i motion Jo521 — möjligt att på sikt avveckla halogeneringen av dricksvattnet. En plan för avveckling av halogeneringen på tjugo år bör därför utarbetas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo521 yrkande 6 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. *beträffande halogenering av dricksvattnet*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo521 yrkande 6
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. Gränsvärden i fisk (mom. 17)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Kontrollen av" och slutar med "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Fisket längs Norrlandskusten har de senaste åren utsatts för stora påfrestningar. Som resultat av Tjernobylyolyckan och av larmrapporter om dioxinförekomst i fisken har – naturligt nog – konsumtionen av fisk minskat. Som framhålls i motion Jo546 är kunskaperna om cesiumhalterna i dag tämligen tillfredsställande, medan kunskaperna om dioxinförekomsten i fisken är osäkra och otillräckliga. I likhet med motionärerna finner utskottet situationen allvarlig och osäkerheten om de rätta förhållandena förödande för både konsumenter, yrkesfiskare och fritidsfiskare. Det är därför enligt utskottets mening angeläget att en kartläggning sker av dioxinförekomsten i fisk längs Norrlandskusten. Med denna kartläggning som grund bör livsmedelsverket lämna rekommendationer om fiskens tjänlighet som livsmedel och – vid behov – besluta om svartlistning av fisken i aktuella områden. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo546 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet motion Jo502 tillgodosedd. Även syftet med motion Jo429 yrkandena 1 och 3 får anses i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. *beträffande gränsvärden i fisk*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo502 och 1988/89:Jo546 och med avslag på motion 1988/89:Jo429 yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Gränsvärden i fisk (mom. 17)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Kontrollen av" och slutar med "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo429 är många av våra sjöar svartlistade på grund av höga halter av kvicksilver. Betydligt fler skulle emellertid omfattas av svartlistning om myndigheterna antog WHO:s rekommendationer, vilka innebär en halvering av nuvarande svenska gränsvärde på 1,0 mg. I enlighet med motionens yrkande 1 bör därför gränsvärdena sänkas till den nivå som rekommenderas av WHO. Cesiumhalterna i fisken varierar vid olika provtagningar och det har – enligt vad utskottet erfarit – visat sig

omöjligt att genom enhetliga värden påvisa frånvaro av cesium i vissa sjöar och vattendrag. Bland forskarna råder delade meningar om riskbedömningen när det gäller de dioxinhalter som har uppmätts i fisk längs Norrlandskusten. En redan svår situation kompliceras ytterligare av många föroreningskällor i samma område. Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion Jo429 yrkande 3 om nödvändigheten av en övergripande provtagning och kartläggning av metaller, cesium och dioxin i insjö- och havsfisk. Livsmedelsverket bör utöka sin kontroll på området och snarast fastställa gränsvärden för dessa ämnen. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion Jo429 yrkandena 1 och 3 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo502 och Jo546 tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. *beträffande gränsvärden i fisk*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo429 yrkandena 1 och 3 och med avslag på motionerna 1988/89:Jo502 och 1988/89:Jo546 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

19. Vissa åtgärder i Gävleborgs län (mom. 18)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "I den" och slutar med "och 13)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den oro för innehållet i fisken som kommer till uttryck i motion Jo429. På grund av den särskilt svåra situation som råder i Gävleborgs län med många föroreningskällor i samma område bör en övergripande kartläggning av förekomsten av metaller, cesium och dioxin i fisk komma till stånd i Gävleborgs län. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. *beträffande vissa åtgärder i Gävleborgs län*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo429 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

20. Svartlistning av Vätternrödingen (mom. 19)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Med anledning" och på s. 24 slutar med "utskottet motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Mätningar har visat att Vätternrödingen innehåller höga halter dioxin, i vissa fall så extremt höga att fisken är otjänlig som människoföda enligt WHO:s rekommendationer. För att Vätternrödingen riskfritt skall kunna ätas av alla befolkningsgrupper måste dioxinhalterna minska till mindre än 5 pikogram per gram fisk. Till dess så har skett anser utskottet – i

enlighet med yrkande 1 i motion Jo512 – att Vätternrödingen bör svartlistas. Vad utskottet sålunda anfört i enlighet med motionen bör ges regeringen till känna.

1988/89: JoU14

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. *beträffande svartlistning av Vätternrödingen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo512 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. Ersättning till vissa yrkesfiskare (mom. 20)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "Utskottet har" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar i princip den uppfattning som framförs i motion Jo512 att konsumenterna borde ha rätt till ideellt skadestånd för den förlust det innebär att på grund av de höga dioxinhalterna inte kunna äta Vätternrödingen och för den oro dessa höga gifthalter skapar hos konsumenterna. Eftersom dessa förluster inte kan värdesättas, kan emellertid inte heller underlag skapas för en beräkning av skadeståndet. De ekonomiska förlusterna för fiskarna runt Vättern låter sig emellertid uppskattas genom att man låter underlaget för beräkning av skadestånd till denna grupp utgöras av de normala fångster som har rapporterats de senaste åren. I likhet med motionären i motion Jo512 anser utskottet att det är förorenaren som skall hållas ekonomiskt ansvarig för fiskarens förluster. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionens yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. *beträffande ersättning till vissa yrkesfiskare*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo512 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. Information om gränsvärden m. m. (mom. 21)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "I sin" och slutar med "hänvisning härtill" bort ha följande lydelse:

I sin – – – (= utskottet) – – – i livsmedel. Utskottet ansluter sig till det krav som framförs i motion Jo505 att myndigheterna klart skall lämna redogörelser för hur gränsvärdena fastställs och för de värderingar som ligger bakom dessa ställningstaganden. Berörda myndigheter skall även publicera listor över aktuella gränsvärden och för vilka livsmedel dessa gränsvärden gäller. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo505 yrkandena 1 och 2 bör ges regeringen till känna. Med det anförda torde syftet med motionens yrkande 4 kunna anses tillgodosett varför motionen i denna del inte bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

1988/89:JoU14

21. beträffande *information om gränsvärden m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo505 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motion 1988/89:Jo505 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

23. Syntetiska livsmedel m. m. (mom. 23)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo24 befinner sig livsmedelsindustrin i dag i början av ett helt nytt skede. På syntetisk väg produceras "falsa" livsmedel, konstgjort kött och tillsatser som imiterar de naturliga födoämnen men saknar deras näringsvärde. Den bioteknologiska utvecklingen framstår på många sätt som hotfull. Stor restriktivitet måste enligt utskottets mening iaktas när det gäller denna typ av förändringar eftersom vi annars riskerar att få en livsmedelstillverkning som inte bygger på tusenåriga erfarenheter men i allt högre grad är ny och okänd. I likhet med vpk anser utskottet att de ursprungliga metoderna för livsmedelstillverkning måste bevaras och brukas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 1 bör ges regeringen till känna. Med det anförda får syftet med motionerna Jo523 yrkande 2 och Jo530 delvis anses i allt väsentligt tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *syntetiska livsmedel m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1988/89:Jo526 och 1988/89:Jo530 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. Syntetiska livsmedel m. m. (mom. 23)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo24 befinner sig livsmedelsindustrin i dag i början av ett helt nytt skede. På syntetisk väg produceras "falsa" livsmedel, konstgjort kött och tillsatser som imiterar de naturliga födoämnen men saknar deras näringsvärde. Den bioteknologiska utvecklingen framstår på många sätt som hotfull. Stor restriktivitet måste enligt utskottets mening iaktas när det gäller denna typ av förändringar eftersom vi annars riskerar att få en livsmedelstillverkning som inte bygger på tusenåriga erfarenheter men i allt högre grad är ny och okänd. De ursprungliga metoderna för livsmedelstillverkning måste bevaras och brukas.

Frivilligt och med livsmedelsverkets godkännande – vilket också fram-

hålls i motion Jo530 – tillsätter livsmedelsindustrin vissa näringsämnen som avlägsnats från råvaran vid raffinering och andra beredningar. I likhet med motionärerna anser utskottet att uttrycket berikningsmedel i detta sammanhang kan framstå som vilseledande. Benämningen är enligt utskottets mening inte korrekt och bör avlägsnas ur livsmedelslagstiftningen för att exempelvis ersättas med beteckningen näringstillägg.

Vad utskottet ovan anför med anledning av motionerna Jo24 yrkande 1 och Jo530 delvis bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo526 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *syntetiska livsmedel m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 1 och 1988/89:Jo530 i motsvarande del och med avslag på motion 1988/89:Jo526 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

25. Vissa konserveringsmedel m. m. (mom. 24)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Enligt vad" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna i motion Jo27 konstaterar har centraliseringen av livsmedelsindustrin bl. a. inneburit att vägen till konsumenten både organisatoriskt och geografiskt blivit längre. För att förlänga livsmedlens hållbarhet under långa mellanlagringsperioder används konserveringsmedel. Kunskaperna om effekterna av konserveringsmedel i kombination med andra kemikalier är otillräckliga. I likhet med miljöpartiet anser utskottet att användningen av naturfrämmande konserveringsmedel bör upphöra inom två år. Självfallet måste märkningen med s. k. bäst före-datum anpassas så att inte andra hälsorisker uppkommer. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion Jo27 yrkande 15 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo523 yrkande 2 tillgodosett. Motionen bör således inte medföra någon ytterligare riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *vissa konserveringsmedel m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 15 och med avslag på motion 1988/89:Jo523 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

26. En internationell arbetsgrupp (mom. 25)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Av det" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Av det anförda torde framgå att utskottet fäster stor vikt vid Sveriges agerande i utvecklingen på det internationella området. Nya tillverkningsmetoder, förändrade ägarstrukturer som sträcker sig även över nationsgränserna samt ökad internationell handel ställer allt större krav på det internationella samarbetet i fråga om livsmedelskvalitet och livsmedelskontroll. I likhet med vpk anser utskottet att en internationell arbetsgrupp bör sammankallas för att analysera utvecklingen, bedöma riskerna och utarbeta rekommendationer på området. Enligt utskottets mening bör Sverige ta initiativet till ett sådant samarbete. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion Jo24 yrkande 22 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. *beträffande en internationell arbetsgrupp*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

27. Ett vidgat kvalitetsbegrepp (mom. 26)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Det nordiska" och slutar med "avstyrker motionen" bort ha följande lydelse:

I likhet med miljöpartiet kan utskottet konstatera att propositionens definition av begreppet livsmedelskvalitet inrymmer endast sådana egenskaper hos livsmedlen som är direkt mätbara. Som utskottet tidigare anför (res. 5) är denna definition alltför snävt utformad. Begreppet livsmedelskvalitet bör vidgas till att avse den vidare syn på begreppet som förekommer inom det ekologiska jordbruket, där vid bedömningen av produkternas kvalitet hänsyn tas även till faktorer som odlingssystemets inverkan på miljön och till husdjurens livsmiljö. I enlighet med utskottets tidigare ställningstagande till en utvidgning härvidlag av livsmedelslagens tillämpningsområde bör Sverige framföra detta nya synsätt på produktkvalitet i de nu pågående GATT-förhandlingarna. Vad utskottet här anför med anledning av motion Jo27 yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. *beträffande ett vidgat kvalitetsbegrepp*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

28. Ansvarsfördelningen inom livsmedelskontrollen (mom. 28)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet kan" och på s. 29 slutar med "Jo25 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås livsmedelsverket få det direkta tillsynsansvaret

för större livsmedelsanläggningar med en komplicerad produktion och stor geografisk spridning av produkterna. Som framhålls av centerpartiet i motion Jo25 bör emellertid kommunerna ha möjlighet att själva avgöra om de vill ha tillsynsansvaret även för dessa anläggningar. Det synes för utskottet praktiskt att det finns lokal kompetens för tillsynen av en för kommunen betydelsefull anläggning och det är av värde att kunna utnyttja de resurser som lokal erfarenhet, närhet till objekten och kunskap om förhållandena i regionen utgör. Miljö- och hälsoskyddsnämnden bör av dessa anledningar ha ansvaret för den omedelbara tillsynen av i princip samtliga livsmedelsanläggningar i kommunen.

I likhet med centerpartiet anser utskottet att länsstyrelsen bör fungera som rådgivare åt kommunen, utöva en projektinriktad kontroll samt kontrollen av kommunernas verksamhet. Länsstyrelsen bör även ha ansvaret för utbildningen av kommunernas tjänstemän. Länsveterinärerna bör mer aktivt verka för att veterinärer och djurägare får information om djursjukdomar.

Livsmedelsverket bör ha ansvaret för de anläggningar som inte står under tillsyn av miljö- och hälsoskyddsnämnden. Verket bör dessutom vid behov biträda kommunerna i de fall kompetens saknas hos länsstyrelsen. I sammanhanget vill utskottet betona den betydelse ett väl fungerande och utvecklat samarbete myndigheterna emellan har för en effektiv livsmedelskontroll.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo25 yrkande 2 bör ges regeringen till känna. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo24 yrkandena 3 och 4.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. *beträffande ansvarsfördelningen inom livsmedelskontrollen* att riksdagen *dels* med anledning av motion 1988/89:Jo25 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört, *dels* med avslag på motion 1988/89:Jo24 yrkandena 3 och 4 antar förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511) såvitt avser 24 och 26 §§.

29. Ansvarsfördelningen inom livsmedelskontrollen (mom. 28)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet kan" och på s. 29 slutar med "och 4" bort ha följande lydelse:

Till skillnad från jordbruksministern anser utskottet att miljö- och hälsoskyddsnämnden och inte livsmedelsverket skall ha ansvaret för tillsynen även av de större livsmedelsanläggningarna i kommunen. När det gäller miljötillsynen har den centrala kontrollen visat sig inte fungera tillfredsställande. Det är dessutom naturligt för kommuninnevånarna att vända sig till sin kommuns förvaltning med frågor och synpunkter. Av samma skäl anser utskottet det lämpligt att miljö- och hälsoskyddsnämnden har ansvaret också för livsmedelskontrollen. Regeringens förslag kan i denna

del leda till att tillsynen av samma anläggning kan komma att skötas av olika myndigheter, nämligen kommunen när det gäller miljötillsynen och livsmedelsverket vad avser livsmedelskontrollen. Utskottet ansluter sig således till yrkande 3 i vpk-motionen Jo24 om avslag på regeringens förslag till ändring av 24 och 26 §§ livsmedelslagen. Med det anförda finner utskottet syftet med motion Jo25 yrkande 2 tillgodosett. Motionen bör således inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Utskottet delar den uppfattning om livsmedelsverkets förstärkta roll som framförs i motion Jo27 yrkande 4. Verket bör mer aktivt bistå kommunerna med experthjälp, utbildning m. m. Mindre kommuner som kan få behov av utökad livsmedelskontroll, t. ex. genom att en komplicerad livsmedelsanläggning lokaliserar dit, bör av livsmedelsverket kunna påräkna stöd i form av konsultinsatser, projektanställningar o. d. Det bör enligt utskottets mening även ankomma på verket att garantera en enhetlig kontroll i hela landet och vid behov vidta erforderliga åtgärder. Livsmedelsverket bör också ges befogenhet att bevaka och ingripa vid en ogynnsam utveckling av livsmedelstillverkningen. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *ansvarsfördelningen inom livsmedelskontrollen* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Jo24 yrkandena 3 och 4 och med avslag på motion 1988/89:Jo25 yrkande 2 *dels* avslår förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511) såvitt avser 24 och 26 §§, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om livsmedelsverkets roll,

30. Ägarstrukturen inom livsmedelsbranschen (mom. 29)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "På samma" och slutar med "Jo24 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

I likhet med vpk ser utskottet med oro på den relativt nya företeelsen att livsmedelstillverkande företag köps upp av företag som saknar både intresse av eller kunskap om livsmedelstillverkning, och för vilka vinstmotivet är avgörande. Risker är stora att livsmedelsföretaget måste överföra sina vinster till andra företag inom koncernen i stället för att investera dem i t. ex. forskning och utveckling. Enligt utskottets mening måste livsmedelskontrollen uppmärksamma även dessa förhållanden. Vad utskottet sålunda uttalat med anledning av motion Jo24 yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *ägarstrukturen inom livsmedelsbranschen* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "Även motion" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Regeringens förslag om ansvarsfördelningen inom livsmedelskontrollen ställer enligt utskottets mening större anspråk än hittills på samordning och samarbete mellan berörda myndigheter. Förutom de förstärkningar som föreslås komma livsmedelsverket och kommunerna till del anser utskottet – vilket också framhålls i motion Jo27 – att en tjänsteman vid varje länsstyrelse och i samarbete med läsveterinären bör ha ansvaret för livsmedelsfrågorna och för samordningen inom länet, främja ett mellan-kommunalt samarbete och övervaka att kommunerna utför sin tillsyn på ett tillfredsställande sätt. För denna samordning bör länsstyrelserna genom omfördelning tillföras 7,2 milj. kr. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo27 yrkande 11 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *samordning av livsmedelskontrollen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 11
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

32. Huvudansvaret för information och rådgivning (mom. 32)

Håkan Holmberg och Anders Castberger (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion 1987/88:Jo516" bort ha följande lydelse:

Utskottet har på annan plats i detta betänkande framhållit sambandet mellan kostvanor och hälsa och betonat vikten av ökad information till konsumenterna om livsmedlens kvalitet. Utskottet har även redogjort för det samarbete för samordnad information på området som pågår mellan livsmedelsverket, socialstyrelsen och konsumentverket. Som framhålls i motion Jo22 vore det naturliga organet för denna information ett särskilt institut för folkhälsan. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en myndighet skall ha ansvaret för att denna oerhört viktiga information skall få avsedd effekt. I avvaktan på återupprättandet av ett institut för folkhälsan ansluter sig utskottet till yrkande 2 i motionen att socialstyrelsen skall ha huvudansvaret för informationen på området, givetvis i samarbete med livsmedelsverket och konsumentverket. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna. Med det anförda finner utskottet syftet med motion 1987/88:Jo516 i allt väsentligt tillgodosatt.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *huvudansvaret för information och rådgivning*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo22 yrkande 2 och

med avslag på motion 1987/88:Jo516 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1988/89:JoU14

33. Köttbesiktningen och den småskaliga slakteriproduktionen (mom. 33)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om upphävande av lagen om köttbesiktning men vill i anledning av jordbruksministrernas synpunkter på den småskaliga slakteriverksamheten anföra följande. I likhet med jordbruksministern anser utskottet att en förbättrad köttbesiktning inte får hindra uppbyggnaden av en småskalig slakteriverksamhet. Som framförs av vpk i motion Jo24 är emellertid propositionen otydlig i detta avseende och utskottet ansluter sig därför till motionens yrkande 20 med begäran om ett särskilt uttalande om stödet till den småskaliga slakteriverksamheten. Frågan om hur en förbättrad köttbesiktning låter sig förenas med uppbyggnaden av en småskalig slakteriverksamhet bör enligt utskottets mening utredas närmare. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 20 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. *beträffande köttbesiktningen och den småskaliga slakteriproduktionen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

34. Antibiotikainblandningen i foder (mom. 34)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Enligt reglerna" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt reglerna — — — (= utskottet) — — — sig nödvändiga. Trots detta är det emellertid fortfarande möjligt att ge antibiotika till en hel besättning i förebyggande och lindrande syfte. I likhet med centerpartiet anser utskottet att kraven på förskrivning bör skärpas. Djurhållningen bör vara sådan att endast de djur som visar symptom på någon sjukdom behandlas med mediciner. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1987/88:Jo528 yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. *beträffande antibiotikainblandningen i foder*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo528 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Till skillnad" och slutar med "yrkande 21" bort ha följande lydelse:

I propositionen uttalar sig jordbruksministern om behovet av en skärpt och mer likformig importkontroll under livsmedelsverkets administration och tillsyn. Utskottet delar uppfattningen om behovet av en förändring i denna riktning. I likhet med vpk anser utskottet emellertid att denna förändring mycket väl kan komma till stånd utan den av jordbruksministern aviserade kartläggningen av importkontrollen. I sammanhanget vill utskottet betona det angelägna i att kontrollen utförs lika i hela landet och att samma krav ställs på det importerade som på det inhemskt producerade köttet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 21 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *kartläggning av importkontrollen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 21
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

36. Hållbarhetstider för vissa köttprodukter (mom. 36)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Hållbarhetstiden för" och slutar med "yrkande 16" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo27 har utvecklingen mot långa distributionskedjor i många fall tvingat fram alltför långa hållbarhetstider för olika köttprodukter. Utskottet ansluter sig därför till motionens yrkande 16 att livsmedelsverket – i syfte att förkorta de rekommenderade hållbarhetstiderna – bör få i uppdrag att göra en översyn av hållbarhetstiderna för de köttprodukter som inte är helkonserver.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *hållbarhetstider för vissa köttprodukter*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 16
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

37. PVC i förpackningar m. m. (mom. 37)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med "Utskottet delar" och på s. 34 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar – – – (= utskottet) – – – nuvarande ordning. Inom ramen för dessa befogenheter anser utskottet – som i detta avseende ansluter sig till vpk:s motion Jo27 – att livsmedelsverket bör ges i uppdrag

att snarast göra en översyn av i handeln förekommande förpackningar i syfte att förhindra användningen av de förpackningar som är av sämst kvalitet. Förpackningar innehållande PVC bör dessutom omedelbart förbjudas och inom ett år inte längre förekomma i handeln. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo27 yrkandena 15, 16 och 17 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *PVC i förpackningar m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkandena 15 – 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

38. Auktoriserade revisorer i livsmedelsföretagen (mom. 38)

Åsa Domeij (mp), Håkan Holmberg (fp) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig i stora delar till vad jordbruksministern anfört om utformningen av företagens egentillsyn. I likhet med folkpartiet anser utskottet emellertid att det för de större företagen borde finnas möjlighet att utveckla ett system med årlig revision av livsmedelshanteringen av därtill auktoriserade revisorer och efter mönster från miljöområdet. Om den av dessa revisorer upprättade revisionberättelsen tas in i företagets årsredovisning skulle enligt utskottets mening betydelsen av hälsoskyddsaspekterna och redligheten beträffande livsmedlen inpräntas hos företagets intressenter. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo22 yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *aukautoriserade revisorer i livsmedelsföretagen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo22 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

39. Kontroll av primärproduktionen (mom. 39)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar med "Ett tillmötesgående" och slutar med "utskottet motionen" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo27 är förutsättningen för god kvalitet på de livsmedel som säljs i butikerna en satsning på kvalitet redan i primärproduktionen. Trots detta beaktar varken livsmedelslagstiftningen eller livsmedelsverket i tillräckligt hög grad primärproduktionens betydelse i sammanhanget. I likhet med motionärerna anser utskottet att livsmedelsverket bör få i uppdrag att utarbeta ett förslag om utvidgning av livsmedels-

kontrollen till att omfatta även primärproduktionen. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo27 yrkande 4 bör ges regeringen till känna.

1988/89: JoU14

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande *kontroll av primärproduktionen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 4
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

40. Märkning med ursprungsland (mom. 40)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 37 börjar med "Utskottet delar" och på s. 38 slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar — — — (= utskottet) — — — sitt syfte. Propositionens förslag om märkning av livsmedel med *ursprungsland* är emellertid begränsat till att endast avse förpackade livsmedel, vilket enligt utskottet är en brist. Enligt vad utskottet erfarit fungerar den frivilliga branschöverenskommelsen om märkning av oförpackade produkter dåligt. Märkningsbestämmelserna bör därför ändras så att kravet på märkning med ursprungsland skall gälla både förpackade och oförpackade livsmedel. Märkningen bör avse det egentliga ursprungslandet och inte ett "mellanland" där varan har förpackats. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 13 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet motionerna 1987/88:Jo250 yrkande 4, 1987/88:Jo507 yrkande 2, 1987/88:Jo515, 1987/88:Jo525, 1987/88:Jo526, 1987/88:Jo528 yrkande 7, Jo28 och Jo257 i motsvarande del i allt väsentligt tillgodosedda. Motionerna bör således inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *märkning med ursprungsland*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 13
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört och
lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1987/88:Jo250 yrkande 4,
1987/88:Jo507 yrkande 2, 1987/88:Jo515, 1987/88:Jo525,
1987/88:Jo526, 1987/88:Jo528 yrkande 7, 1988/89:Jo28 och
1988/89:Jo257 yrkande 6 i motsvarande del.

41. Märkning med skördedatum, plockningsdatum m. m. (mom. 42)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med "Ett av" och slutar med "och 9" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör ett system införas med datummärkning för alla livsmedel, både förpackade och oförpackade. Eftersom utskottet i likhet med centerpartiet anser det fullt möjligt att informera konsumenterna om t.ex. plockningsdag för frukt och skördedag för grönsaker bör

reglerna för märkning kompletteras med datummärkning avseende plockningsdag, skördedag eller förpackningsdag. En sådan märkning är enligt utskottets mening nödvändig även som ett sätt att motverka möjligheterna att införa bestrålade livsmedel i landet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 12 och 1987/88:Jo528 yrkande 10 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo27 yrkandena 8 och 9 tillgodosett. Motionen bör således inte medföra någon riksdagens ytterligare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *märkning med skördedatum, plockningsdatum m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 12 och 1987/88:Jo528 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motion 1988/89:Jo27 yrkandena 8 och 9 utan vidare åtgärd.

42. Märkning med skördedatum, plockningsdatum m. m. (mom. 42)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med "Ett av" och slutar med "och 9" bort ha följande lydelse:

Som jordbruksministern har framhållit i propositionen är för många konsumenter livsmedlens färskhet en viktig kvalitetsegenskap. I likhet med motionärerna i motion Jo27 anser utskottet därför att färska grönsaker, rotsaker och frukt bör märkas med skördedatum och ägg, smör och bröd med produktionsdatum. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo27 yrkandena 8 och 9 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 12 och 1987/88:Jo528 yrkande 10 tillgodosett. Motionerna bör inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *märkning med skördedatum, plockningsdatum m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkandena 8 och 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 12 och 1987/88:Jo528 yrkande 10 utan vidare åtgärd.

43. Datummärkning av chokladprodukter (mom. 43)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med "När det" och på s. 39 slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Som anføres i motion Jo20 är choklad också livsmedel som måste konsumeras inom en viss tid för att vara tjänligt. Choklad förekommer i ett mycket stort antal konsumtionsvaror som saluförs i livsmedelsbutiker, kiosker och andra försäljningsställen. Det kan röra sig om t.ex. chokladprodukter och konfektyrer. Det är enligt utskottets mening ett väsentligt konsumentintresse att det finns förutsättningar att bedöma dessa produkters färskhet. Enligt vad utskottet erfarit har branschen ingått en frivillig överenskommelse som emellertid är begränsad till datummärkning av chokladaskar och andra dyrare chokladprodukter. Överenskommelsen fungerar emellertid inte helt tillfredsställande. Utskottet anser det lämpligt att denna överenskommelse görs obligatorisk och utvidgas till att avse åtminstone de på marknaden vanligast förekommande chokladprodukterna. Kraven bör gälla såväl förpackade som oförpackade produkter. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo20 och Jo527 bör riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *datummärkning av chokladprodukter*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo20 och 1988/89:Jo527 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

44. Märkning med producentens namn m. m. (mom. 44)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Förpackade livsmedel" och slutar med "yrkande 11" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening ett berättigat konsumentkrav att få information om tillverkaren av ett visst livsmedel. Utskottet ansluter sig således till vad som framförs i motion 1987/88:Jo528 yrkande 11 om vikten av att en sådan märkning genomförs även i vårt land. Vad utskottet anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 44 bort ha följande lydelse:

44. beträffande *märkning med producentens namn m. m.*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo528 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

45. Märkning med bekämpningsmedel, antalet besprutningar m. m. (mom. 46)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Som utskottet" och slutar med "yrkande 3)" bort ha följande lydelse:

Med en ökad miljömedvetenhet ökar enligt utskottets mening också intresset för produkter framställda utan onödiga tillsatser och metoder. Som en följd härav måste även innehållsdeklarationerna på livsmedlen

förändras, eftersom konsumenterna har rätt att få veta vilka bekämpningsmedel och antalet besprutningar som har använts i produktionen av de livsmedel som erbjuds dem. Utskottet ansluter sig härmed till de synpunkter på märkning i detta avseende som framförs i motionerna Jo27 och Jo267. Som föreslås i motion Jo267 bör berörda myndigheter i samråd med representanter för konsumenter och producenter utarbeta regler för sådan märkning. Ett märkningskrav i enlighet med motionerna skulle med all sannolikhet stimulera kvalitetsklassning av vissa livsmedel, eftersom de producenter som begränsar sin användning av bekämpningsmedel inte kommer att vilja blanda sina produkter med sådana som är kraftigt besprutade. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo27 yrkande 7 och Jo267 yrkande 15 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo505 yrkande 3 i viss mån tillgodosett. Motionen bör inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 46 bort ha följande lydelse:

46. *beträffande märkning med bekämpningsmedel, antalet besprutningar m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo27 yrkande 7 och 1988/89:Jo267 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motion 1988/89:Jo505 yrkande 3 utan vidare åtgärd,

46. Märkning med begreppen "miljövänlig", "naturenlig" m. m. (mom. 47)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar med "Regler för" och slutar med "producerade animalieprodukter" bort ha följande lydelse:

I en tid då allt fler konsumenter frågar efter alternativt odlade produkter har utskottet erfarit – vilket även framhålls i motion Jo27 – att begreppen "miljövänlig", "naturenlig" o. d. utsätts för en hårdför marknadsföring av mindre seriösa producenter och grossister. Eftersom märkningssystemet skulle förlora sin verkan om konsumenten inte kan lita på att uppgifterna verkligen är tillförlitliga, ansluter sig utskottet till motionerna Jo27 yrkande 14 och Jo267 yrkande 14 att användningen av begreppen måste regleras. Livsmedelsverket bör därför i samarbete med Kontrollföreningen för alternativ odling (KRAV) utarbeta regler för användningen av ovan nämnda och liknande begrepp. Vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionerna bör ges regeringen till känna. Med det anförda får syftet med motion Jo27 yrkande 10 anses i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. *beträffande märkning med begreppen "miljövänlig", "naturenlig" m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 14 och 1988/89:Jo267 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motion 1988/89:Jo27 yrkande 10 utan vidare åtgärd,

47. Märkning med begreppen "miljövänlig", "naturenlig" m. m. (mom. 47)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar med "Regler för" och slutar med "producerade animalieprodukter" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo27 föredrar många konsumenter animalieprodukter från gårdar som producerar livsmedel under särskilt djurvänliga former. Utskottet delar motionärernas uppfattning om behovet av en enhetlig och positiv märkning för att konsumenterna skall ha möjlighet att bedöma om produkten verkligen kommer från en gård med djurvänlig miljö. I enlighet med motionens yrkande 10 bör därför livsmedelsverket ta initiativet till införande av en sådan märkning som bör kunna tas i bruk senast den 1 januari 1990. Förutom på miljön skall höga krav ställas på hygien i samband med slakten och på korta transporter av produkterna. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo27 yrkande 10 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo24 yrkande 14 och Jo267 yrkande 14 i viss mån tillgodosett. Motionerna bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. beträffande märkning med begreppen "miljövänlig", "naturenlig" m. m.

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motionerna 1988/89:Jo24 yrkande 14 och 1988/89:Jo267 yrkande 14 utan vidare åtgärd,

48. Viss annan märkning (mom. 48)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar med "Vad utskottet" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

För att konsumenterna skall vara säkra på att de köper en produkt som de kan ställa särskilda krav på åtnjuter ett flertal produktnamn skydd. Det framgår emellertid inte alltid av produkten att den omfattas av detta skydd. Utskottet delar därför uppfattningen i motion Jo27 att dessa produkter bör förses med en speciell och för konsumenten lätt igenkännlig märkning. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo27 yrkande 6 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo510 yrkandena 1–3 i väsentlig mån tillgodosett. Motionen bör inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande *viss annan märkning*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motion 1988/89:Jo510 yrkandena 1 – 3 utan vidare åtgärd,

49. Utrymme för samhällelig information (mom. 50)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar med ”Inledningsvis vill” och på s. 42 slutar med ”i denna del” bort ha följande lydelse:

Inledningsvis vill — — — (= utskottet) — — — även fortsättningsvis. Förutom dessa åtgärder anser utskottet — i likhet med vpk — att även för allmänheten tillgängliga livsmedelsanläggningar, t. ex. butiker, är lämpliga platser för information och rådgivning. Utrymme bör upplåtas bl. a. för affischer och samhälle's informationsbroschyrer men även för information om näringsvärden, betydelsen av minskat fettintag m. m. Information om svenska och utländska produktionsmetoder kan underlätta konsumentens val av inhemska eller importerade produkter. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 9 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 50 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *utrymme för samhällelig information*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

50. Information till konsumenterna (mom. 51)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar med ”Utskottet anser ” och slutar med ”motsvarande del” bort ha följande lydelse:

Märkningsbestämmelserna avser endast förpackade livsmedel. I likhet med centerpartiet anser utskottet att konsumenterna har samma behov av information om oförpackade livsmedel. Som föreslås i motion Jo25 yrkande 6 bör möjligheterna att förse även dessa livsmedel med mot märkningens svarande information i butikerna undersökas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 51 bort ha följande lydelse:

51. beträffande *information till konsumenterna*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo25 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar med "Utskottet är" och slutar med "anfört ovan" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör konsumenterna ha tillgång till sådana uppgifter om livsmedlen som möjliggör ett fritt och självständigt val. Utskottet ansluter sig därför till förslaget i motion 1987/88:Jo528 yrkande 8 att konsumentverket omgående bör ta initiativet till åtgärder som syftar till information om livsmedlens innehåll, användningsområde och begränsningar. Vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 52 bort ha följande lydelse:

52. beträffande *informationsskyldighet för vissa företag*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo528 yrkande 8
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

52. Skolornas roll för ökad livsmedelskunskap (mom. 53)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i stora delar med vad jordbruksministern anfört om behovet av ökade kunskaper om livsmedlen, deras näringsvärde och produktionsmetoder. Utskottet vill i sammanhanget framhålla den betydelse som även skolorna bör ha i detta avseende. I likhet med vpk anser utskottet att det är dålig pedagogik att i teorin lära ut vikten av att mat tillagas noggrant och av råvaror i stället för av halvfabrikat och äts under lugna förhållanden, medan skolmåltiderna i praktiken visar eleverna att mat framför allt skall vara billig, transporteras långt och hållas varm länge för att slutligen ätas snabbt i en stressande miljö. Som betonas i motion Jo24 måste skolorna få resurser för att från grunden lära ut en gedigen livsmedelskunskap dels på lektionstid, dels genom utformningen av skolmåltiderna. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 12 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 53 bort ha följande lydelse:

53. beträffande *skolornas roll för ökad livsmedelskunskap*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 12
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

53. Utbildning inom livsmedelskontrollen (mom. 54)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 43 börjar med "Utskottet instämmer" och slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

I propositionen berör jordbruksministern utbildningen av miljö- och hälsoskyddsinspektörer och aviserar en eventuell förändring härvidlag efter en översyn av utbildningen i miljö- och hälsoskydd vid Umeå universitet. I likhet med vpk vill utskottet framhålla behovet av att inspektörerna har en bred utbildning, inte minst på grund av att många kommuner saknar resurser för att anställa specialister. För att göra det möjligt för en kommun att anpassa sig till det aktuella behovet anser utskottet det för närvarande som mest angeläget att tillräckliga resurser avsätts för vidareutbildning på området. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 18 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 54 bort ha följande lydelse:

54. beträffande *utbildning inom livsmedelskontrollen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 18
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

54. Förbud mot bestrålning av livsmedel och mot import av bestrålade livsmedel (mom. 57)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet delar" och på s. 48 slutar med "och Jo533" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar — — — (= utskottet) — — — har bestrålats.

I propositionen föreslås 11 § livsmedelslagen ändrad så att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer ges möjlighet att förbjuda införsel till landet av livsmedel om det behövs för att tillgodose konsumentintresset. Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att import av bestrålade livsmedel skall förbjudas men anser att denna inställning tydligast kommer till uttryck genom ett riksdagens beslut om förbud mot sådan import. Utskottet avvisar emellertid inte den av regeringen föreslagna ändringen i 11 § men anser — i likhet med vpk — att riksdagen härutöver bör uttala sig för ett förbud mot import av bestrålade livsmedel. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 10 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet motionerna Jo10 yrkande 11, Jo523, Jo528 yrkande 9, Jo25 yrkande 5, Jo27 yrkande 5 och Jo533 tillgodosedda. Motionerna bör inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 57 bort ha följande lydelse:

57. beträffande *förbud mot bestrålning av livsmedel och mot import av bestrålade livsmedel*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 10 och med avslag på motionerna 1988/89:Jo23 och 1988/89:Jo26 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört och lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 11, 1987/88:Jo523, 1987/88:Jo528 yrkande 9, 1988/89:Jo25 yrkande 5, 1988/89:Jo27 yrkande 5 och 1988/89:Jo533.

55. Förbud mot bestrålade livsmedel och mot import av bestrålade livsmedel (mom. 57)

1988/89:JoU14

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet delar" och på s. 48 slutar med "och Jo533" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar — — — (= utskottet) — — — har bestrålats. Bestrålning främjar dessutom en fortsatt och oönskad utveckling mot storskalighet inom livsmedelssektorn. Det nuvarande kravet på tillstånd för bestrålning här i landet bör ersättas av ett absolut förbud. Livsmedelsförordningen bör — — — (= utskottet) — — — bestrålade livsmedel.

Vad utskottet ovan anfört med anledning av motion Jo27 yrkande 5 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 11, 1987/88:Jo523, 1987/88:Jo528 yrkande 9, Jo24 yrkande 10, Jo25 yrkande 5 och Jo533 tillgodosedda. Motionerna bör inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 57 bort ha följande lydelse:

57. *beträffande förbud mot bestrålning av livsmedel och mot import av bestrålade livsmedel*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo27 yrkande 5 och med avslag på motionerna 1988/89:Jo23 och 1988/89:Jo26 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört och lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1987/88:Jo10 yrkande 11, 1987/88:Jo523, 1987/88:Jo528 yrkande 9, 1988/89:Jo24 yrkande 10, 1988/89:Jo25 yrkande 5 och 1988/89:Jo533,

56. Dispensmöjligheter för bestrålning av livsmedel (mom. 58)

Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Det anförda" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är bestrålningen inte förknippad med några hälsorisker. Som utskottet ovan anfört är emellertid hänsynen till konsumentintresset skäl nog för ett generellt förbud mot såväl bestrålning av livsmedel inom landet som import av bestrålade livsmedel. I propositionen aviserar jordbruksministern att i förordningsform införa ett totalförbud mot all bestrålning av livsmedel. Enligt utskottets mening — vilket även framförs i motion Jo21 — bör emellertid livsmedelsverket ges möjlighet att meddela dispens från ett sådant förbud. Genom att tillåta bestrålning av livsmedel som inte har karaktären av färskvara kan användandet av kemiska konserveringsmedel undvikas. Enligt vad utskottet erfarit behandlas i dag vissa kryddor med giftiga gaser för att förhindra mögelangrepp. Det kan enligt utskottets mening inte uteslutas att det ur hälsosynpunkt vore att föredra att i stället bestråla dessa kryddor. I likhet med motionärerna anser utskottet att livsmedelsverket har erforderlig kompe-

tens och möjlighet att göra denna typ av avvägningar. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo21 yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

1988/89:JoU14

dels att utskottets hemställan under 58 bort ha följande lydelse:

58. beträffande *dispensmöjligheter för bestrålning av livsmedel* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo21 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

57. Ansvar för brott mot livsmedelslagen m. m. (mom. 59)

Håkan Holmberg och Anders Castberger (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar med "Inte minst" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att livsmedelskontrollen bör skärpas med ansvarspåföljd för den som medvetet fuskar. Utgångspunkten för detta ställningstagande är att konsumenterna skall känna sig trygga när de väljer bland olika livsmedel och skyddas mot hälsorisker och oredlighet. Även om propositionen innehåller förslag om skärpning av straffet, bör riksdagen i ett särskilt uttalande understryka vikten av dessa synpunkter.

dels att utskottets hemställan under 59 bort ha följande lydelse:

59. beträffande *ansvar för brott mot livsmedelslagen m. m.* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo530 i återstående del och med avslag på motion 1988/89:Jo510 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

58. Offentlighet i livsmedelskontrollen (mom. 60)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Utskottet har" och slutar med "utskottet motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet har — — — (= utskottet) — — — eller forskningsresultat. I sammanhanget vill utskottet betona det angelägna i att livsmedelskontrollen blir offentlig. Det enligt utskottet — vilket också framhålls i motion Jo24 — mest effektiva medlet för efterföljd av regler och föreskrifter torde vara insikten om offentliggörande av eventuella fel och brister. Utskottet ansluter sig härmed till yrkande 8 i motionen att protokoll, undersökningsresultat o. d. skall hållas tillgängliga för konsumenterna i butiker, restauranger och andra kontrollerade livsmedelsanläggningar. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 60 bort ha följande lydelse:

60. beträffande *offentlighet i livsmedelskontrollen* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo24 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Användningen av handelsgödsel m. m. (mom. 3)

Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Håkan Holmberg (fp) och Anders Castberger (fp) anför:

Vi hälsar med tillfredsställelse strävandena inom forskning och utveckling att finna vägen till en svensk jordbruksproduktion med användande av avsevärt mindre kemiska medel och tillsatser än i dagens jordbruk genom utnyttjande av naturliga metoder. Till dessa metoder räknar vi en ansvarsfull användning av stallgödsel, växelbruk samt biologiska och mekaniska metoder för att bekämpa ogräs och skadeinsekter. Av den anledningen har vi också med glädje hälsat regeringens förslag till omställningsstöd för alternativodlare. Vi finner det därför tveksamt att utskottet ansluter sig till motion Jo257 som förklarar att handelsgödsel och växtskyddsmedel fortfarande får anses vara en naturlig del i jordbruksproduktionen. Vår uppfattning är att man bör eftersträva en kraftigt minskad användning av dessa medel och av olika tillsatser både av hänsyn till markens långsiktiga produktionsförmåga och av hänsyn till miljön.

2. Åtgärder m. m. för en bättre dricksvattenkvalitet (mom. 11)

Håkan Holmberg och Anders Castberger (båda fp) anför:

Alla tecken tyder på att dricksvattensituationen i en nära framtid kan komma att bli akut och ett av de miljöproblem som – vid sidan av mögelhus och radonfaran – mest påverkar människors vardag och hälsa. Statistik från livsmedelsverket visar t. ex. att sedan 1979 mer än 25 000 människor i olika delar av vårt land har infekterats av dåligt dricksvatten. I flera fall har det rört sig om mag- och tarmepidemier till följd av dåligt vatten. En utredning från livsmedelsverket visar att trots detta mycket litet har gjorts för att förbättra de kommunala vattenverken. Som exempel kan nämnas att någon kartläggning av dricksvattensituationen eller en plan för hur den skall kunna förbättras ännu inte har utförts. Detta är enligt vår mening så mycket mer allvarligt som det enligt livsmedelsverket uppstår stora problem i ledningsnäten, vilket besvärar konsumenterna.

3. Märkning med ursprungsland (mom. 40)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Åsa Domeij (mp) anför:

Märkning av livsmedel med ursprungsland och med producentens namn är en för konsumenterna viktig information. Enligt propositionen kommer denna typ av märkning att bli verklighet när det gäller förpackade livsmedel. Så långt är de krav som framförts av centerpartiet och miljöpartiet tillgodosedda. Emellertid återstår införande av motsvarande märkning av oförpackade livsmedel. Denna information bör på lämpligt sätt kunna ges konsumenten i butikerna.

4. Märkning av vinförpackningar (mom. 45)

1988/89: JoU14

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anför:

Regelmässigt finns i vin tillsatser för att ge vinet bl. a. bättre färg och längre hållbarhet. Konsumenternas möjligheter till information om vilka tillsatser som vinet innehåller är emellertid begränsade. Denna information finns visserligen i Systembolagets prislista, men för bl. a. allergiker vore det av stor betydelse att på ett mer tillgängligt sätt få kunskap om vilka ämnen ett visst vin innehåller. I likhet med vad som gäller för de flesta andra produkter borde enligt vår mening denna information finnas på förpackningarna.

5. Avgiftssystemets utformning m. m. (mom. 56)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anför:

Propositionens förslag om avgiftsfinansiering av livsmedelskontrollen behöver förtydligas. Utskottet har därför begärt att regeringen återkommer till riksdagen med en särskild redovisning i ärendet. Det är enligt vår mening särskilt angeläget att framhålla den stora tveksamhet som har rått kring förslaget att via kommunernas avgiftsuttag finansiera den livsmedelskontroll som ankommer på livsmedelsverket. Förslaget innebär i detta avseende en avsevärt ökad byråkrati och administration för kommunerna. De sammanlagda kostnaderna för uppbörd, administration och överföring till livsmedelsverket av 15 % av avgiften torde enligt vår mening komma att överstiga de 9 milj. kr. som har beräknats för livsmedelsverkets behov. Vi anser att en smidigare lösning vore att låta livsmedelsverkets kostnader finansieras dels över statsbudgeten, dels genom att göra det möjligt för kommunerna att köpa vissa tjänster från verket.

6. Förbud mot bestrålning av livsmedel och mot import av bestrålade livsmedel (mom. 57)

Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anför:

Enligt vår mening är regeringens förslag att till 11 § livsmedelslagen föra hänsynstagande till "konsumentintresset" klandervärt dels ur lagstiftningssynpunkt, dels ur politisk synpunkt. Begreppet "konsumentintresset" är inte identifierat i lagtexten, inte heller ger specialmotiveringarna i propositionen någon vägledning härvidlag. Vi har därför skäl misstänka att regeringen har för avsikt att använda detta begrepp då opinionen också i andra fall kräver vissa åtgärder, även om dessa krav vilar på felaktiga grunder. Därtill kommer att begreppet som sådant är alltför diffust för att kunna accepteras i svensk lagtext.

7. Förbud mot bestrålning av livsmedel och mot import av 1988/89: JoU14
bestrålade livsmedel (mom. 57)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anför:

Eftersom utskottet slagit fast att bestrålning inte får ske av vare sig inhemskt producerade eller importerade livsmedel anser vi att våra krav i detta avseende har blivit tillgodosedda. Det återstår nu för regeringen att uppställa regler som tillgodoser riksdagens beslut.

Lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511)

Härigenom föreskrivs i fråga om livsmedelslagen (1971:511) dels att 2, 3, 11, 24, 26 – 28, 30 och 33 §§ skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 25 a och 29 a §§, och närmast före 29 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2§

Med hantering av livsmedel avses i denna lag dels framställning, beredning, behandling, förvaring, förpackning, omförpackning, transport eller uppläggning av livsmedel, dels saluhållande, försäljning, servering eller annat överlämnande av livsmedel för förtäring.

Med hantering av livsmedel avses i denna lag *dels slakt*, dels framställning, beredning, behandling, förvaring, förpackning, omförpackning, transport eller uppläggning av livsmedel, dels saluhållande, försäljning, servering eller annat överlämnande av livsmedel för förtäring.

Bestämmelse i denna lag om saluhållande gäller i tillämpliga delar även försäljning, servering eller annat överlämnande av livsmedel för förtäring.

3§¹

Lagen gäller *ej* hantering av livsmedel i enskilt hushåll *eller i kök i förskola och fritidshem med högst två avdelningar*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får dock* föreskriva att lagen helt eller delvis skall gälla hantering av vatten i enskilt hushåll eller i kök som avses i första stycket, om vattnet är avsett att drickas eller att användas vid hantering av livsmedel.

Lagen gäller *inte* hantering av livsmedel i enskilt hushåll. *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock* föreskriva att lagen helt eller delvis skall gälla hantering av vatten i enskilt hushåll, om vattnet är avsett att drickas eller att användas vid hantering av livsmedel.

Lagen gäller *inte heller* hantering av livsmedel i kök i förskola och fritidshem med högst två avdelningar om *inte* regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *föreskriver något annat*.

11§²

Om det är *påkallat* från hälso- eller näringssynpunkt, kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förbjuda eller föreskriva villkor för hantering eller införsel till *riket* av visst slag av livsmedel.

Om det *behövs* från hälso- eller näringssynpunkt *eller annars för att tillgodose konsumentintresset*, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förbjuda eller föreskriva villkor för hantering eller införsel till *landet* av visst slag av livsmedel.

¹ Senaste lydelse 1982:1081.

² Senaste lydelse 1975:733.

24§³

Statens livsmedelsverk utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag och *i anslutning därtill meddelade* föreskrifter. Länsstyrelsen utövar den närmare tillsynen inom länet. *Den omedelbara* tillsynen inom varje kommun utövas av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Statens livsmedelsverk utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag och *de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen*. Länsstyrelsen utövar den närmare tillsynen inom länet. Miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar tillsynen inom kommunen *om regeringen inte har föreskrivit att tillsynen skall utövas av livsmedelsverket*.

25 a §

Tillsynsmyndigheterna skall verka för att överträdelser av denna lag beivras.

26 §⁴

För tillsyn enligt 24 § äger tillsynsmyndighet tillträde till *område, livsmedelslokal eller annat utrymme* och får där göra *undersökning eller taga prov*. Tillsynsmyndighet har rätt att *efter anfordran erhålla* de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Om skyldighet att ersätta tillsynsmyndighet kostnader för provtagning och undersökning av prov förordnar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

För tillsyn enligt 24 § *har en tillsynsmyndighet rätt att få tillträde till områden, livsmedelslokaler och andra utrymmen* och att där göra *undersökningar och ta prover*. En tillsynsmyndighet har rätt att *på begäran få* de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Polismyndigheten skall på begäran lämna den hjälp som behövs vid tillsynen.

27 §

Tillsynsmyndighet får *taga hand om vara som saluhålles* eller uppenbart är avsedd att saluhållas i strid med 16–18 §. Tillsynsmyndighet får vidare *taga hand om vara som avses med föreläggande eller förbud enligt 25 §, om föreläggandet eller förbudet ej efterkommes*.

Har vara tagits om hand enligt första stycket får varans ägare under tillsynsmyndighetens kontroll göra den duglig till livsmedel eller

Tillsynsmyndigheten får *ta hand om en vara som saluhålls* eller som uppenbart är avsedd att saluhållas i strid med 16–18 §§. Tillsynsmyndigheten får vidare *ta hand om en vara som avses med ett föreläggande eller ett förbud enligt 25 §, om föreläggandet eller förbudet inte följs*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka åtgärder som skall vidtas med kött som med

³ Senaste lydelse 1983:299.

⁴ Senaste lydelse 1975:733.

använda den för annat ändamål. Eljest skall varan förstöras genom tillsynsmyndighetens försorg.

stöd av första stycket tagits om hand i samband med slakt.

Om en vara i annat fall än som avses i andra stycket tagits om hand får ägaren under tillsynsmyndighetens kontroll göra varan duglig till livsmedel eller använda den för annat ändamål. I annat fall skall varan förstöras genom tillsynsmyndighetens försorg.

28 §⁵

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undersökning och annan kontroll som behövs för att trygga efterlevnaden av denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *hur tillsynen skall bedrivas och om undersökning och annan kontroll som behövs för att denna lag skall följas.*

För kontrollen av kött får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om köttbesiktning och om uppgiftsskyldighet för den som lämnar djur till slakt. Sådana föreskrifter får meddelas för kött från olika djurslag i den utsträckning de behövs från hälso- eller näringsssynpunkt.

Avgifter för myndighets verksamhet

29 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avgifter för en myndighets verksamhet enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelas med stöd av lagen.

Regeringen får föreskriva att kommun skall ombesörja uppbördens av avgifter för den statliga tillsynen.

30 §⁶

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 6, 8, 14, 16–20 §,

Till böter eller fängelse i högst ett år döms, om inte gärningen är ringa, den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 6, 8, 14, 16–20 §§,

⁵ Senaste lydelse 1982:1081.

⁶ Senaste lydelse 1975:733.

21 § första stycket eller 23 §,

2. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 9 eller 10 §, 11 § såvitt avser hantering, 12 §, 21 § andra stycket, 22 § tredje stycket eller 29 §,

3. vid märkning enligt 13 § eller enligt föreskrift som meddelas med stöd av 13 § lämnar *sådana* oriktiga uppgifter, *som innebär skada eller annan olägenhet för mottagaren*,

4. åsidosätter villkor som meddelats med stöd av 6 § eller 20 § andra stycket.

21 § första stycket eller 23 §,

2. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 9 eller 10 §, 11 § såvitt avser hantering, 12 §, 21 § andra stycket, 22 § tredje stycket, 28 § *andra stycket* eller 29 §,

3. vid märkning enligt 13 § eller enligt föreskrift som meddelas med stöd av 13 § lämnar oriktiga uppgifter,

Om förpliktelse av betydelse från hälsosynpunkt eller för konsumentintresset uppsåtligen åsidosatts i större omfattning eller annars på ett allvarligt sätt, döms till fängelse i högst två år.

Den som *med uppsåt* eller av oaktsamhet *inte fullgör sina skyldigheter* enligt 26 § första stycket andra punkten, döms till böter.

Den som *uppsåtligen* eller av oaktsamhet *underlåter att fullgöra vad som åligger honom* enligt 26 § första stycket andra punkten, döms till böter.

Ansvar enligt första stycket *inträder ej*, om ansvar för gärningen *kan ådömas enligt brottsbalken*.

Om ansvar för den som i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av 11 § inför livsmedel till *riket* och försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Till ansvar enligt första stycket döms inte, om gärningen *är belagd med straff i brottsbalken*.

Om ansvar för den som i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av 11 § inför livsmedel till *landet* och försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

33§⁷

Talan mot beslut enligt denna lag av miljö- och hälsoskyddsmyndighet föres genom besvär hos länsstyrelsen.

Beslut av *en miljö- och hälsoskyddsmyndighet enligt denna lag eller av en besiktningsveterinär enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 11 § eller 28 § andra stycket får överklagas* hos länsstyrelsen.

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 27 § och 28 § andra stycket den 1 juli 1990 då lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m. skall upphöra att gälla, och i övrigt den 1 juli 1989.

2. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som under en övergångstid av tre år kan behövas i fråga om sådana skyldigheter för kommunen att vidta erforderliga åtgärder som anges i lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m.

Kommunen får meddela de föreskrifter om avgifter för köttbesiktning vid köttbesiktningsbyrå som kan behövas övergångsvis.

⁷ Senaste lydelse 1983:299.

Offentlig utfrågning i jordbruksutskottet om livsmedelskontrollen den 21 mars 1989

1988/89: JoU14
Bilaga 2

Kl. 9.00–12.00

I utfrågningen har deltagit representanter för myndigheter, kommuner, livsmedelsindustri och berörda organisationer samt forskare och konsumentföreträdare. De myndigheter, organisationer och andra som varit företrädare framgår av underbilaga. Utöver där förtecknade representanter har ytterligare personer varit närvarande.

Nedan följer en utskrift av vad som förekommit vid utfrågningen.

Inledning

Utskottets ordförande Karl Erik Olsson (c): Intresset för matens kvalitet har ökat under senare tid. Vi har märkt det i riksdagen genom många motioner. Nu har vi haft att behandla en proposition från regeringen jämte ett stort antal följdmotioner, plus en del gamla motioner som vi väntat med att behandla tills vi fått propositionen.

Jag vill hälsa välkomna de inbjudna, nämligen representanter för myndigheter och länsstyrelser, Kommunförbundet, universitet och forskningsråd, organisationer inom livsmedelsproduktion, livsmedelsindustri och livsmedelshandel samt organisationer på konsumentsidan och naturligtvis också representanter för massmedia och allmänhet.

Utfrågningen är uppdelad i sex olika ämnesområden: organisation och kontroll, importkontroll, bestrålning, märkning, dricksvattnet och avslutningsvis ett allmänt avsnitt om livsmedelskontrollen.

Organisationen av den allmänna offentliga livsmedelskontrollen

Grethe Lundblad (s): Livsmedelskontrollen är en mycket viktig del av samhällets ansvar för medborgarnas hälsa och trivsel. I varje hem konsumeras varje dag, flera gånger om dagen, livsmedel som är producerade och sålda i Sverige. Miljontals måltider serveras dagligen i restauranger och lunchserveringar, på arbetsplatserna och vid olika institutioner. Därför tycker jag att det är allvarligt när man ofta i rapporter från hälsovårdsnämnder och andra tillsynsmyndigheter får läsa om brister i livsmedels-hanteringen, vare sig det gäller hygieniska brister eller ekonomiska falsarier genom felaktiga råvaror och fusk med deklARATIONEN. Över huvud taget riktas det rätt mycket kritik mot livsmedlens kvalitet. Det framkommer också ganska tydligt i massmedia. Därför är det tacksamt att vi har fått tillfälle att diskutera dessa frågor med dem som de berör.

Det krävs enligt det regeringsförslag som vi skall behandla i riksdagen att både livsmedelsverket och de kommunala hälsovårdsnämnderna skall skärpa tillsynen. Ytterst är det ju de livsmedelsproducerande företagen och handeln som genom egen kontroll av sin produktion bör kunna garantera livsmedlen en kvalitet som motsvarar konsumenternas berättigade förväntningar. Jag vill fråga representanter för Livsmedelsindustriförbun-

det, livsmedelsverket och Kommunförbundet: Vilka konkreta förslag till förbättring av livsmedelskontrollen i den föreslagna ändringen av livsmedelslagen är det anledning att prioritera med hänsyn till konsumenternas krav på redlighet, färskhet och näringsriktighet?

Göran Holmqvist: Jag kan bara kort säga att Sveriges livsmedelsindustriförbund sympatiserar med det förslag som presenteras i propositionen. Men jag vill påpeka att den offentliga kontroll som är föreslagen anser de företag som tillhör min branschorganisation är en minimikontroll. Skall man sälja och marknadsföra sina produkter måste man även ha en kontroll som bevarar en hög kvalitet på produkterna. Men vi sympatiserar som sagt med förslaget.

Arne Kardell: Jag kan inledningsvis säga att vi naturligtvis är mycket tacksamma för förslagen i propositionen, framför allt i de förslag som gäller bättre organisation och ökade resurser för livsmedelsverket. Men man skall inte vara överoptimistisk och tro att en förstärkning med i runt tal 10% av en central myndighet på en marknad som representerar ett värde av ungefär 130 miljarder kronor innebär att det blir ett trendgenombrott. Skall man ha en hög kvalitet på livsmedel måste den grundläggande förutsättningen vara uppfylld, nämligen att alla som deltar i livsmedelskedjan från producenter till detaljister tar sitt ansvar. Det är det alldeles avgörande. Vad vi på myndighetssidan kan göra är att då och då göra stickprov. Men någon form av heltäckande livsmedelskontroll värken kan vi eller bör vi ha. Det största ansvaret ligger på dem som tillverkar och distribuerar livsmedel.

Vi på livsmedelsverket kommer med den föreslagna resursförstärkningen att främst prioritera en ökad redlighetskontroll. Vi ser det som mycket angeläget att få genomföra den i propositionen föreslagna egenkontrollen, som kommer att sätta ett ökat tryck på alla som finns i livsmedelskedjan att förbättra sin internkontroll över hanteringen. Vi kan aldrig på den offentliga sidan bygga upp sådana resurser som kan ersätta internkontrollen.

Lars Ågren: Jag vill först påpeka att livsmedelsfrågorna ju kommit i centrum för debatten. Det innebär att de också fått en politisk prioritering som de inte haft tidigare. Detta innebär i sin tur att man kan räkna med att de organ som har till uppgift att hantera dessa frågor får bättre resurser än vad de har haft tidigare samt att de nedskärningar som ägt rum, framför allt vad gäller livsmedelsverket, upphör och man får förstärkningar i stället. En politisk prioritering innebär, som jag ser det, i sig själv ökade resurser. Kommunerna räknar därmed med ta ett ökat ansvar på detta område.

Vi anser att det system med egenkontroll som det talas om i utredningen och i propositionen är oerhört värdefullt när det gäller framför allt de större företagen. Samhällets insatser kan då inriktas på en kontroll av egenkontrollen och en allmän uppföljning. Vi ser också positivt på att vi får ett avgiftssystem som innebär att man täcker en hel del av de kostnader som vi har. Men vi vill ha vissa förändringar i det avgiftssystem som föreslagits. Vi tycker att det är för byråkratiskt.

Slutligen vill jag starkt understryka att förstärkningen av livsmedelsver-

kets resurser är nödvändig för att vi där skall ha "riksresurser" och få råd och synpunkter vid hanteringen av dessa frågor ute i kommunerna.

1988/89: JoU14
Bilaga 2

Grethe Lundblad (s): Egentligen ville jag gärna att ni skulle tala om vilka konkreta förstärkningar av kontrollen ni vill prioritera. Jag kanske inte fick så mycket svar därvidlag.

Jag skulle vilja säga till representanten för Livsmedelsindustriförbundet att det är bra att ni sympatiserar med förslagen. Men hur tänker ni stimulera företagen till en ökad egenkontroll? Tänker ni inte försöka få några riktlinjer för system för egenkontroll, så att det blir lättare både för företagen och för kontrollmyndigheterna?

Representanten för livsmedelsverket skulle jag vilja fråga följande: På vilket sätt tänker ni hålla öga på egenkontrollen? Det är ju väldigt många som misstänker att en egenkontroll inte blir så effektiv.

Man blev litet förvånad när man läste att Kommunförbundet tagit ut mycket mindre avgifter än väntat. Det måste innebära att det tagits färre prov än vad man räknat med. Nu införs alltså ett system med fasta avgifter. Det skall ge utrymme för mer effektiv kontroll. Ni tänker väl inte bara ta ut avgifter och utöva mindre kontroll? Det är viktigt för oss att få veta vad som kommer att hända.

Göran Holmqvist: I vårt remissvar till själva kontrollutredningen tryckte vi starkt på företagens egentillsyn. Egentillsyn är ju ingen ny företeelse. Vi har byggt upp kontrollverksamheten inom företagen.

Jag kan nämna att själva laboratoriekontrollen för det första är en förutsättning för att man skall kunna ge produktsäkerhet och ange den av företagen definierade kvaliteten på olika produkter. Det arbetet vill vi fortsätta med.

För det andra är livsmedelstillverkningen som bekant reglerad av lagar och förordningar. Även här kommer vi att ha den utökade kontrollverksamheten.

För det tredje är laboratorie- och kontrollverksamheter ett instrument i produktutvecklingsarbetet. Det här är viktiga saker, och egentligen ingenting nytt. Propositionen kommer inte att initiera något nytt, utan det här har vi alltid arbetat med.

Beträffande själva organisationen vill jag understryka att statens livsmedelsverk, SLV, skall ha själva överstyrande funktionen i kontrollverksamheten och under sig länsstyrelserna och miljö- och hälsovårdsnämnderna.

Lars Ågren: Jag vill understryka att den politiska prioriteringen är mycket viktig. Vi kan räkna med att vi får ökade resurser till miljö- och hälsovårdsnämnderna när dessa frågor är politiskt prioriterade i budgetprocessen. Sedan gäller det att följa upp med utbildningsresurser så att tjänsterna kan besättas och fortbildning av personal kan ske. Vi är beredda att trycka på utbildningsinstanserna för livsmedelstekniker och miljö- och hälso- och hälsoinspektörer. Vidare skall vi se till att det i Kommunförbundets regi blir fortbildning och inte kommunal samverkan.

Åke Selberg (s): Kraven på den framtida livsmedelskontrollen kommer att öka. Konsumenterna och samhället i övrigt kommer att ställa än större

krav på en fungerande kontroll. Det kommer också att ställas stora krav på kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder. Detta i sin tur för med sig ökade kunskapsbehov och krav på bättre utbildning.

Min fråga till livsmedelsverket och Kommunförbundet är: Hur planerar ni att möta de ökade behoven av utbildning?

Arne Kardell: Vi utbildar så mycket vi orkar för närvarande. Jag kan inte se att livsmedelsverket har huvudansvaret för utbildning av kommunernas personal. Vad vi åtagit oss att göra framför allt är att se till att den laboratoriepersonal som finns vid livsmedelslaboratorierna får en bra och uppföljande utbildning.

Kommunernas behov av utbildning skall främst tillgodoses av universitetet i Umeå. Där är vår förhoppning att Kommunförbundet och vi gemensamt kan få till stånd sådana utbildningsinsatser som innebär att man kan vidareutbilda personal som redan finns ute i miljö- och hälsoskyddsnämnderna och att man kan öka utbildningsplatserna i högskolan där och kanske genom utbildningsinsatser göra livsmedelsutbildningen mera attraktiv i förhållande till vad som i dag är våldsamt populärt, nämligen miljöutbildningen.

Lars Ågren: Jag upprepar vad jag sade till Grethe Lundblad, att vi anser att man skall trycka på utbildningsinstanserna i Umeå men också vid högskolor där det finns livsmedelsteknisk utbildning. Vidare har vi satsat på specialkurser vid dessa institutioner. Så har vi på vanligt vis konferenser och sammankomster med folket ute på fältet, alltså en fortbildning i aktuella frågor. Vi har redan tagit initiativ till att sätta i gång på länsnivå så att när den nya lagstiftningen kommer har vi på länsnivå redan satt i gång runt om i landet.

Åke Selberg (s): Jag skulle vilja ta upp en annan fråga som har nära samband med den föregående, och det gäller veterinärerna. De kommer att få en ännu viktigare uppgift framför allt när det gäller köttbesiktning. Man kan också, åtminstone delvis, förvänta sig en etablering av en del mindre slakterier ute i glesbygd. Hur kommer veterinärrekryteringen att klaras i Norrlandslänen, där man redan i dag har stora problem? Vilka insatser gör man för att klara rekryteringen av veterinärer? Den här frågan riktar jag till lantbruksuniversitetet och livsmedelsverket.

Marie-Louise Danielsson-Tham: Jag är professor i livsmedelshygien vid lantbruksuniversitetet och har hand om utbildningen av veterinärer i bl. a. köttbesiktning. Det vi kan göra från institutionens sida är att ge veterinärer en god utbildning och också påpeka fördelarna med att vara besiktningsveterinär. Däremot kan vi inte påverka de arbetsförhållanden som veterinärer som arbetar i glesbygd har. Det är mer en fråga för livsmedelsverket och lantbruksstyrelsen, som ju är arbetsgivare för dessa veterinärer.

Arne Kardell: Vi kan inte heller från livsmedelsverkets sida särskilt mycket påverka rekryteringen vid lantbruksuniversitetet. Vad vi försöker göra är naturligtvis att skapa sådana förutsättningar att besiktningsveterinärernas arbetsuppgifter framstår som attraktiva. För närvarande pågår ett

arbete där vi ser över hela besiktningsveterinärorganisationen för att kartlägga problemen vad gäller arbetsmiljö, lönefrågorna och förhållandena i övrigt inom organisationen för att få en bättre fungerande organisation. Det är naturligtvis vår förhoppning att vi skall lyckas med att göra arbetsuppgifterna så attraktiva att ett tillräckligt antal veterinärer väljer att arbeta på detta område.

Åsa Domeij (mp): Jag har en fråga till representanten för länsstyrelserna. I propositionen läggs inte mycket av direkt kontroll på länsstyrelserna, utan den läggs på livsmedelsverket och kommunerna, medan länsstyrelserna i huvudsak skall ha en rådgivande funktion. Anser ni ute på länsstyrelserna att ni har tillräcklig kompetens och tillräckliga ekonomiska resurser för att klara uppgiften på ett bra sätt? Det kanske är svårare att upprätthålla kompetensen om man inte direkt har en tillsyns- och kontrollfunktion?

Bengt Tidblad: Även jag har läst och begrundat vad som står i propositionen med avseende på länsveterinärsfunktionen och länsstyrelsefunktionen. Åsa Domeij frågade hur vi har det med kompetensen. I ett antal län i landet finns det två länsveterinärer, i Stockholms län faktiskt tre, en länsveterinär och ett antal biträdande länsveterinärer. I de flesta län saknas faktiskt biträdande länsveterinär. Jag vill gärna passa på att påpeka att – det är en rätt väsentlig sak över huvud taget inom länsstyrelseorganisationen – det bara finns en länsveterinär i så många län som det faktiskt gör.

Internt i länsstyrelsen sker ett tvärsektorielt arbete så att länsveterinärerna samarbetar med personalen vid naturvårdsenheterna. Jag har egen erfarenhet av detta arbete. Tidigare fanns en länshälsovårdskonsulent som i en tidigare omorganisationsprocess inleddes i naturvårdsenheten. Den befattningen innehas i min länsstyrelse av en tidigare hälsovårdstjänsteman på kommunal nivå. Vi har så till vida åstadkommit ett tvärsektorielt arbete att vi samverkar och ömsesidigt utnyttjar våra kapaciteter.

Beräffande bristen på uppgifter från fältet vill jag säga att vi tillfrågas i mycket stor utsträckning av primärkommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder. Vi arbetar ganska mycket ute på fältet i den nuvarande organisationen, så mycket som tiden medger. Det gör att vi faktiskt fortfarande får en praktisk kontakt med uppgifterna.

Inför det kommande beslutet på basis av propositionen vill jag säga att även om vi inte kvalitativt tilldelas ytterligare uppgifter, kommer länsstyrelserna att kvantitativt få en ökad funktion i den nya organisationen. Vi kommer bl. a. att medverka till olika kontrollprogram och i övrigt förmedla kontakt mellan centralmyndighetsnivå och primärkommunal nivå.

Astrid Mäkitalo: Jag vill informera om att det inte finns handläggare motsvarande länshälsovårdskonsulent vid alla länsstyrelser. De försvinner mer och mer med tanke på miljöfrågornas betydelse. Därför anställer inte länsstyrelserna personal med hälsoskyddsbakgrund.

Åsa Domeij (mp): Jag vill då gå vidare och fråga representanten för socialstyrelsen. Det verkar som om ni på socialstyrelsen gärna skulle se att

länsstyrelserna fick någon typ av extra kompetens. Vilken form av kompetens skulle det vara?

1988/89: JoU14
Bilaga 2

Astrid Mäkitalo: Vi från socialstyrelsen ser det som självklart att man bör ha hälsoskyddskompetens på länsstyrelserna. Med det innefattas också kompetens i livsmedelsfrågorna.

Åsa Domeij (mp): Kommunerna får ökat ansvar både enligt propositionen och också i miljöskyddslagen. Då är frågan – det har berörts redan litet tidigare: Tänker ni på Kommunförbundet göra något speciellt i era kontakter gentemot kommunerna, t. ex. rekommendera kommunerna att satsa mera resurser på att anställa människor med denna kompetens? Jag undrar också om ni från kommunerna anser er ha kompetens att ta över tillsynen också av de stora livsmedelsindustrierna? Enligt propositionen är det livsmedelsverket som får detta ansvar.

Jag skulle gärna vilja få några kommentarer om avgiftssystemet. Är det ändamålsenligt utformat, kommer det att tillföra kommunerna tillräckligt mycket resurser och är det tillräckligt preciserat utformat i propositionen?

Lars Ågren: Jag tror att vi skall vänta med frågan om avgiftssystemet tills vi kommer till den punkten på föredragningslistan. Rent generellt beträffande personalinsatserna är personalen i stora kommuner uppdelad, dvs. specialiserad efter olika uppgifter. Där finns särskild personal för livsmedelsfrågorna. I de mindre kommunerna får man syssla med allt möjligt. Där har vi tänkt oss att en specialutbildning skall ingå för att klara uppgifterna, och det kan man läsa ut i propositionen.

I förbundets yttrande har vi gått något längre, och vi menar att vi skall ha all tillsyn. Det innebär att Kommunförbundet skall följa den ideologiska uppläggningsen av samhällsarbetet, dvs. att närkontakterna skall skötas på lokal nivå av kommunerna. För att inte företagen skall hamna i en dubbel situation – dels kommer livsmedelsverket, dels kommer kommunerna och länsstyrelsen springande och diskuterar saker och ting – menar vi att ansvaret ligger på kommunerna. De har i sin tur att vända sig till livsmedelsverket och länsstyrelsen i den mån de behöver experthjälp.

När det gäller samverkan mellan kommuner kan de mindre kommunerna gå samman. Vi har i förbundet resonerat om att ta initiativ till att det blir en samverkan över kommungränserna. I Norrland är man ofta inte så intresserad eftersom avstånden är långa och det blir så mycket resor. Men i södra och mellersta Sverige bör det inte vara några problem för de mindre kommunerna. Det är bara fråga om att få fram den utbildade personalen.

Åsa Domeij (mp): Jag undrar om det är sant att det i ett femtiotal kommuner endast finns en inspektör för allt miljö- och hälsoskyddsarbete?

Lars Ågren: Det är riktigt. Det är en omprövning på gång just på grund av den politiska prioritering som ägt rum under senare år. Man anställer fler. T. o. m. Pajala, som har synts i massmedia, har nu annonserat efter ännu en inspektör.

Åsa Domeij (mp): Har Konsument-Forum några åsikter om hur kontrollen enligt propositionen skall vara upplagd?

Bengt Ingelstam: Jag är ledsen att jag inte har fått propositionen och att jag inte har hunnit läsa den. Jag ser den för första gången nu. Men självfallet anser vi att kontrollen skall vara tillfredsställande och betydligt effektivare. Vi kan som konsumenter inte kontrollera detta, dvs. det syns inte.

Arne Kurdell: Det vore bra om det bara var 50 kommuner som endast har en hälsoinspektör, men jag tror att det är ca 100.

Ordföranden: Lars Ågren tillbakavisar denna uppgift? Det blir bättre och bättre?

Gunilla Krantz: Nu är mitt svar litet passé, eftersom jag begärde ordet i anslutning till Grethe Lundblads fråga om egentillsyn och konkret vilka åtgärder som skall vidtas vad avser industrin och livsmedelsindustrin. Min avsikt var att först och främsta markera, vilket Göran Holmqvist också gjorde, att i de stora väletablerade företagen finns det självfallet en väl fungerande egentillsyn redan i dag. Men givetvis måste man också utforma kontrollprogram och kontrollsystem i samråd med livsmedelsverket, vilket vi i likhet med flera andra företag är beredda att göra, så att de fyller de krav man ställer med en fullständig insyn i kontrollen och resultaten.

Bertil Ekberg: Jag begärde också ordet för att försöka svara på Grethe Lundblads fråga. Jag skall göra det kort. Hon frågade vilka konkreta åtgärder man kan vidta. Inom konsumentkooperationen har vi sedan några år tillbaka ett särskilt livsmedelsprogram där det ställs betydligt större krav på både industrier och butiker. I programmet ingår bl. a. en ännu bättre egenkontroll och även en kraftigare satsning på utbildning. Det var främst det svaret jag ville ge till Grethe Lundblad. Vi kanske kan återkomma till frågan.

Importkontrollen

Ingvar Eriksson (m): Lika krav på importerade som på inhemskt producerade livsmedel är självfallet en mycket viktig fråga för såväl konsumenter som producenter. I propositionen framhålls det att "enbart det förhållandet att exportlandets produktionsmetoder skiljer sig från de svenska utgör inte grund för importförbud. Avgörande är om produkten uppfyller svenska krav".

De svenska kraven blir nu att det inte får finnas rester av i Sverige förbjudna ämnen i de importerade produkterna och att det nu införs ursprungsmärkning. Det är bra.

I Sverige är det förbjudet att använda hormonpreparat i djuruppfödningen. Det är också förbjudet att generellt blanda kemoterapeutika i foder i förebyggande syfte, att använda viss lagringsbehandling av de färdiga livsmedlen osv. Det blir inte tillåtet att bestråla livsmedel. Allt detta görs i syfte att skydda konsumenterna.

Klarar livsmedelsverket av att kontrollera eventuella rests substanser i rimlig tid framöver? Hur skall kontrollen klaras vad gäller eventuellt användande av hormonbehandlade och bestrålade importvaror? Hur långt kan Sverige gå vad gäller importrestriktioner med hänsyn till de gjorda

Arne Kardell: Det var många frågor på en gång.

Livsmedelslagen sådan den är utformad i dag ger möjlighet att ingripa mot livsmedel, oavsett om det är inhemskt eller utländskt producerade sådana, om livsmedlen kan anses innebära några hälsorisker för konsumenterna. I den mån utomlands använda produktionsmetoder inte bedöms innebära några hälsorisker för konsumenterna vad gäller de produkter som importerats, kan livsmedelsverket inte lagligen ingripa. Vi har därför inga synpunkter på de krav som du framförde om att produktionsmetoderna skall vara desamma, annat än att det naturligtvis är möjligt för riksdagen att stifta lagar där man ställer sådana krav. En annan fråga är om man i framtida GATT-förhandlingar, vilket kommerskollegium får svara på, har möjlighet att genomdriva sådana krav, dvs. när det inte gäller hälsorisker utan när andra konsumentintressen står i förgrunden, t. ex. etiska intressen.

Om vi håller oss till sådant som vi bedömer kunna medföra hälsorisker, dvs. rests substanser av bekämpningsmedel i vegetabilier eller animaliska produkter och rester av veterinärmedicinska preparat i animaliska produkter, framgår det ganska klart i propositionen vad vi i stort sett klarar och inte klarar. Vi har som bekant när det gäller vegetabilier en ganska omfattande stickprovskontroll. Vi använder oss av en multimetod som sveper över och tar ca 150 kända bekämpningsmedel, och vi har några kompletterande metoder som tar ytterligare 10–15 bekämpningsmedel. Mot bakgrund av att det kanske finns över 500 bekämpningsmedel som används i världen och som kan användas på vegetabiliska produkter, framgår det att vi inte klarar allting i dag. Vi håller på att utöka vår kontroll, och det finns även förslag om det i propositionen.

Kontrollen skall utövas på flera olika sätt. Vi skall ta tätare stickprov när det gäller importen, och vi skall börja rutinkontrollera svenskproducerade jordbruksprodukter. Hittills har kontrollen enbart avsett i huvudsak trädgårdsprodukter. Vi skall också rutinmässigt genom stickprov kontrollera spannmål, oljeväxter och potatis. Vi skall också ur bekämpningsmedelsynpunkt kontrollera vissa animaliska livsmedel. Vi skall dessutom försöka pressa samman tiden mellan provtagning och resultat av analysen, så att vi har möjlighet att snabbare ingripa, dvs. stoppa partier, där vi har påträffat för höga halter av bekämpningsmedel. I dag är det svårt med hänsyn till att det går 4-5 dygn mellan det att man tar ett prov och att man har ett resultat, vilket de facto innebär att det parti som man har tagit prov på är skingrat för alla världens vindar inom landet. Nu har detta emellertid inte så stor betydelse, eftersom de överskridanden vi påträffar är mycket beskedliga sådana. De gränsvärden som är satta är sådana att en konsument skall kunna klara en livslång konsumtion av livsmedlet. Vi anser därför att det ur hälsosynpunkt inte har någon större betydelse att partier som kan innehålla överskridanden kommer ut på marknaden. Men vi tycker att det är en redlighetsfråga, dvs. konsumenterna skall inte ens behöva hysa några tankar härvidlag. Det är det främsta skälet till att man

skall dra åt nätet och skärpa kontrollen. Det pågår kontinuerligt ett arbete på livsmedelsverket där vi i Sverige tillsammans med andra länder försöker att utveckla metoder för att kunna analysera ytterligare bekämpningsmedel utöver de 175 som vi klarar i dag.

I fråga om veterinärmedicinska preparat är situationen när det gäller analysmetoder väsentligt mycket dystrare än när det gäller bekämpningsmedel. Vi tillämpar egentligen bara en metod rutinmässigt, och den avser att spåra om det finns rester av antibiotika i kött. Vi försöker att utveckla metoder, och det är naturligtvis vår förhoppning att vi skall lyckas. Med hänsyn till att det finns så många veterinärmedicinska preparat – praktiskt taget alla humanpreparat kan användas på djur – måste man ha måttliga ambitioner när det gäller möjligheterna att spåra veterinärmedicinska preparat i kött. Men det finns också andra möjligheter för en livsmedelsmyndighet att utöva kontroll. Vi kan ställa krav på att andra länders livsmedelsmyndigheter skall intyga att det kött som skickas till Sverige är fritt från preparat, att man t. ex. vid uppfödning inte har använt vissa preparat. Vi har alltså den möjligheten, även om vi sedan kanske inte har möjlighet att i ett laboratorium analysera om intyget är sant eller inte. Men vi har naturligtvis också möjlighet att på plats i det främmande landet bilda oss en uppfattning om hur deras exportkontroll går till och hur uppfödning, slakterier och styckningsanläggningar är skötta.

Innan jag specifikt går in på frågan om hormoner, vill jag säga att vi har i dag inga möjligheter att spåra, eller hur...

Ordföranden: Vi har kanske möjlighet att återkomma till det. Ingvar Eriksson ställde så omfattande frågor att Arne Kardells svar tog tio minuter. Jag skall ge kommerskollegium en chans att svara, speciellt med tanke på GATT-förhandlingarna.

Leif Lundberg: Enligt det stora GATT-avtalet gäller att en part är oförhindrad att vidta vissa åtgärder som kan innebära tekniska handelshinder, detta bl. a. för att skydda människors liv och hälsa. Man har dessutom i GATT-avtalet om tekniska handelshinder lagt in skyddet av miljön. Men det är inte intressant här. I princip får man införa restriktioner för att skydda människors liv och hälsa.

Jan Emmervall: Vi inom LRF ser importkontrollen som en mycket viktig fråga. Det gäller att man bygger upp en kompetens inom området speciellt med tanke på den internationalisering som kommer. Produktionsmetoderna som togs upp tidigare tycker jag inte är något som man kan avfärda som etiska frågor. Vissa saker blir ändå gränsfall mellan vad som är etiskt acceptabelt och vad som är hälsomässigt acceptabelt. Jag tycker att detta är något som man bör tänka litet närmare på, och man måste verkligen ställa samma krav i vissa fall på de produktionsmetoder som används utomlands jämfört med dem vi använder i Sverige.

När det gäller importkontrollen tror jag inte att man bara kan hålla sig på analysidan. Det kommer allt flera ämnen som används utomlands och som vi inte har möjlighet att konstatera om de finns i livsmedel eller inte. Det är en bra väg som livsmedelsverket har gått när verket har börjat ställa

krav på importintyg från de exporterande länderna. Man har också börjat skissera när det gäller bestrålningsdelen. Detta är även något som man borde tänka på när det gäller hormoner. I propositionen står det bara att man vad gäller hormoner skall följa frågan. Det tycker jag inte är tillräckligt långtgående. Vi kan också se vad EG har gjort, bl. a. har man ställt större krav på dessa delar.

Lars Ernestam (fp): Vi fortsätter med några frågor på samma tema. Vi har propositionen framför oss, och vi har tidigare haft tillgång till livsmedelskontrollutredningen. Jag har läst i propositionen att det tydligen inte finns någon tillfredsställande kartläggning av livsmedelsimporten. Statsrådet vill ge livsmedelsverket i uppdrag att göra en sådan kartläggning. Finns det i dag verkligen inte någon kartläggning över hur livsmedelsimporten fungerar, eftersom statsrådet nu begär att en sådan kartläggning skall göras?

Jag har en fråga till kemikalieinspektionens representant. I det här sammanhanget talas det mycket om kemikalier i andra länder som är farliga för oss. Visserligen sker det kontroller vid gränsen, men finns det kemikalier som används i jordbruksproduktionen som är så farliga att de, om de glider mellan kontrollerna, kan innebära allvarliga hälsorisker?

Vibeke Bernson: Jag svarar på frågan om analysmetoder och farliga kemikalier. De kemikalier som kemikalieinspektionen känner till är sådana kemikalier som vi har fått in godkännanden för. Samtidigt som vi får in en ansökan får vi in redogörelser för analysmetoder. Vi deltar i ett internationellt samarbete, och vi vet en del om vad som finns i andra länder. Det är många länder som har godkänt sådana bekämpningsmedel som vi inte har godkänt i Sverige. Därför har vi antingen avslagit ansökan eller förbjudit medlen.

Arne Kardell: Det gäller kartläggning av importen. Jag förstår inte riktigt vad Lars Ernestam menar. Vi vet ju över vilka importhamnar livsmedel kommer till Sverige. Vi har dess bättre kontroll anordnad i dessa hamnar. Vad menar du med kartläggning av importen?

Lars Ernestam (fp): Statsrådet skriver i propositionen: "— — — det finns enligt min mening anledning att närmare kartlägga hur importkontrollen utförs. En sådan kartläggning bör ligga till grund för överväganden om skärpta regler för kontroll. Målet skall vara en hög ambitionsnivå och likformig kontroll."

Jag tycker att detta är en allvarlig anmärkning mot den kartläggning vi har haft tidigare på området som tydligen inte är riktigt bra.

Arne Kardell: Bakgrunden till det som du läste upp ur propositionen är att det förekommer av och till uppgifter och misstankar om att kommunerna konkurrerar om att vara gynnsammaste importhamnen för t. ex. animalieprodukter. Det har t. ex. påståtts att det är billigare att ta in kött över en viss kommun än över en annan. Misstanken kan då ha uppkommit att kontrollen i en kommun är sämre än i en annan där kostnaden är högre. Det är sådant som ligger bakom detta. Vi vet exakt var det kommer in kött, och vi vet att det utförs kontroller av det. Men det finns anledning att titta närmare på detta, och det skall vi göra.

Lars Ernestam (fp): Det här är en ganska allvarlig anmärkning på kommunerna. Hur ser Kommunförbundet på detta? Tror ni att det finns kommuner som använder detta som någon form av förhandlingsargument? Det är tydligen så allvarligt att statsrådet och livsmedelsverket hävdar att det behövs en kartläggning.

Lars Ågren: Det har nog förekommit en konkurrenssituation mellan hamnarna. Kommunerna har sett det så att det gäller att hålla sig framme för att skapa sysselsättning i hamnarna. Men det tillkommer livsmedelsverket att se till att det inte blir problem. Hamnverksamheten är ju en affärsverksamhet.

Lars Ernestam (fp): Jag fortsätter med frågorna som Ingvar Eriksson tog upp och som vi inte fick riktigt belysta. Vi har tydligen inte möjligheter att få en perfekt fungerande kontroll. Det gäller hormonpreparat o. d. som det är svårt att få analyserade, och det gäller även rester av bekämpningsmedel etc. När tror ni från livsmedelsverket att vi kan komma så långt med forskningen att vi kan få tillfredsställande analysmetoder? Detta kanske också forskare som är närvarande här har synpunkter på.

Arne Kardell: Jag vill generellt hävda att du får leta i världen om du skall hitta ett land som har en bättre kontroll av bekämpningsmedel i vegetabilier än Sverige.

Sedan är det kanske någon annan som kan svara när det gäller tidsperspektivet — — —

Alla de 500 bekämpningsmedlen behöver vi inte klara av, eftersom man säkerligen kan definiera bort många av dem såsom sådana som icke används. Vi vet att det finns flera bekämpningsmedel som vi skulle vilja klara av att analysera men som vi inte i dag klarar. Men hur många år det kan ta kan jag inte svara på.

Stuart Slorach: Det kan ta lång tid att ta fram analysmetoder som är mycket känsliga och specifika. Men man kommer i alla fall inte att klara av problemet att visa att ett djur har behandlats med hormoner om själva preparatet har försvunnit från kroppen. Det problemet måste man klara med hjälp av intyg eller på något annat sätt. Men vi kommer att ta fram metoder så att vi kan hitta spårmängder av hormoner och andra veterinärmedicinska läkemedel. Vi har kontakter med amerikaner, briter och andra som arbetar med samma typ av problem. Men vi kan inte alltid bevisa att preparat har använts och sedan försvunnit från kroppen.

Lars Ernestam (fp): Jag är självfallet medveten om att vi har en bra livsmedelskontroll. Men mina frågor ställdes mot bakgrund av de mål som är uppställda i propositionen. Det är de vi håller på att diskutera. Jag vet mycket väl att ni gör ett bra arbete och att ni har en bra kontroll.

Karin Starrin (c): Vi koncentrerar oss kring importkontrollen. Jag vill göra mig till tolk för konsumenterna i dag. Ett ökat intresse visar sig nu kring inte bara analysen av livsmedlen och själva produkten som sådan — som diskussionen här har koncentrerats kring — utan det gäller i allra högsta grad hur produkterna har tagits fram i det främmande landet. I propositionen

nen står det att det finns varken anledning eller möjlighet att gå in och kontrollera vilka produktionsmetoderna är. Är det tillfredsställande? Är vi nöjda med ett sådant påstående? Är det inte rimligt att vi kan ställa samma krav på produktionsmetoderna i det främmande landet som vi gör på den svenska produktionen? Jag skulle gärna vilja att LRF utvecklade den synpunkten och även Arne Kardell – som jag tycker har mest koncentrerat sig på att försvara produkten som sådan.

Arne Kardell: Får jag ställa en motfråga: Varför begränsar du yrkandet om likadana och acceptabla produktionsmetoder till livsmedelssektorn och inte till all annan varusektor?

Karin Starrin (c): Vi har nu en utfrågning om livsmedelskontroll och kvaliteten på svenskt livsmedel. Det är väl det vi vill få svar på. Jag motser gärna ett svar. Vi kan naturligtvis väga in miljö- och hälsoeffekterna och inte bara koncentrera oss kring de etiska effekterna.

Arne Kardell: Jag trodde att jag hade klargjort detta i mitt tidigare inlägg. Livsmedelsverket har att handla med stöd av livsmedelslagen. Det är det enda bemyndigande som riksdagen har givit livsmedelsverket. Livsmedelslagen ger möjlighet att ingripa om det föreligger hälsorisker för konsumenterna. Om vi inte kan finna att det föreligger några hälsorisker för konsumenterna med en produktionsmetod utomlands som avviker från de produktionsmetoder som används i Sverige, kan livsmedelsverket inte ingripa. Önskvärdheten av att ha en likabehandlingsprincip kan inte begränsas till en diskussion på livsmedelsområdet. Det är en principiell fråga som måste utsträckas till hela varuområdet, dvs. om vi över huvud taget skall importera varor som har framställts under förhållanden som vi inte accepterar i vårt land. Man måste då titta på arbetsmiljö, lönevillkor, yttre miljö osv. Det förefaller mig, med tanke på hur duktiga vi är i det här landet, att det skulle vara få varor som över huvud taget skulle kunna komma in om vi skulle tillämpa den principen. Den står för övrigt helt i strid med GATT-avtalet, dvs. man begränsar importen till förmån för hemmaproducerade varor med hjälp av tekniska handelshinder. Det är detta du förespråkar med denna metod.

Jan Emmervall: Jag tror att det snart är dags att sluta prata om tekniska handelshinder. Det är ofta så att när man diskuterar livsmedelsimport tittar man på lagstiftningen i fråga om andra varor. Det är egentligen två skilda saker. Det gäller att se till folks oro beträffande de produktionsmetoder som vi har i det här landet jämfört med dem som tillämpas utomlands.

Som statsrådet har framhållit i propositionen om bestrålning av livsmedel skall man ta hänsyn till människors oro i dessa sammanhang. Jag tycker att det är bra att man nu har tagit det steget, i stället för att bara ta hänsyn till hälsorisker, som man har gjort tidigare.

Jag tycker att riksdagen verkligen skall ta upp en diskussion där det görs klart vad som gäller dels vid import av livsmedel, dels vid import av andra varor. Det införs mer och mer av restriktioner på primärprocessen inom jordbruket i vårt land. Ställer vi då inga krav på de importerade livsmedlen i dessa sammanhang, kommer vi aldrig att kunna klara en import på detta

sätt. Det gäller alltså att göra en avvägning i detta sammanhang: ställer vi vissa specificerade krav på svenska livsmedel, måste vi också ställa dessa krav på de importerade, exempelvis vad gäller hormonbehandling.

Karin Starrin (c): Också jag tolkar läget så att vi har olika uppfattningar på denna punkt. Jag tycker inte att det är tillfredsställande att livsmedelsverket är nöjt med påståendet i propositionen om att det "varken finns anledning eller möjlighet".

Jag vill ställa följande fråga till Kooperativa gillesförbundet och Konsument-Forum: Är de krav som ställs i propositionen tillräckliga, eller kan vi skärpa kraven så att de även kommer att beröra produktionsformerna?

Margit Ångström: Vi tycker att samma krav skall ställas på produktionen i utlandet som på produktionen i Sverige. Annars blir det inte rättvist. Jag vet att det är svårt att genomföra kontrollen, men vi måste kunna ställa krav på en sådan. Den här debatten visar över huvud taget att de krav som konsumenterna ställer ger resultat.

Lars Ingelstam: Vi ställer självfallet högre och högre krav. De krav som ställs i dag skall gälla för importvaror lika väl som för svenska varor. Vi borde snarare ställa högre krav på importerade varor. Vi kommer också att få allt större krav på information.

Det är ju också intressant att lägga vissa etiska synpunkter på produktionsformerna.

Marit Paulsen: Jag vill ta upp frågan om intyg. Jag förstår att det är svårt att genom teknisk kontroll få reda på allt det som man vill veta. Jag tror att den allmänna opinionen är för att det skall ställas samma krav över hela linjen liksom att etik och miljö och inte bara aspekterna på maten, tillmåts ett högt värde. Jag undrar om det handelstekniskt kan vara på något sätt förbjudet att ta reda på och klart deklarerera fakta av typen vilken djurskyddslag Frankrike har, t ex hur mycket foderantibiotika som det enligt den är tillåtet att använda. Den sortens information om ursprungsland skall vara tillgänglig för konsumenten.

Ordföranden: Det kan väl inte vara förbjudet att ta reda på detta, Arne Kardell? Men kan vi göra på det här sättet?

Arne Kardell: Vad jag vill ha sagt är att vi på livsmedelsverket inte kan agera annat än med stöd av livsmedelslagen. Vi skulle självfallet inte ha någonting emot att riksdagen på livsmedelsområdet skulle vilja införa ett principiellt krav på likadana produktionsmetoder för importerade varor som för inhemska, och vi skulle självfallet försöka följa upp ett sådant beslut genom att utöva kontroll. Vad jag ifrågasatt är, i ett mera övergripande medborgerligt perspektiv, om principen är särskilt bra och varför den skall tillämpas just på livsmedelsområdet och inte på alla andra varuområden.

Kersti Karlsson: Sverige har ju gått in i sina handelspolitiska förpliktelser därför att vi är beroende av att själva ha en utrikeshandel och därför att vi måste följa de spelregler som gäller för internationell handel. I enlighet

med den extra GATT-koden om tekniska handelshinder, dvs. spelreglerna för införande av åtgärder till skydd för liv och hälsa och även för det etiska skyddet, har vi åtagit oss att vi, när vi tycker att det behövs regler, skall försöka anta de regler som utformats i internationella fora där sådana frågor har diskuterats. Jag anser att det för Sverige bästa sättet att klara sina handelspolitiska förpliktelser och samtidigt ta till vara angelägna samhällsintressen är att i internationella fora verka för att få fram internationellt godkända regler för vilka åtgärder man har rätt att vidta för uppnående av dessa mål.

Grethe Lundblad (s): Det är ju enbart sådana livsmedel som vid importtillfället uppfyller de svenska kraven som får importeras. Detta ger naturligtvis konsumenten en god säkerhet vid köp av importerade varor, men tyvärr är vårt kontrollsystem enbart inriktat på stickprovskontroll. Därför är konsumenterna ofta oroliga.

Jag har från nordiskt samarbete erfarenhet av att det är möjligt att få fram mycket långtgående förslag till samarbete mellan länder. Jag vill därför fråga företrädarna för Grossistförbundet, KF, kemikalieinspektionen och Kemicentrum i Lund: På vilka sätt försöker man att förstärka kontrollen genom att påverka och förhandla med t. ex. importörer och importländer? Vad åstadkommer man i forskarsamarbete och i bransch-samarbete liksom i samarbetet mellan myndigheter för att nå fram till en bättre kvalitet på de produkter som vi importerar och för att få större säkerhet för att de inte innehåller substanser som på lång sikt kan vara farliga för konsumenterna? Med en ökad frihandel bör också följa ett ansvar över gränserna för konsumenterna.

Åke Natt och Dag: Vi lägger ned mycket tid på att informera våra leverantörer utomlands och våra systerbranschföreningar i utlandet om vilka regler som gäller i Sverige. Vi kan ju inte gå längre än att upplysa om den lagstiftning som för närvarande gäller.

Bertil Ekberg: Herr ordförande! Det blir väl i stort sett samma svar från mig. Det är självklart att vi i alla de kontakter som vi har med olika länder för fram de krav som vi i Konsumentkooperationen ställer på varorna.

När det sedan gäller internationellt arbete i övrigt på det här området kan kanske Ragnar Ohlson lämna kompletterande uppgifter.

Ragnar Ohlson: Herr ordförande! För det första vill jag peka på det internationella kodexarbetet, som livsmedelsverket är samordnande myndighet för i Sverige. I detta arbete försöker man flytta fram positionerna vad gäller att skapa en enhetlig uppfattning om t. ex. kemisk eller fysikalisk livsmedelskvalitet.

För det andra vill jag från min egen erfarenhet från Karlshamn peka på att vi har fört mycket omfattande diskussioner med myndigheter i t. ex. afrikanska och asiatiska länder om import av råvaror. I detta sammanhang undersökte vi också, utöver den normala kontrollen, huruvida det kunde misstänkas förekomst av speciella bekämpningsmedel som används i Afrika eller i Asien. Det är alltså riktigt att vi har lagt ned ett extra arbete på detta.

Vibeke Bernson: De flesta tillverkare av bekämpningsmedel är bosatta i utlandet. Vi för en ingående diskussion med tillverkarna för att förklara de mycket långtgående krav som ställs i Sverige. Vi försöker att på den vägen påverka dem. Det visas ett mycket stort intresse för vad vi gör i Sverige, både på miljö- och på hälsoområdet. Många firmor hör sig faktiskt för om vad som är på gång i Sverige, eftersom de väntar sig att detta skall komma upp ett par år senare i många andra länder.

Margaretha Jägerstad: Vi ställer i vår forskning inte just frågorna om importkontrollen av de egenproducerade livsmedlen, utan vi bedriver forskning om livsmedelskvaliteten, särskilt beträffande vad som händer i hanteringen och förädlingsledet. Det blir dessa aspekter som styr vårt arbete, inte importkontroll av egen tillverkning.

Grethe Lundblad (s): Det är inget tvivel om att de skrivelser som har förekommit och den debatt som har förts har skapat en viss oro hos konsumenterna och en viss misstänksamhet mot livsmedel producerade i utlandet. Ibland är den befogad, ibland inte. Personligen anser jag inte att vi kan lägga oss i andra länders produktionsmetoder.

Det skulle vara intressant att få veta vad man inom kommerskollegium anser om frågan vilka följder det skulle få om man skulle gå så långt att man förbjöd livsmedel i Sverige därför att de framställts med produktionsmetoder som vi inte godkänner. Vilka följder skulle det kunna få för den svenska handeln?

Ordföranden: Blir det några repressalieåtgärder, Kersti Karlsson, kommerskollegium?

Kersti Karlsson: Enligt GATT finns det ett ganska intressant exempel på vad som kan inträffa. Det har varit en strid mellan USA och EG om hormonbehandling av kött. Resultatet av att man inte kunnat enas i den striden är att det har lagts på extra tullar på import från EG till USA. Också vi skulle kunna råka ut för detta, om vi inte klart kan motivera för en panel i GATT varför vi har vidtagit vissa åtgärder.

Ordföranden: Var det i detta sammanhang fråga om extra tullar inom livsmedelsområdet, eller gällde det andra delar av handeln?

Kersti Karlsson: Det kan naturligtvis gälla även andra delar av handeln. I det här exemplet var det fråga om extra tullar på vissa livsmedelsvaror från EG.

Annika Åhnberg (vpk): Jag uppfattade att livsmedelsverkets representanter här tidigare sade att vi från svenskt håll kan kräva intyg från myndigheter i andra länder på att vissa metoder eller tillsatser inte har använts. Jag vill först fråga: Sker detta i dag? Vidare: Vem skall kräva detta intyg? Är det den som importerar livsmedel eller är det livsmedelsverket?

Vi fick från kommerskollegium höra att ett land är oförhindrat att vidta åtgärder för att skydda människors hälsa, även åtgärder som kan innebära tekniska handelshinder. En intressant fråga i detta sammanhang är vem som avgör vad som är hälsorisker. Det verkar som om grunden för bedöm-

ningen i dag av vad som är hälsorisker är att det skall finnas mätbara rester i produkterna. Men detta måste egentligen vara en politisk bedömning. Enligt min uppfattning kan det mycket väl vara så att hälsoeffekter som vi i dag inte kan mäta kanske kan visa sig först om 10-20 år. Därför tycker jag att man mycket väl kan hävda att det av hälsoskäl kan vara befogat att förbjuda metoder och tillsatser, eftersom ingen kan bevisa att hälsorisker inte föreligger.

Detta är framför allt en fråga till livsmedelsverket, men också till andra som kan känna sig manade att svara.

Arne Kardell: Den sist nämnda principen, om vi från myndighetssidan skall bevisa frånvaron av hälsorisker, skulle leda till att jag fick avråda dig från att över huvud taget äta någonting. Det är inte logiskt-vetenskapligt möjligt att göra något sådant.

Vad gäller frågan om intyg, som du ställde först, kan jag säga att vi i vissa fall ställer kravet att intyg skall följa med en importerad vara för att den skall få föras in i landet. Det kontrolleras vid införseln att intyget avser de förhållanden beträffande vilka vi har krävt att intyget medföljer varan.

Vi krävde t. ex. förra året intyg på att dessertost som importerades från Frankrike inte innehöll för höga halter av listeriabakterier. Osten skulle alltså vara på ett eller annat sätt kontrollerad i Frankrike.

Vi kräver för vissa varor intyg på att de inte innehåller mögelgifvet aflatoxin.

Vi har av och till under årens lopp använt denna metod, oftast i akuta krissituationer då vi har fått indikationer eller bevis på att varor av ett visst slag och från ett visst land har innehållit någonting som varit önskat.

Kersti Karlsson: Jag kan väl hålla med om att vi kan förbehålla oss rätten att själva bedöma vad som är hälsovådligt. Men eftersom vi har åtagit oss handelspolitiska förpliktelser får vi också utsätta oss för det tvistlösningsförfarande som skall tillämpas enligt GATT, och enligt detta tillkallas internationell expertis för utförande av vetenskapliga bedömningar. Vad vi kan råka ut för är att den inte gör samma bedömningar som vi gör. Om så sker kan vi drabbas av att man i någon form "retalierar" mot vår export.

Annika Åhnberg (vpk): En kort följdfråga. Det skulle alltså i princip vara möjligt att med hjälp av sådana här intyg vidga importkraven till att gälla även metoder och tillsatser som är otillåtna i Sverige? Det har ju hävdats från motståndarna till en sådan utvidgad kontroll att problemet med dem är att den faktiskt är ogenomförbar. Men detta skulle alltså, om jag har förstått det hela rätt, kunna vara ett sätt att vidga importkontrollen.

Jag vill också ta upp en annan fråga. Det pågår en jordbrukspolitisk diskussion om en minskning och på sikt en avveckling av gränsskyddet. Man kan förvänta sig att det leder till en ökning av importen av livsmedel. Jag undrar om man från livsmedelsverkets sida har funderat över vilken typ av framförhållning som krävs för att man skall hänga med i livsmedelskontrollen. Såvitt jag har förstått räcker den kontroll som vi har i dag knappt till för det som vi nu importerar. Hur skall vi under sådana förhållanden kunna klara en ökning i framtiden?

Arne Kardell: En utökning av intygskravet till att gälla krav på intygande av att en viss produktionsmetod inte har använts måste också ha en legal grund. Om vi skall lägga en börda på importören eller på en utländsk leverantör, måste vi ha en legal grund, och den måste vara en hälsosynpunkt. I den mån det inte finns något hälsoskäl som är relaterat till produkten, torde det inte vara lagligt att ställa krav på intyg om att vissa metoder inte har använts.

Det måste vara fullt klart bevisat att produktionsmetoden på något sätt leder till en hälsorisk som är förknippad med produkten. Då kan vi ställa krav på att man måste kunna visa att denna metod inte har använts. Men om man trots ur vår synpunkt dåliga produktionsmetoder kan visa upp en förnämlig kvalitet på sina produkter, lär vi inte kunna ingripa med krav på intyg.

Du ställde vidare en fråga om vi har någon framförhållning inför en förväntad ökning av importen av livsmedel. I den mån livsmedel omfattas av jordbruksprisregleringen finns ett gränsskydd, som innebär att en stor del av de livsmedel som finns på världsmarknaden och som annars skulle kunna komma till Sverige utestängs.

Den utanförliggande sektorn är väl i stort sett lika stor i dag som den kommer att vara vid en tänkt avreglering av jordbruksprisregleringen. Men om man sänker gränsskyddet i jordbruksprisregleringen kan det möjligen tänkas komma in mer av produkter som i dag är jordbruksprisreglerade på den svenska marknaden. I den mån de är vegetabilier går de in i den vanliga bekämpningsmedelskontrollen, och i den mån de är animalier kontrolleras de som animalier kontrolleras i dag. Det äger rum en import av animalieprodukter i dag. Jag kan inte se att det skulle behövas någon större framförhållning i något avseende om vi skulle öka importen något.

Ordföranden: Vi kan då lämna frågan om importkontrollen och gå vidare. Vi skall i stället ägna åt oss frågan om bestrålning av livsmedel.

Bestrålning av livsmedel

Anders Castberger (fp): Bestrålning av livsmedel är en av de mest omdiskuterade frågorna. Nu föreslås förbud. En viktig faktor när man bedömer den frågan är naturligtvis vilka kontrollmöjligheter som det finns. I detta sammanhang kommer vi åter in på frågan om möjligheten att kontrollera import.

Till att börja med har jag två frågor till strålskyddsinstitutet om möjligheterna att kontrollera om livsmedel är bestrålade eller inte. Det talas i det sammanhanget om mikrobiologiska undersökningar. Kan de klara samtliga huvudslag av livsmedel när det gäller att utröna om livsmedlen är bestrålade? Är det den enda metod som finns att tillgå för att kontrollera detta?

Jan Olof Snihs: Bestrålning av livsmedel görs med en viss teknik och på vissa villkor, varigenom man begränsar den energi som strålningen har och begränsar den stråldos som livsmedlen får. Om man bestrålar livsmedel under de förutsättningarna uppkommer ingen radioaktivitet i livsmedlet. Däremot kan det bli vissa kemiska förändringar, som vi kallar radiolytiska

förändringar. De kan påverka livsmedlet på olika sätt. Jag vill inte gå in närmare på detta. Det är snarare livsmedelsverkets sak att kommentera detta.

När det gäller kontroll av bestrålade livsmedel finns inte den möjlighet som man normalt har vid kontroll av radioaktivitet, nämligen att mäta strålningen. Det finns ingen strålning att mäta, utan man får i stället kontrollera de eventuella effekter som har uppkommit. Problemet är att samma effekter även kan uppkomma på annat sätt, inte bara genom strålning. Man kan därför ha svårigheter att avgöra om en påvisad effekt beror på bestrålning.

Beträffande andra metoder för kontroll kan jag bara se möjligheten att man på något sätt kontrollerar varifrån födoämnen kommer. När det gäller amerikanska födoämnen har man en hundra procentig kontroll, eftersom det krävs särskilt tillstånd för att man skall få använda bestrålningsanläggningar. Man måste också ha tillstånd för att bestråla livsmedel. När det gäller importerade livsmedel har man inte den kontrollen. Enda möjligheten är väl att man på något sätt kan spåra varifrån livsmedlen kommer. Genom kontakter med landet i fråga kan man förvissa sig om att livsmedlen inte är bestrålade eller, om så är fallet, under vilka förutsättningar.

Anders Castberger (fp): Jag får väl komplettera frågan och rikta den till livsmedelsverket. Jag skulle vilja ha er kommentar till möjligheten att utröna om ett livsmedel har blivit bestrålat, när det inte går att påvisa någon radioaktivitet. Kan man enligt er uppfattning finna någon metod som på något annat sätt kan säkerställa om livsmedlet har blivit bestrålat, eller inte?

Arne Kardell: Det beror på vad man menar med att säkerställa. Det är klart att en total frånvaro av mikrobiologisk aktivitet i ett högförädlad, animaliskt livsmedel som kommer till landet är mycket svår att förklara på annat sätt än att det har varit bestrålat, om vi inte hittar någonting annat som kan ha dödat mikroorganismerna. Det är naturligtvis ett indicium på att livsmedlet har varit bestrålat.

Vi vet också vilka livsmedel som det lönar sig av och till att bestråla. När vi dessutom vet var bestrålningsanläggningar finns i världen, kan man naturligtvis i rätt stor utsträckning hålla en kontroll på detta. Kontroll kan ske genom att man begär intyg, undersöker varifrån livsmedlet kommer, kontrollerar huruvida det är sterilt eller inte osv.

Marie-Louise Danielsson-Tham: Jag vill också svara på Castbergers fråga om kontroll. Det finns någorlunda fungerande metoder för ett fåtal livsmedelsgrupper. En sådan livsmedelsgrupp utgörs av helt torra produkter, typ torkade kryddor. När det gäller den gruppen kan man använda termoluminescens eller kemofluorescens för att påvisa om livsmedlet har blivit bestrålat eller ej.

Det är dock svårt att använda mikrobiologiska undersökningar. Man går nämligen sällan upp i så höga doser vid bestrålning att man får en fullständig utslagning av livsmedlets mikroflora. Man kan emellertid ha misstankar i vissa fall. Om vi t. ex. har importerat rått kött och vid den bakteriolo-

giska importkontrollen finner att det växer mycket färre bakterier i det här råa köttet än vad det brukar göra i rått kött, kan det ha blivit bestrålat. Det kan dock finnas många andra förklaringar till att det växer färre bakterier i det här köttet. Det är således inte juridiskt hållbart att använda mikrobiologiska metoder.

Anders Castberger (fp): Min nästa fråga vill jag rikta till livsmedelsverket eller möjligen Kommunförbundet. Det som nu har sagts tyder på att det inte är så lätt att konstatera vad som har skett, annat än möjligen genom att man konstaterar från vilka länder och från vilka fabriker livsmedelspartier-na kommer. Vilka praktiska möjligheter finns det att kontrollera detta vid import?

Aino Blomqvist: Jag har faktiskt fått inskickat till mig ca 60 kg utrednings-material från Institut für Strahlenhygiene. Där finns en professor, Werner Bögl, som vi har haft en del kontakt med. I dag finns det inte någon enhetlig metod för att detektera om ett livsmedel är bestrålat eller inte, men det finns många metoder. Man arbetar bl. a. mycket med den metod som används när man värmefotograferar skog och annat. När skogen håller på att dö, eller när det händer någonting annat med den, avger den en annan färg. Frisk skog avger en färg. Professor Bögl vid Institut für Strahlenhygiene påstår att man kan göra likadant med grönsaker. Om ledamöterna är intresserade av den elektronspinnmetod som finns eller de andra metoderna, kan jag nämna att jag har materialet tillgängligt här.

Mats Hellström gav ett löfte 1987 om att man snabbt skulle sätta i gång med att forska både nationellt och internationellt. Jag hoppas att han inleder samarbete med Institut für Strahlenhygiene, som faktiskt har forskat sedan 1958, då Västtyskland efter det att man hade bestrålat kryddor fattade beslut om att inte göra det. Nu bedriver man en forskning på detta område som har kommit långt.

Jag tror att det är en fråga om att avsätta pengar och verkligen få till stånd en forskning. Säkerligen finns det inte någon enkel metod som kan tillämpas på alla livsmedel, men enligt vissa professorer skall detta inte utgöra något problem.

Lars Ågren: När det gäller denna fråga är det livsmedelsverket som skall ge allmänna råd eller föreskrifter till kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder.

Anders Castberger (fp): Jag vill rikta mig till Livsmedelsindustriförbundet. Det har sagts att man allmänt bedömer det som att bestrålning av livsmedel har en starkt expansiv marknad. Gör man i dag den bedömningen också inom Livsmedelsindustriförbundet?

Stig Astermark: Vi har sagt att i Sverige behövs inte den här metoden för livsmedlen. Vi har ju ett annat distributionssystem i det här landet med djupfryst, kylförvaring och liknande, och det går snabbt mellan livsmedels-industri och konsumenten.

Som tidigare nämndes här finns det emellertid en produkt som man kanske skall överväga huruvida den behöver bestrålas, nämligen kryddor.

Kryddor uppfyller ju inte kraven på färskhet, vilka anges i propositionen. En krydda behöver ju inte vara färsk, utan den har andra funktioner. Om det fattas något beslut bör man se till att kryddor undantas. Det är i så fall det enda fallet. På det sättet klarar man sig från en annan metod att behandla kryddor som kanske är värre än bestrålning.

Astrid Mäkitalo: Jag instämmer. Kryddor borde undantas från bestrålningsförbud, eftersom just kryddor har orsakat flera epidemier. Om man inte hittar en annan lika bra hantering bör kryddor från smittskyddssynpunkt bestrålas för att förhindra sjukdom.

Margareta Winberg (s): I fråga om bestrålning har vi inom de olika partier-
na i stort sett samma uppfattning, men det finns dock vissa nyansskillnader. Jag vill börja med att ställa en mycket elementär fråga till strålskydds-
institutet: Vad är egentligen bestrålning?

Jan Olof Snihs: Bestrålning av livsmedel innebär att man utsätter livsmed-
let för strålning från en radioaktiv strålkälla. För sådana här ändamål
används ett radioaktivt ämne som heter kobolt 60. Bestrålning kan också
ske genom att man producerar strålning från en särskild maskin som kallas
för accelerator. Man utsätter alltså livsmedlet för denna strålning, och då
påverkas bl. a. sådana ämnen som olika bakterier så att de förstörs. I
vilken omfattning dessa bakterier förstörs beror på hur stor stråldos man
ger livsmedlet. Det finns vissa riktlinjer för hur mycket livsmedlet bör
bestrålas. Man bör alltså inte överskrida vissa tal. På samma sätt bör man
också begränsa den energi som används när ämnet bestrålas. Om man har
för höga energier kan detta leda till en produktion av radioaktiva ämnen i
livsmedlet. Så blir emellertid inte fallet om man håller sig under vissa
energier. Detta är en beskrivning av vad som i stort sett sker.

Jonas Karlberg: Rent allmänt måste vi nog betrakta bestrålning som en
bland andra metoder att ta vara på livsmedel – det må röra sig om
stekning, kokning, frysning, torkning, rökning. Det är inte något särskilt
märkvärdigt med bestrålning annat än att man använder en sådan här
"hemska" strålning. Det "hemska" med strålningen är bl. a. att den är så
skonsam mot livsmedlet att den inte lämnar några spår.

Om man behandlar ett livsmedel med maxgränsen tio kilogray i dos
åstadkommer man bara en temperaturhöjning på några grader. Bestrålning
är precis som stekning, kokning eller mikrovågsanvändning – en överför-
ring av energi till livsmedlet. Denna energi åstadkommer sedan olika
kemiska och mikrobiologiska förändringar. Det är bara mediet som skiljer.
I det här fallet rör det sig om bestrålning som innebär att man tillför
förhållandevis mindre energi än i andra sammanhang. Detta gör att livs-
medlet makroskopiskt sett blir mycket litet påverkat. Det är därför man
kan ha dessa fräscha jordgubbar i Frankrike. Man kan inte se att de har
påverkats, men genom bestrålningen har man givit dem ett något längre liv
än vad de annars skulle ha fått.

Ordföranden: Är bestrålade jordgubbar ungefär likadana som kokt jord-
gubbssylt, men det syns inte på dem?

Margareta Winberg (s): Jonas Karlberg lät ju väldigt positiv. Menar du att enligt din bedömning är riskerna med bestrålning lika stora eller lika små som riskerna med grillning, stekning, rökning osv.? Detta är en följdfråga.

Det förekommer uppgifter att man i USA planerar att använda cesium från upparbetat kärnbränsle i det här sammanhanget. Är detta någonting som ni känner till? Kan ni bekräfta eller dementera? Detta ger ju i så fall en vidare och, enligt min mening, betydligt allvarligare dimension åt hela den här frågan.

Jan Olof Snihs: När det gäller den första frågan kan man nog säga att det i många avseenden är ungefär samma risk, eftersom det är samma mikrobiologiska och kemiska föroreningar som kan uppkomma. Men det är mycket svårt att ange detta kvantitativt. Man kanske kan tillåta sig den jämförelsen, eftersom man i båda fallen har åsikten att riskerna är mycket små.

Jag känner inte till någonting om cesium från upparbetat kärnbränsle i Amerika. Vad vi däremot känner till är att man i början av 40–50-talen diskuterade huruvida man eventuellt skulle kunna använda cesium från kärnbränsle och från bränsle som också används vid kärnvapenproduktion till nyttiga saker. Det diskuterades bl. a. om cesium kunde användas för bestrålningsändamål i olika sammanhang. Men det blev inte särskilt mycket av dessa diskussioner. Det har kanske producerats några få strålkällor med cesium som har använts, men det har inte förekommit i Sverige.

Det finns ett fåtal cesiumstrålkällor inom sjukvården för behandling av patienter, men de används inte längre. Numera använder man inom sjukvården och när det gäller bestrålning av livsmedel ett annat ämne som heter kobolt 60. Det framställs inte från kärnbränsle utan på annat sätt genom direkt bestrålning av ett stabilt ämne. Användning av cesium från kärnbränsle är således inte aktuell av tekniska och även av ekonomiska skäl, därför att cesium blir mycket dyrare att producera och det blir också mera ohanterligt vid användningen. Det krävs en ganska stor aktivitet för bestrålning och om man använder cesium skulle man behöva hundratals kilo, kanske upp emot ett ton av ett sådant radioaktivt ämne. Alla förstår ju att det skulle bli helt ohanterligt. Använder man däremot kobolt räcker det med betydligt mindre mängder, i storleksordningen kilo.

Ragnar Ohlson: Om man rent vetenskapligt bedömer den här frågan, måste man nog till frågeställarna säga att de stora riskerna med livsmedel är ju – och de kan också andra vittna om – de mikrobiologiska. Men genom forskning står det också klart att det sannolikt för vår folkhälsa och för enskilda individer är betydligt större risker med grillning och stekning än vad det är med bestrålning som påverkansmetod. Vi har alla konstaterat att detta är en metod som inte behövs i Sverige, och därför behöver den ju inte tillåtas. Det finns emellertid en part som inte är närvarande här och som sannolikt har ett ökat intresse för detta, nämligen u-länderna. I relation till andra tekniker som man kan använda för att underlätta sin livsmedelsexport – t. ex. räkor från Indien – är bestrålning en billig och bra metod, medan man annars får ta till djupfrysning som är dyrt – transportvägarna är långa. Man får ta till kemiska konserveringsmedel som av de flesta bedömare också anses vara ett sämre alternativ.

Jag tror att det på lång sikt är u-länderna som kommer att öka användningen av bestrålning. Sannolikt är det då inte de radioaktiva strålkällorna som blir den ökade källan, utan det är elektronacceleratorerna, vilka ger en annan typ av strålning.

Aino Blomqvist: När det gäller användningen av cesium 137 finns det fyra anläggningar i USA. Vi har inte någon vetskap om hur många det finns i Sovjetunionen.

I juni förra året hände en mycket stor olycka nere i Atlanta, där de kapslar som innehöll cesium 137 började läcka. Hernford, som har tillverkat kapslarna, vet inte hur man skall komma till rätta med problemet. Jag har med mig protokollet från den utfrågning som ägde rum i USA i anledning av detta.

Jag har också med mig dokument från Department of Energy i USA, där man förespråkar denna uppärbetning av avfall, eftersom man anser att cesium 137 är mycket effektivare än vad kobolt är.

Dessutom har jag med mig handlingar som visar att bördan på kärnkraftsindustrin när det gäller det radioaktiva avfallet är så stor, att det vore bra om man kunde få bort en del av cesiumet. Man skriver: Bara att få bort cesiumet gör att gammastrålningen sjunker med 98% i det radioaktiva avfallet, det högaktiva avfallet.

Marit Paulsen: Jag tror att det i Sverige finns en stark enighet om att bestrålade livsmedel icke är önskvärda. Det finns nog också en bred överenskommelse om att ett rikt land med vår teknik inte behöver bestrålning av livsmedel, utom möjligtvis när det gäller svartpeppar.

Jag skulle bara vilja vädja om respekt för de sammanhang som aldrig kommer upp i församlingar av den här typen. Snälla ni, det är faktiskt vetenskapligt bevisat att det också finns psykosomatiska sjukdomar och att ångesten, rädslan och osäkerheten inför maten utgör ett hälsoproblem. Bestrålade livsmedel, som människor upplever som evigt hållbara, är sådant som instinktivt skrämmer oss. Låt oss därför respektera att mat är mer än näringslära och att människor är mer än en informerad maskin.

Sven Eric Lorentzon (m): Jag vill anknyta till det som Marit Paulsen avslutade med. I propositionens föreslagna lydelse av 11 § införs det någonting som kallas för konsumentintresset. Detta är ett nytt begrepp för svensk lagstiftning. Man kan fråga sig vad "konsumentintresse" innebär. Är det över huvud taget användbart inom lagstiftningen? Visserligen har vi inga forskare här, men socialstyrelsen bör nog kunna svara på denna fråga.

Bestrålning är ett annat område i propositionen som det råder delade meningar om. Det har framförts olika synpunkter, inte minst från forskningshåll. Ministern avser att i förordningen införa ett generellt förbud mot bestrålning. Jag vill då fråga Kemikentrum och livsmedelsverket: Kommer bestrålning av kryddor att tillåtas? Finns det inom livsmedelsverket någon kompetens för att klara ytterligare dispensgivningar? Vad finns det för kompetens inom livsmedelsverket?

Lagrådet avvisar förslaget med hänvisning till bristfälliga kontrollmöjligheter. Arne Kardell tog i sitt första inlägg upp redlighetskravet – ett krav

som han vid ett flertal tillfällen starkt har betonat. Kan vi uppfylla redlighetskravet när det gäller ursprungsmärkning? Kan man gå ut och tala om vilka metoder som används i olika länder?

Detta med redlighetskravet och utvecklingen inom EG har diskuterats. Om tiden räcker till, kan vi ta upp den frågan senare.

Agneta Gillbach: Det är svårt att rent juridiskt förklara vad konsumentintresset innebär. I det här avseendet menas naturligtvis att det inte ligger i konsumenternas intresse att ha bestrålade livsmedel. Det finns säkert andra exempel på vad som menas med konsumentintresse. Vi har här tidigare talat om produktionsmetoder. Jag kan inte prestera någon juridisk och lagenlig definition av begreppet konsumentintresse.

Gunilla Krantz: Visserligen är jag industrirepresentant, men jag tror ändå att jag vet en del om konsumentintresse mot bakgrund av diskussioner och debatter som har förts samt attitydundersökningar som vi har gjort. Vi vet att konsumentintresset när det gäller livsmedel är i mycket hög grad färska, fräscha livsmedel, och det intresset vill vi också kunna tillgodose.

Arne Kardell: Enligt förslaget i propositionen skall det ju inte ges några dispenser – ett förslag som vi stödjer till fullo och som vi också har tillstyrkt i vårt remissyttrande. Därför förutsätter vi att det inte blir några större problem med dispenser.

I den mån riksdagen eller regeringen beslutar om att livsmedelsverket skall vara tillståndsgivande myndighet när det gäller bestrålning, får vi naturligtvis se till att skaffa oss den kompetens som behövs. Om vi skulle sakna kompetens inom huset, kommer vi att låna personal utifrån. Vi har ju SSI och olika forskningsinstitutioner, bl. a. lantbruksuniversitetet, där man har tillfredsställande kompetens på det här området.

Sven Eric Lorentzon (m): Vi har tidigare talat om kryddor. I 5 §, som utgör portalparagrafen i den föreslagna lagtexten, sägs att livsmedel som saluförs skall ha en sammansättning eller beskaffenhet i övrigt så att det inte får vara skadligt att förtära, smittförande eller eljest otjänligt som människoföda. Menar livsmedelsverket att man med berått mod avsäger sig möjligheten att följa upp portalparagrafen? Mig veterligt är det inte någon som anser att kryddor inte skall behandlas.

Arne Kardell: Jag utgår ifrån att de metoder som används och som kan utvecklas när det gäller avdödning av mikroorganismer i torkade kryddor är sådana att några hälsorisker för konsumenterna inte skall uppkomma.

Bertil Ekberg: Det ställdes en fråga om konsumentintresset. Inom konsumentkooperationen har vi ju mycket kontakter med våra medlemmar genom sammankomster i föreningarna och dessutom naturligtvis genom dessa otaliga besök i butikerna. Vår uppfattning är att konsumenterna känner en mycket stark motvilja mot bestrålade livsmedel. Därom behöver det inte råda några tvivel.

I våra remissyttranden och i andra sammanhang har vi sagt att det inte finns något behov av bestrålade livsmedel i det här landet. Det är klart att konsumentintresset är negativt när det gäller bestrålade livsmedel.

Göran Holmqvist: Det är inte alla kryddor i ett parti som bestrålas. Det rör sig om ungefär 2% av all vitpeppar, där man har påvisat att det förekommer mikroorganismer. Det skulle bli alldeles för dyrt att bestråla allt vad peppar heter. Kostnaden utgör alltså en begränsande faktor.

Astrid Mäkitalo: Jag vill säga något om människors oro, eftersom den togs upp här. Ofta ger man inte människor korrekt information i strålningssammanhang. Det förs många diskussioner av olika grupper som företrädare sina egna intressen, vilket är en självklar rättighet i ett fritt land. Därför är det mycket viktigt att den information som lämnas är korrekt.

När det t. ex. gäller Tjernobyl har det förts många diskussioner och all information har inte varit korrekt. All information om bestrålning av mat har inte heller varit korrekt. Om man ger människor en korrekt information, har de möjlighet att ta ställning till olika frågor. Med tanke på den radonstrålning vi har, skulle stora delar av Sverige vara obebodda, om strålning verkligen var så farligt.

Agneta Gillbach: Jag vill förtydliga mitt förra inlägg. Jag uppfattade frågan så, att den gällde en definition av begreppet konsumentintresse. Det är entydigt både nationellt och internationellt att alla konsumentorganisationer ifrågasätter denna metod och menar att bestrålning inte ligger i konsumentens intresse.

Jan Olof Snihs: Jag vill anknyta till det som Astrid Mäkitalo nyss nämnde om information. Frågan om information är mycket väsentlig. När man talar om att folkviljan är emot bestrålade livsmedel, kan då detta vara baserat på missförstånd.

För några år sedan gjordes en undersökning om hur folk uppfattade detta med bestrålade livsmedel. Så många som 30% av de tillfrågade trodde att livsmedlet skulle bli radioaktivt, vilket ju är felaktigt. 10% trodde att livsmedlet skulle bli mer farligt, mer radioaktivt än vad radonet i våra bostäder är. Detta visar litet grand hur mycket man vet om det hela.

När det gäller de kontrollmöjligheter som finns beträffande livsmedel nämndes här några i termer av licens, värmefotografering och elektronspinnmetoder. Dessa metoder fungerar nog vid laboratorietester, men att använda dem för kontroll av importerade livsmedel förefaller mig helt orealistiskt.

Aino Blomqvist: Det finns ytterligare en metod när det gäller kryddor. Socialstyrelsen säger att man skall gå ut och ge en total information. I det sammanhanget bör vi på Konsument-Forum få tillfälle att ge den information som vi har tagit reda på.

I Sverige har vi salmonellaproblem med kryddor, främst peppar. Vi skall naturligtvis gå ifrån den metod som framkallar cancer hos livsmedelsarbetarna. Det finns emellertid en annan metod än bestrålning, nämligen ångning av kryddor. Vi behöver bara gå till vårt grannland Danmark. Där finns det ett stort företag som heter Scanflavour AB och som sedan 1985 har en fullskaleanläggning. Direktör Scarsen vid denna fabrik hälsar Sverige välkommet att ånga de kryddor som vi behöver. Detta är en mycket billigare

metod än bestrålning. De enda kryddor man inte har lyckats med är dill, paprika och curry. Men för vår del handlar det ju om peppar.

Jag anser nog att tjänstemännen inom såväl livsmedelsverket som socialstyrelsen borde ha tagit reda på att det faktiskt finns en tredje metod som är nog så bra och helt godkänd i Danmark. År 1987 ångades 350-ton kryddor på Scanflavour AB.

Åke Natt och Dag: Innan vi lämnar detta ämne vill jag tillägga att jag håller med om att det finns ett stort konsumentmotstånd mot bestrålade produkter. Men innan ett förbud mot bestrålade livsmedel införs i Sverige måste vi vara medvetna om att man inom EG, samtidigt som vi sitter här, håller på att införa tillstånd för att bestråla vissa produkter, under förutsättning att dessa produkter åtföljs av information ända fram till konsumenterna om att de är bestrålade.

Kersti Karlsson: Jag nämnde tidigare att när man skall vidta åtgärder skall man försöka vidta åtgärder som är internationellt sanktionerade. I Codex Alimentarius Commission håller man på att utarbeta ett förslag som innebär att bestrålade livsmedel måste märkas. Jag tycker att det är relevant att detta berörs. I propositionen uttrycks det klart att man skall bevara möjligheten för konsumenterna att själva välja livsmedel på grundval av egna bedömningar. Och jag anser att kravet på märkning av bestrålade livsmedel väl tillfredsställer detta.

Ordföranden: Detta var en intressant diskussion som visar att det inte finns några stora motsättningar i fråga om bestrålning av livsmedel. De flesta synpunkterna på bestrålningen är negativa. Då kanske vi kan lämna detta ämne och gå vidare till frågan om märkning.

Märkning av livsmedel

Grethe Lundblad (s): Herr ordförande! I den proposition som utskottet behandlar sägs det ganska klart att märkningen av livsmedel skall ändras så att den blir till bättre hjälp för konsumenterna när de skall välja livsmedel. Märkningen skall bl. a. bli tydligare och enklare. Det är mycket bra. I nuvarande läge med ökad priskonkurrens har nämligen en tendens blivit att, om jag får använda uttrycket, man vill sälja konserverad gröt med mördande reklam. Därför skulle jag vilja ställa följande fråga till myndigheter, Köpmannaförbundet, LRF och KF: Kommer vi nu att slippa fantasi-namnen, t. ex. Aptitring, som är en dålig falukorv, gammaldags mjölk, som är fet mjölk och kärnlimpa, som inte har så många korn i sig? När det gäller kvantitetsdeklarationerna: kommer vi att få veta t. ex. hur mycket hallon det är i hallonsylten?

Jag är emellertid ibland litet tveksam till hur pass mycket informationen kan förenklas. Ibland är det nämligen bra att få veta t. ex. hur mycket socker det är i sylten. När det gäller hållbarhetsmärkningen har jag oroats av att en hel del av hållbarheten uppnås med hjälp av kemiska medel, och man har mycket svårt att få veta hur mycket av dessa konserveringsmedel som används i svenska livsmedel.

Det skulle därför vara intressant att få veta hur de olika marknadsförar-

na av livsmedel, LRF, KF och Köpmannaförbundet, tänker leva upp till bestämmelserna om en tydlig och enkel information som verkligen hjälper konsumenterna.

Gunilla Krantz: Jag skall försöka besvara frågan mycket enkelt. Självklart inte bara försöker vi utan lever också upp till de krav som ställs i livsmedelslagstiftningen när det gäller märkning av livsmedel. Det är en självklarhet att vi försöker göra denna märkning så bra, tydlig och enkel som möjligt. Efter diskussionerna i livsmedelsverket vet vi hur svårt det många gånger kan vara att balansera mellan å ena sidan önskemålet om en så komplett, fullständig och detaljrik information som möjligt och å andra sidan en så enkel och lättillgänglig information som möjligt.

Ett aktuellt exempel är att man för att hjälpa konsumenterna skall förse livsmedel som har låg fetthalt och livsmedel som innehåller mycket fibrer med en symbol. Och jag vet att företagen i gemen är angelägna om att så snart som möjligt införa denna symbol som förhoppningsvis skall vara till hjälp för konsumenterna.

Bertil Ekberg: Grethe Lundblad frågade om vi i framtiden kommer att slippa fantasinamnen. En hel del av dessa fantasinamn är mycket inarbetade, och jag tror knappast att dessa namn kommer att tas bort. Däremot har vi inom konsumentkooperationen vidtagit en hel del åtgärder. Bl. a. införde vi, långt innan det lagstiftades om detta, datummärkning av bröd, vilket är en bra upplysning. Dessutom finns det på charkuterivarorna en deklARATION där köttandelen och fettandelen i varorna anges. Vad denna deklARATION innebär kan konsumenterna få klart för sig genom en enkel information.

När de bestämmelser som vi nu diskuterar skall införas kommer självfallet ytterligare åtgärder att vidtas. Man måste då konstatera att informationen är en svår fråga i sammanhanget, inte minst när det gäller symbolerna. Det finns redan nu väldigt många olika slags symboler och fler är på väg att införas. När man diskuterar informationen till konsumenterna tror jag att det är viktigt att man mycket noga tänker på antalet symboler, så att man inte missleder konsumenterna i stället för att leda dem rätt. I vissa fall kan det faktiskt bli så att en konsument tror att han får en bra kost om han köper bara varor med en speciell symbol. Men så är det ju faktiskt inte, utan det är ju maten på tallriken som är avgörande. Detta tror jag att alla som sysslar med matinformation skall ha som ett riktmärke, det har åtminstone vi i vår verksamhet.

Nils Erik Näslund: Jag vill bara komplettera Bertil Ekbergs svar på Grethe Lundblads fråga genom att säga att det inte finns några motsättningar mellan handelns och konsumenternas intressen när det gäller en tydlig och klar märkning av livsmedelsprodukterna. Att produkterna är försedda med en tydlig och klar märkning är ju bra även för handelsleden och butikspersonalen som skall hantera produkterna och svara på frågor om dem.

När det gäller fantasinamnen delar jag Bertil Ekbergs uppfattning. Det kan vara svårt att definiera vad som är fantasinamn. Munsökorv och Gustafskorv t. ex. säger ju inte så mycket mer om korven än var den

kommer ifrån, men dessa namn är inarbetade produktnamn, och jag kan inte finna någon anledning att dessa namn inte skulle få finnas kvar.

Hållbarheten är en fråga med många dimensioner och infallsvinklar. Men utvecklingen under senare år har, till stor del som en följd av den debatt som har förts i Sverige, gått i riktning mot att kortare hållbarhetstider anges på produkterna. Och strävan måste ju vara att den hållbarhetstid som anges på produkterna inte skall vara längre än nödvändigt, men det finns många aspekter på denna fråga.

Agneta Gillbach: Jag vill kort kommentera fantasinamnen. Det vanligaste klagomålet från konsumenterna till livsmedelsverket i fråga om märkning- en av produkter gäller just fantasinamnen. Med den erfarenhet som jag har av marknadsföringsfrågor och märkningsfrågor, tror jag inte att någon förbättring kommer till stånd av sig själv. Om en förbättring skall ske tror jag att det krävs att livsmedelsverket tillför resurser för detta ändamål, dvs. att agera städgumma, vilket kanske inte är den riktiga vägen att gå.

Ordföranden: Det skulle kanske inte skada med litet mer fantasi, men det skall ju inte gälla bara namnen.

Grethe Lundblad (s): Visst tycker jag att vi skall ha trevligt i livsmedels- handeln. Men det står i propositionen att om varans namn inte tillräckligt tydligt anger varans slag skall ett beskrivande uttryck ingå i varubeteck- ningen.

Jag tycker att ni som representerar handeln och produktionen nu smiter undan. Nu får ni ta ert ansvar. Namnet Aptitring talar väl inte om att det är fråga om en fet korv som innehåller litet kött utan tvärtom?

Många varor ute i handeln har rena fantasibeteckningar som inte ger konsumenterna någon ordentlig upplysning. I fråga om detta måste faktiskt produktionsledet och handelsledet skärpa sig. Jag tror att konsumenterna efter hand kommer att avslöja dessa produkter. Då kommer produktionens och handelns representanter att stå avklädda. Jag tycker därför att det är bättre att produktionsledet och handelsledet tar itu med detta innan det börjar likna kejsarens nya kläder.

Ordföranden: Jag uppfattade inte detta som en fråga utan som en ren uppmaning från ledamoten i livsmedelsverkets styrelse.

Grethe Lundblad (s): Detta var ett uttryck från konsumentpolitikern.

Jens Eriksson (m): Herr ordförande, jag skulle vilja ta upp två frågor.

Det talas i propositionen om ursprungsland. Jordbruksministern skriver där att märkning med ursprungsland skall införas på förpackade livsmedel. Det står vidare att ursprungslandet skall anges om utelämnandet av det kan vilseleda konsumenten om livsmedlets ursprung.

Det framgår alltså av detta att färdiga livsmedel skall ursprungsmärkas. Vilken möjlighet finns det att ursprungsmärka livsmedel vilkas huvudsakliga råvara är importerad från andra länder? Råvaran kan ju till 100 % vara importerad även om livsmedlet sedan tillverkas i Sverige. Då bör ju ursprungslandet för råvaran anges.

Kan vi konsumenter få någon uppfattning om hur råvaran tillverkas i

andra länder? Självfallet kan detta inte anges på förpackningarna som görs i Sverige, men jag undrar om livsmedelsverket kommer att göra någon kartläggning av produktionsmetoderna?

Frågan om ursprungsmärkningen tror jag att Livsmedelsindustriförbundets och möjligen Grossistförbundets representanter kan svara på, eftersom det väl i första hand är dessa som får göra denna märkning.

En annan fråga som jag skulle vilja ta upp gäller harmoniseringen av märkningen. Det sägs att det inom Norden pågår en harmonisering och att frågan om en sådan harmonisering senare skall tas upp med EG. Danmark ingår ju i både Norden och EG, och det vore intressant att få reda på hur Danmark skall kunna harmoniseras med både EG och Norden. Jag undrar också om det är stora skillnader mellan märkningen i de nordiska länderna och märkningen i EG-länderna.

Arne Kardell: Jag börjar med att svara på frågan om harmoniseringen. Det är inte någon större skillnad mellan märkningsreglerna i Norden och inom EG. Reglerna för märkningen baseras i stor utsträckning på Codex märkningsregler. Jag ser över huvud taget inte några egentliga problem när det gäller harmoniseringen med EG eller med övriga nordiska länder i fråga om märkningen. När det gäller harmoniseringen med Norden har Sverige kommit mycket långt. Det har utarbetats ett förslag som ansluter sig till det förslag som propositionen bygger på och som vi har försett regeringen med.

När det gäller ursprungsmärkningen borde alla vuxna konsumenter veta att Sverige inte odlar kakao. Därför tycker jag inte att det på chokladkakorna, chokladaskarna eller O'boyburkarna behöver stå att de innehåller kakaoråvara från något afrikanskt land, t. ex. Ghana. Jag tycker att det krav som vi skall ställa när det gäller kakaoburkarna och chokladkakorna är att det skall framgå att de är svensktillverkade eller tillverkade i Danmark, Finland, osv. Det är så långt man kan sträcka sig.

Jag är emellertid väl medveten om att det finns fall där det kan vara svårt att ange ursprungslandet. Det kan t. ex. tänkas att man i Frankrike producerar ett livsmedel som består av råvaror från tre, fyra olika länder. Frågan är då vilket land som är ursprungsland. Jag föreställer mig då att när denna vara importeras till Sverige är ursprungslandet Frankrike. Mycket längre tror jag inte att man kan gå när det gäller kravet på ursprungsmärkning. Men det finns alltså internationella regler i Codex där det anges hur sammansatta livsmedel skall vara ursprungsmärkta. Och detta är något som vi får fundera litet grand på.

Jens Eriksson (m): Arne Kardell talade om kakao, men det finns många fler livsmedel, t. ex. västkustsallad som är gjord med indonesiska räkor, kanadensiskt vete, tysk råg, osv.

Jag frågade hur man skall ursprungsmärka de varor som till 80, 90 eller 100 % består av importerad råvara.

Margit Ångström: Jag vill ta upp frågan om märkning av livsmedel. Sverige importerar fler och fler konserver. Även om vi som konsumenter nu har fått lära oss att ha fantasi när det gäller att utläsa vilka produkter som

tillverkas i Sverige, kan det ibland vara mycket svårt att av en förpackning utläsa hur en produkt skall användas och vilka ingredienser som ingår i den. Det är ett krav att detta skall vara möjligt. Jag har en känsla av att det redan finns lagstiftning om detta. Jag undrar om Arne Kardell kan redogöra för lagstiftningen på detta område.

Gunilla Krantz: När det gäller fantasinamn på produkter tycker jag att det vore synd om man inte gjorde situationen klar för sig, nämligen att det i lagstiftningen finns ett antal namnskyddade korvar som måste uppfylla mycket specifika krav för att namnen skall få användas. Detta innebär att fantasinamnen på övriga korvar är nödvändiga, eftersom de inte får ha samma namn som de namnskyddade korvarna. Därför försöker man ta fram ett antal produkter och ge dem fantasinamn men naturligtvis även förse dem med en varudeklaration som klart talar om vad som ingår i produkten, en näringsvärdeklaration och en beskrivning av användningsområdet. Vi har t. ex. tagit fram en typ av mager korv som heter måltidskorvett, en från näringsynpunkt utomordentligt bra korv. Den får alltså inte kallas t. ex. falukorv utan måste få ett fantasinamn. Det kan naturligtvis finnas konflikter, men jag tror inte att de är så allvarliga.

Jens Eriksson (m): Jag skulle vilja fråga om det finns möjlighet att göra en kartläggning av produktionsmetoderna i de olika länderna. Det skulle väl i så fall vara livsmedelsverket som fick göra den.

Arne Kardell: Det är fullt möjligt, men då måste riksdagen tillföra livsmedelsverket extra resurser. Om vi fick ett tjugotal världsinspektörer skulle jag tacka och ta emot och skicka ut dem för att göra en sådan kartläggning, men detta kräver alltså pengar.

Grethe Lundblad (s): Jag vill åter igen till Gunilla Krantz säga att det i propositionen står att varans slag nu tillräckligt tydligt skall anges och att ett beskrivande uttryck skall ingå i varubeteckningen. Jag menar att detta kommer att ställa krav på alla producenter som i dag använder fantasinamn. Om man ser namnet Aptitring i en annons kan man faktiskt inte veta om det är en vetekrans, en falukorv eller något annat.

Göran Holmqvist: Grethe Lundblad framställer det som om livsmedlen i dag vore fullständigt omärkta. Redan i dag finns det på dessa produkter med fantasinamn förklarande text. Propositionen innebär att märkningen skall bli enklare genom att en del uppgifter skall tas bort. Man anser alltså att det finns för mycket information.

Beträffande märkning med ursprungsland, tillverkare och förpackare krävs detta även i dag i lagstiftningen. Även postadress och telefonnummer finns med. Därför kan alla människor som har frågor om ett livsmedel, t. ex. vilka råvaror som används och varifrån de kommer, ringa till företagen.

Aino Blomqvist: Varorna skall inte bara vara märkta, utan märkningen skall vara ärlig. Jag tror inte att ledamöterna i denna församling skulle vilja köpa morötter med ett grönt vackert märke på förpackningen om de visste vad detta märke innebär. Detta märke används nämligen i Israel, i Sydafri-

ka och i Holland på bestrålad mat. Vi vill alltså ha en ärlig märkning, och vi vill att man skall göra som inom EG, där man arbetar hårt med att få bort denna blomma och i stället ha en märkning som talar om vad som egentligen har gjorts med livsmedlet. Vi vill alltså ha en märkning, men en ärlig märkning av produkterna.

Margit Ångström: Jag vet inte om svaret från Göran Holmqvist gällde min fråga om märkning av produkter. Jag efterlyste inte adress och telefonnummer på produkten i de fall jag ifrågasätter ingredienserna, utan jag anser att jag som konsument när jag handlar i en butik skall våga ta med mig produkter hem, dvs. jag skall veta vad som finns i produkterna, hur jag skall tillaga dem, och hur jag skall kunna kombinera produkterna med andra livsmedel. Jag är alltså ute efter bättre information på importerade produkter, alltså inte enbart information om varifrån de kommer utan hur jag hanterar dem i mitt kosthåll. Detta skulle ju också öka försäljningen.

Ordföranden: Margit Ångström försökte med knepet att ställa en fråga till en av de inbjudna representanterna, men det är bara utskottsledamöterna som får ställa frågor. Men Margit Ångström fick ett svar, och vi fick reda på hennes synpunkter. Därmed tror jag att vi har rätt ut avsnittet om märkning och kan gå vidare till ett viktigt livsmedel som vi tänkte ta upp separat, nämligen dricksvattnet.

Dricksvattnet

Jan Fransson (s): Vattnet är vårt viktigaste livsmedel. Och det finns i dag en ganska omfattande reglering när det gäller dricksvattenförsörjningen.

Jag vill först ställa en allmän fråga till livsmedelsverkets och Kommunförbundets representanter. Vilka större brister anser ni finns när det gäller den nuvarande kontrollen av dricksvattnet, och vilket arbete pågår för att förbättra tillsynen?

Arne Kardell: Enligt vår bedömning är det främst tekniska brister i små och medelstora vattenverk – ålderstigna distributionsnät, bristfällig personalbemanning, dålig utbildning av den personal som är sysselsatt med uppgifter i små och medelstora vattenverk. Däremot anser vi inte att det finns några problem i de stora vattenverken. Där har man teknik, oerhört kunnigt folk och tillräcklig bemanning.

Lars Ågren: Den 1 juli 1983 överfördes ansvaret för vattnet till livsmedelsverket, vattnet blev ett livsmedel. Vi har väntat på en förordning från livsmedelsverket sedan 1983, men den har ännu inte kommit. Vi har läst att det pågår intensiva diskussioner inom livsmedelsverket om hur den skall utformas, och olika förslag har varit på remiss. Jag hörde för en stund sedan att Arne Kardell sade att vi kan förvänta oss en sådan ganska snabbt. Men det har tagit alldeles för lång tid. I avvaktan på denna förordning har man ute på fältet legat litet lågt, t. o. m. så lågt att Vatten- och avloppsverksföreningen gick ut med tillfälliga rekommendationer i avvaktan på denna kungörelse.

Varför har det blivit på detta sätt? Jag har följt detta sedan 1983 och kunnat konstatera att livsmedelsverket inte fick tillräckliga resurser 1983 av riksdagen när det gällde att ta över detta ansvar. Därefter har medlen varit knappa även för det fortsatta arbetet på livsmedelsverket. Det är detta som ligger bakom. Sedan finns det tydligen en del komplikationer mellan personer och enheter. Men det finns alltså brister, och nu måste vi ta tag i dessa saker när kungörelsen kommer och utbilda personalen på detta område.

Arne Kardell: Vi kanske inte skall polemisera i fråga om detta, men jag tycker att Lars Ågrens påstående var fantastiskt. Det är sorgligt att höra en representant för kommunsidan grundlöst påstå att man där har väntat på en författning sedan 1983. Det finns en kungörelse, och det är ledsamt att dricksvattentillverkarsidan inte har uppmärksammat att den finns. Denna dricksvattenkungörelse tillkom 1983 och trädde i kraft 1984. Och det är helt klart fastlagt vad som åligger dricksvattentillverkarsidan när det gäller kontrollen. Det finns också klart fastlagt vad som åligger kommunerna när det gäller att kontrollera vattenverkens kontroll. Jag har aldrig hört någon annan livsmedelstillverkare skylla ifrån sig när det gäller brister i den egna tillverkningen och tillverkningskontrollen på myndighetsföreskrifter. Det är desto märkligare att höra detta från kommunsidan som politiskt i ett tjugotal år har drivit frågan om avreglering. Och man har sagt att man vill ha bort beroendet från staten och att man klarar sig själv. När det sedan gäller en så enkel sak som att tillverka vatten säger man att man inte kan göra det på grund av att livsmedelsverket inte har utkommit med tillräckligt många föreskrifter. Detta tycker jag är mycket svagt.

Ordföranden: Det handlar också om vattnets ursprung. Det tillverkas väl inte kommunalt. Det är litet bekymmersamt att man inte vet vad som görs på olika nivåer.

Jan Fransson (s): Det var bra med denna replikomgång. Vi har också väntat på denna kungörelse, och det är tillfredsställande att den kommer.

För något år sedan avlämnade riksrevisionsverket en rapport om skyddet av vårt dricksvatten. Och från riksrevisionsverket är man inte särskilt nådig vare sig mot statliga myndigheter eller mot kommunerna. Det saknas skyddsområden för hälften av landets allmänna vattenförsörjningsanläggningar. Det är naturligtvis naturvårdsverket som har det centrala tillsynsansvaret, men även kommunerna har ett ansvar.

Antalet vattenburna epidemier har ökat, och vattnet i många vattentäkter har blivit surare. Riskerna för kemiska förändringar i dricksvattnet har ökat, vilket kan ge långsiktiga hälsoproblem.

Kommunerna är också kritiska till att samordningen mellan livsmedelsverket och naturvårdsverket inte har fungerat. Min fråga till Arne Kardell är: Är livsmedelsverket och naturvårdsverket i dag överens om problem-bilden, bl. a. när det gäller den fortgående markförsurningen?

Kommunförbundets representant vill jag fråga: Varför förekommer det i vissa kommuner över huvud taget inte någon regelbunden provtagning i vattenledningsnätet? Det skall väl inte behövas någon kungörelse eller

förordning om detta utan kommunen har väl ett ansvar för detta inför sina medborgare. Min fråga är naturligtvis om det nu kommer att bli fart på detta, så att en förbättring kommer till stånd.

Astrid Mäkitalo: Jag vill ta upp något av detta med tillsyn och provtagning. Den provtagning som i dag utförs av miljö- och hälsoskyddsnämnderna när det gäller vatten och övriga livsmedel sker måndag, tisdag och onsdag förmiddag. Händer det någonting under de övriga dagarna har man ingen möjlighet att ta prover på grund av att det kostar mera pengar med tanke på laboratorier osv. Det är någonting man också bör ha med här – det är inte lämpligt att ta vatten- och livsmedelsprover enbart måndag, tisdag och onsdag förmiddag. Så sker nu i hela landet.

Man bör också diskutera hur tillsynen över huvud taget ser ut. I dag diskuterar vi livsmedel och vatten. Detta rör tillsyn över huvud taget och är egentligen inte en fråga för enbart livsmedelsverket. Det finns ingen forskning på detta område vid Umeå universitet, som har miljö- och hälsoskyddsutbildningen. Tillsynen har inte kommit framåt, trots att man har en utbildning uppe i Umeå. Detta är något man kanske bör ta upp även inom jordbruksdepartementet.

Arne Kardell: Jag känner inte att vi är oense på någon punkt i vårt förhållande till naturvårdsverket när det gäller dricksvattnet. Svaret på Jan Franssons fråga är att vi är överens.

Lars Ågren: Vattenverken är ju kommunala anläggningar, och de skall skötas som andra företag. Det skall alltså finnas en egenkontroll, och en sådan finns. Däremot kan man säga att satsningar på kontrollen inte har prioriterats i den politiska debatten. När man från kommunsidan i början av 1980-talet drev frågan om att ansvaret för dricksvattnet skulle över från socialstyrelsen till livsmedelsverket, var det egentligen för att få ökade satsningar på detta område. Jag har debatterat detta med Arne Kardells företrädare. Vi har diskuterat mycket om resurserna för dricksvattenskontrollen. Vi har försökt att ha en omfattande kursverksamhet för personal vid vattenverken. Men intresset och aktiviteten över huvud taget när det gäller dricksvatten har ökat. Detta med försurningen har också kommit till. Ledningsnätet har försämrats. Här har det ena efter det andra kommit in. Därför är det rätt naturligt att man från den kommunala sidan tar reda på vad det organ som har huvudansvaret på den statliga sidan säger. Jag diskuterade detta på Vatten- och avloppsverksföreningen någon gång 1985 eller 1986. Då sade vi att det inte var livsmedelsverkets fel att det har blivit så dåligt. Man hade nämligen inte fått pengar. I dag har man litet bättre resurser. Vi hoppas att detta skall vara klart nu. Men vi tycker att det har tagit rätt lång tid.

Jan Fransson (s): Lars Ågren nämner försämringar i ledningsnätet. Det finns ju 6 000 mil vattenledningsnät. Det är klart att standarden på detta nät också påverkar kvaliteten på dricksvattnet. Jag vill fråga om man har grepp om behovet av renovering och förnyelse. Pågår det något arbete? Känner någon ansvar för att man får ett långsiktigt program för en förnyelse av ledningsnätet?

Lennart Brunander (c): Många som har ställt frågor här i dag har gjort det med utgångspunkt i propositionen. Jag har inte den möjligheten, eftersom detta område inte tas upp i propositionen om livsmedelskontroll. Det är anmärkningsvärt mot bakgrund av det som Jan Fransson här sade, att vatten är vårt viktigaste livsmedel. Det borde ha tagits upp i propositionen. Kan man från livsmedelsverket anse det rimligt och riktigt att det hanteras på detta sätt? Hade ni inte behövt mer stöd för att kunna fungera?

Som det har sagts här tidigare har livsmedelsverket nyligen tagit över ansvaret för dricksvattnet. Nu har pengarna för forskning och utveckling successivt försvunnit. Anslagen är nu mycket små, så små att man har börjat ropa efter åtgärder. Vi halkar efter i Sverige på detta område. Hur tänker ni från livsmedelsverket agera för att få fram mer forskning och utveckling för bättre vatten? Som Jan Fransson sade har sjukdomsfallen orsakade av vattenburna bakterier ökat. Under den senaste tioårsperioden har kanske 35 000-40 000 människor insjuknat. Försurningen är ett bekymmer. Aluminium i vattnet förorsakar sjukdomar. Hur tänker ni från livsmedelsverket agera för att se till att svenska folket får ett bra dricksvatten?

Arne Kardell: Svenska folket har ett i huvudsak mycket bra dricksvatten. Det är riktigt att människor har blivit sjuka på grund av dricksvattnet under den senaste tioårsperioden. Det hänger samman med, som jag sade, bristfällig teknik, dålig utbildning och bristfällig övervakning i små och medelstora vattenverk. Det är där problemen ligger. Jag har ingen synpunkt på huruvida dricksvattenfrågorna skulle ha behövt behandlas i denna proposition eller inte. Jag är tacksam för de förstärkningar vi har fått nu i två år. Förra året fick vi 500 000 kr. av riksdagen. I år får vi 800 000 kr., enligt det budgetförslag som ni skall behandla. Det innebär ordentliga resursförstärkningar för livsmedelsverket och möjliggör anställande av ett antal nya medarbetare med kompetens inom dricksvattensområdet. Vi är också på gång med att rekrytera dessa medarbetare.

När det gäller forskningen har vi, i likhet med vad ni uppenbarligen gör, känt en viss oro för att intensiteten i forskningen när det gäller dricksvatten här i landet är låg, för att inte säga obefintlig i vissa avseenden. Vi har därför i samarbete med VAV, skogs- och jordbrukets forskningsråd, SGU och andra intressenter satt oss ned för att ta fram ett forskningsprogram där vi försöker redovisa den forskning vi anser vara mest angelägen på detta område. Detta forskningsprogram är klart i dagarna och skall redovisas för livsmedelsverkets styrelse vid ett sammanträde i början av april. Sedan är det naturligtvis vår förhoppning att organ av typen SJFR och STU anslår pengar till projekt som ligger inom ramen för detta forskningsprogram.

Lars Ågren: När det gäller ledningsnätet är det observerat att det finns problem. Man har, framför allt i Malmö, med byggforskningsrådets medel tagit fram system för hur man skall undersöka ledningsnät. Dessa sprids nu över landet. Detta är alltså, som jag ser det, under kontroll. Nu gäller det bara att man politiskt i kommunerna prioriterar satsningar på detta nät, som ligger under jord och som inte syns alla gånger i den allmänna diskussionen.

När det gäller forskning och utveckling har vi från Kommunförbundets sida vid det senaste styrelsesammanträdet bestämt att medel skall avsättas – man skall gå ut till kommunerna och be att de plockar fram pengar. Statsmakterna begär nu att avnämarna skall satsa ca 50%. Det är man från kommunsidan beredd att göra. Detta gäller samma program som Arne Kardell talar om här.

Lennart Brunander (c): Vi kan alltså vänta oss att få mer pengar till forskningsinsatser. Det är angeläget att det blir på det sättet. Man kan dock tycka att det är synd att ingen har vaknat tidigare när det gäller detta. Detta borde rimligtvis ha redovisats inför propositionsskrivningen, så att det hade kommit med i detta sammanhang.

När det gäller ledningsnätet har det sagts här att det är ålderdomligt och att renovering behövs. Jag läste någonstans att om vi fortsätter att förnya vårt ledningsnät i nuvarande takt, tar det 400 år innan vi är färdiga. Det innebär att ledningarna hinner försvinna på många håll, innan vi kommer så långt. Från centerpartiets sida har vi pläderat för ett statsbidrag till kommunerna för att klara detta. Jag vill fråga Kommunförbundets företrädare: Skulle det vara rimligt med ett statsbidrag för att skynda på detta arbete? Till livsmedelsverket: Hur angeläget är det att vi får nya ledningar för att få bättre vatten?

Ett annat bekymmer som har uppstått under senare tid är att vi har hittat bekämpningsmedel i grundvattnet. Jag skulle till SJFR och kemikalieinspektionen vilja ställa frågan: Hur allvarligt är detta? Nu kommer nya preparat på marknaden, lågdospreparat. Man går ut och säger: Det här är inte farligt. Det syns inte. Det finns inga tester som visar att dessa preparat når grundvattnet. Hur är det med det? Jag skulle vilja ha en redovisning av det.

Vibeke Bernson: Jag kan börja med att svara på frågorna om bekämpningsmedel. Man har hittat ett antal bekämpningsmedel i yt- och grundvattnet, även i sådant vatten som används som dricksvatten. Kemikalieinspektionen håller på att se över de medel man har hittat. Vi kommer med restriktioner senare i vår för en del av dessa ämnen. För en del ämnen blir det inskränkningar i användningsområdena. Andra ämnen kommer inte att tillåtas alls. Vi ser mycket allvarligt på detta. Vår ambition är att ett bekämpningsmedel vid normal användning skall vara nedbrutet innan det når grundvattnet. När det gäller lågdospreparaten, som Lennart Brunander tog upp, har vi krävt av firman i fråga att den skall komma med analysmetoder för doser som ligger tio gånger lägre än den lägsta dos som ger effekt ute i naturen. Det har firman gjort. Vi har skickat dessa på remiss till dem som kan analys bättre än vi, nämligen livsmedelsverket, naturvårdsverket och lantbrukskemiska. Vi har inte fått deras svar ännu. Detta är på gång att lösas. Man skall alltid kunna mäta vid lägre doser än de som ger effekt.

Lennart Daléus: Våra forskningsinsatser är framför allt inriktade på att se till att bekämpningsmedel och läckageeffekter av annat slag inte drabbar vattenresurserna. Tillsammans med kemikalieinspektionen arbetar vi ock-

så med att se på effekterna. Men vi bedriver framför allt ett förebyggande arbete. Där anslår vi avsevärda resurser för att se till att dessa negativa effekter inte skall uppstå. Under en femårsperiod sysslar vi just med utarbetande av produktionsformer som skall minimera detta. Resurserna uppgår där för vår del till mångmiljonbelopp.

Lennart Brunander (c): Jag skulle ha velat få ett svar från Kommunförbundet och livsmedelsverket också om behovet av nya ledningar. Det är kanske en av de viktigare bitarna här.

Vi har ytterligare ett problem, nämligen att vårt vatten renas med klor. Klor är ju inte något av precis älskar. Det skulle vi vilja slippa. Vad gör man? Vem håller på att utveckla nya metoder? Känner ni till det? Jag vet inte vem som kan svara på det. Livsmedelsverket är ju ansvarigt, men det kan finnas andra som jobbar med detta också.

Ingmar Månsson: Jag skulle först vilja säga att det är mycket intressant att vattenfrågorna kommer upp och börjar tillmätas den vikt de är värda. Vattnet – tillgång, hantering, förstöring osv. – håller på att utvecklas till ett av de större internationella, globala problemen. Vi på SJFR har kommit i gång med detta när vi har fått pengar för vår livsmedelsforskning. Vi har en positiv inställning till att lägga våra pengar på vattenfrågorna i den mån vi kan. Vi har bara hållit på något år. Det har varit mycket positivt att arbeta under livsmedelsverket för att ta fram detta vattenprogram. Det ligger nu fyra projekt inne för bedömning, och vi skall se vad vi kan göra åt detta.

Arne Kardell: Det är klart att det är mycket angeläget att renovera och ersätta gamla vattenledningar. Det är klart att vi ser mycket positivt på detta. Vi är emellertid inte experter på alla de frågorna. Bl. a. ett forskningsprogram som ligger hos SJFR, där vi har fått stöd för ett förprojekt, avser just försök att klarlägga hur mikroorganismer växer och utvecklas i ledningsnätet.

När det gäller klorfrågan är det vi som har ansvaret för att göra bedömningen av om klorering kan tillåtas och i så fall i vilken form det skall ske. Jag vill dock säga att detta är internationella, globala frågor. Där kan jag också hänvisa till Ingmar Månssons inlägg. Lilla Sverige med 8 miljoner invånare är inte ensamt om dessa problem. Därför utgår vi från att man också i andra länder, länder som kanske har mycket starkare forskning och ekonomi än vi, sysslar med dessa frågor, så att vi skall kunna få en hel del svar också därifrån. Vi kan inte räkna med att i denna eller någon annan fråga ensam – med en befolkning på 8 miljoner – lösa allting. Vi måste räkna med att vi får hjälp utifrån, och det tror jag vi kommer att få i många av dessa frågor.

Lars Ågren: Lennart Brunander frågade om statsbidrag. Kommunerna brukar inte säga nej till statsbidrag. Men hur var det sist när det gällde statsbidraget till vatten- och avloppsledningar? Det blev en hög av statsbidragsansökningar liggande år efter år, och till sist måste man skriva av det hela. Det är mycket bättre att man mellan stat och kommun gör upp om de stora beloppen och inte har detaljstatsbidrag.

Lennart Brunander (c): Vad skall vi då göra för att slippa vänta 400 år?

Inge Carlsson (s): Min fråga gäller dricksvattnet och jordbruket. Kväveutsläppen orsakar ju allvarliga föroreningar av grundvattnet. Risken för att grundvattnet skall förorenas genom jordbrukets gödselanvändning är störst i områden med genomsläppliga jordar och i högt liggande områden med stora grundvattenbildningar. Dessa riskområden finns bl. a. i Halland på Kristianstadsslätten, Kalmar län och på Gotland. I dessa områden har påträffats höga nitrathalter. Det har man också träffat på i ett stort antal av de 400 000–500 000 brunnar som finns i vårt land. Man bedömer att dessa nitrathalter hotar grundvattnet. Många upplever problemet som så stort att man inte bara vill minska utan totalförbjuda kvävegödslingen, åtminstone i de mest utsatta områdena. Jag vill fråga dem som har en uppfattning i denna fråga: Anser ni att vi borde besluta om zoner i jordbruket där man, för att rädda grundvattnet, skall sätta hårdare gränser för eller rent av förbjuda kvävegödsling? På vilket sätt skall vi i så fall kunna kontrollera detta?

Ingmar Månsson: När det gäller användningen av de pengar vi har fått från regering och riksdag för att ta fram alternativa produktionsformer har vi nu begärt in halvtidsrapporter. En central punkt i denna forskning är att få fram system där man undviker precis det Inge Carlsson talar om. Man tycks vara på god väg. Personligen skulle jag tro att om vi misslyckas med att lösa detta problem, kanske ingenting annat återstår än att sätta stopp. Måtte vi slippa komma dit!

Birger Svensson: Jag tror att man inom ramen för det projekt som Ingmar Månsson talade om och med ett riktigt användande av den kunskap som finns om växter, om hur de tar upp näring osv., skulle kunna avsevärt minska de risker man nu diskuterar. Det är dock mycket möjligt att man inom särskilt utsatta områden bör införa t. ex. trädplantering, för att fånga upp eventuellt kväve som rinner med ytvatten eller på annat sätt transporteras i marken.

Inge Carlsson (s): Jag tycker att det var bra svar jag fick. Jag vill dock fråga: Kan miljöavgifter vara ett alternativ? Sedan vill jag bara upplysa om att när det gäller den viktiga frågan om vattnet pågår ganska mycket forskning på Linköpings universitet, där ett av fyra olika teman är vatten. Jag tror att flera myndigheter här kanske borde ha en större kontakt just med "Tema vatten" i Linköping.

Lars Ågren: Vi har kontakt med "Tema vatten" i Linköping och har haft det i flera år.

Ordföranden: Vi har avslutningsvis en punkt där vi kan samla upp frågor som eventuellt finns kvar. Det kan gälla allmänt om livsmedelskontrollen. Det kan också gälla sambandet kost–hälsa. I dag diskuteras ju alltmer frågan om ett folkhälsomål.

Margareta Winberg (s): Jag vill återkomma till en fråga som jag inte tyckte blev riktigt utredd. Jag vänder mig i första hand till kommerskollegium. Den manlige företrädaren för kommerskollegium talade om att skydda människors liv och hälsa och sade att de enskilda länderna får vidta åtgärder som kan betecknas som tekniska handelshinder. Den kvinnliga företrädaren uttryckte det på ett något annorlunda vis. Hon sade att ordet handelshinder skall definieras i en panel. Det kan då hända att man beslutar att det enskilda landets definition av att skydda människors liv och hälsa inte håller, utan att detta kommer att betraktas som ett handelshinder. Jag skulle vilja fråga företrädarna för kommerskollegium, och kanske någon annan som har studerat detta, om det finns något i livsmedelskontrollen som ni kan förutse vid ett närmande till EG kommer att betecknas som ett handelshinder och således så småningom måste revideras från vår sida.

Kersti Karlsson: När det gäller frågan om EG kan vi säga att vi beträffande förslaget om förbud mot import av bestrålade livsmedel redan har hört av EG att man betraktar införandet av en sådan reglering i Sverige som ett handelshinder. Jag sade att vi i tveksamma fall förbehåller oss själva rätten att bedöma vad som kan vara skadligt för hälsan. Marit Paulsen t. ex. har varit inne på psykosomatiska effekter osv. Vi skulle säkert från svensk sida med stöd av expertis kunna hävda att det är hälsovådligt att försälja bestrålade livsmedel i Sverige. Men vi får, mot bakgrund av att vi har biträtt en internationell överenskommelse, finna oss i det tvistlösningsförfarande som överenskommelsen stipulerar. Där kan det hända att expertis i andra länder inte bedömer att bestrålning av livsmedel är hälsovådlig. Till slut kommer tvisten i GATT, där vi är en part, att slitas på något vis. Om vi kan hitta bra argument för att det är hälsovådligt med bestrålade livsmedel kanske vi t. o. m. kan övertyga EG. Men vi får nog förvänta oss att andra länder kan betrakta detta som ett handelshinder. De kan ju inte sälja sina produkter hit, om dessa är bestrålade.

Aino Blomqvist: Jag har framför mig det utlåtande som har kommit från Consumer Consultative Committee (CCC). CCC ligger under EG. Sex länder i EG bestrålar livsmedel, och man bestrålar mycket litet. För ledamöternas kännedom kan jag tala om att det finns ca 30 anläggningar runt om i världen. Jag har skickat IAEA:s, internationella atomenergigorgans, papper till er. Den uppfattning CCC har uttryckt är att mycket av oärlighet inom denna handel har upptäckts inom Europa. Man säger: "In the meantime all those Members States which have not yet admitted irradiation of foodstuffs so far, may maintain this situation."

Både BEUC, den europeiska konsumentrörelsen, och IOCU, den internationella konsumentorganisationen, samt livsmedelsarbetarna internationellt har sagt nej till bestrålning av livsmedel. Detta kommer nog att bli svårt för EG. EG består ju av demokratiska länder, och mig veterligt är grundlagen i dessa länder konstruerad så att all makt utgår från folket, antingen det finns GATT-avtal eller inte.

Kersti Karlsson: Jag vill bara kommentera detta genom att säga att vad konsumentorganisationerna i EG har framfört är en sak. Den kritik vi i Sverige har fått kommer från ett organ som representerar EG internationellt, nämligen EG-kommissionen. Det är alltså EG-kommissionen som har bedömt att detta är ett handelshinder, och EG-kommissionen är ett officiellt organ i EG.

Margareta Winberg (s): Om det inte finns några andra synpunkter får man väl tolka det som att den nya lagen inte går längre än att man kan förutsätta att den kan accepteras vid ett närmande till EG.

Annika Åhnberg (vpk): Jag skulle vilja fråga om sekretessen i samband med livsmedelskontroll. Jag tänker då särskilt på hygienkontrollen. I dag offentliggörs inte uppgifter om sådan kontroll. Det hävdas att lagstiftningen är sådan att man inte kan offentliggöra dessa uppgifter. Men det hävdas å andra sidan från en del personer att detta inte alls har sin grund i lagar utan snarare i att man har utvecklat en sådan praxis hos olika myndigheter och att det inte skulle behöva vara så. I stället skulle man mycket väl kunna offentliggöra uppgifter som kommer fram i samband med livsmedelskontroll, och det skulle alltså inte behövas någon lagändring för detta. Jag känner mig rätt osäker på detta och skulle vilja ha klarlagt hur det egentligen förhåller sig.

Arne Kardell: Alla myndigheter är skyldiga att följa lagen. När man skall tolka vad lagen innebär har vi ett högsta organ på civilrättssidan som heter högsta domstolen och ett på förvaltningsidan som heter regeringsrätten. I detta fall är det alltså regeringsrätten som i ett eller två utslag har lagt fast att sekretess gäller för uppgifter som, om de kommer ut, kan vålla företagskada. Det är den tolkning regeringsrätten har gjort. Den är vi bundna av. Jag tycker att detta är en akademisk debatt, eftersom det väl på riksdagens bord i dag ligger ett förslag om ändring av lagen, så att sekretessen på detta område skall tas bort. Detta hälsar vi från livsmedelsverkets sida med tillfredsställelse.

Jag skulle också vilja göra en avslutande kommentar. Den hearing vi har haft här handlar som de flesta livsmedelsdebatter inte om de verkliga problemen med våra livsmedel, enligt min uppfattning. Vi har här i landet två dominerande sjukdomsgrupper. Den ena är hjärt- och kärlsjukdomar. Den andra är cancer. Två tredjedelar av hjärt- och kärlsjukdomarna och en tredjedel av cancersjukdomarna orsakas av dåliga, felaktiga kostvanor. Vi äter i det här landet alldeles för mycket fett – alldeles för mycket mättat fett, smör- och mjölkfett – och alldeles för litet kolhydrater – spannmålsprodukter, grönsaker, potatis och liknande samt alldeles för litet kostfibrer.

Om det skall vara någon mening med vår livsmedelspolitik är det våra kostvanor vi skall ändra. Vi behöver egentligen inte *ur hälsosynpunkt* skärpa vår importkontroll eller livsmedelskontrollen inom landet. Det är av andra skäl vi behöver skärpa dessa.

Ur hälsosynpunkt finns det en enda stor åtgärd vi skall vidta: förändra våra kostvanor, minska vårt fettintag och öka vårt fiberintag. Det är detta

vi skall syssla med. Det är det ni i riksdagen också borde ta tag i. Ni borde t. ex. inte skicka iväg 2 miljarder rätt ut till att subventionera konsumtion av mjölkfett. Ni borde ställa villkor för användningen av dessa 2 miljarder i form av t. ex. differentierade livsmedelspriser när det gäller mjölken, så att lättmjölk är väsentligt billigare än annan mjölk. Då skulle ni göra något verkligt för hälsan och livsmedlen. Tack för ordet.

Ordföranden: Tack för det, Arne Kardell. Jag uppmanade nästan till detta inlägg genom att säga att vi i den avslutande delen skulle kunna ta upp frågan om sambandet mellan kost och hälsa. Det är en fråga som inte minst i riksdagen är föremål för ytterligare intress. Den här utfrågningen har emellertid handlat om den nya lagstiftningen om kontroll av livsmedel, och det torde bli svårt att kontrollera intaget av fett och kolhydrater genom en lagstiftning. Jag tror däremot att det är viktigt att vi vid ett senare tillfälle fullföljer diskussionen även på detta område.

Avslutning

Ordföranden: Jag tycker att den här utfrågningen varit mycket allsidig och informativ. Vi känner från utskottets sida en stor tacksamhet gentemot er alla som velat komma hit och svara på frågor. Vi har fått området mycket väl belyst. Jag vill också tacka för övrig uppmärksamhet.

Jag noterar att den här frågan, trots att den angår alla, inte är lika intressant för media som exempelvis det som behandlas vid vissa andra utskottsutfrågningar i detta hus. När jag i går eftermiddag gick hit för att se litet på denna lokal, mötte jag en känd TV-reporter som kom med kamera och ville ställa några frågor. Jag sade: Vad trevligt att ni är intresserade av det vi skall genomföra här i morgon. Men frågorna gällde Ebbe Carlsson, före detta statsråd m. m. Jag höll nästan på att säga att vi tyvärr inte har några före detta statsråd inblandade i den här debatten.

Vi har fått rikhaltig information, och vi är tacksamma för detta. Vi skall nu fortsätta med den formella behandlingen i utskottet, vilket förhoppningsvis också skall leda till bättre livsmedel.

Kommerskollegium

Avdelningsdirektör Leif Lundberg
Avdelningsdirektör Kersti Karlsson

Socialstyrelsen

Avdelningsdirektör Astrid Mäkitalo
Byrådirektör Anna Thille

Konsumentverket

Byrådirektör Agneta Gillbach

Statens livsmedelsverk

Generaldirektör Arne Kardell
Avdelningschef Rune Henriksson
Avdelningschef Erland Pääjärvi
Avdelningschef Stuart Slorach
Byråchef Per Ollén
Informationschef Leif Chrona

Statens jordbruksnämnd

Avdelningschef Göran Öjeheim
Byråchef Eje Sandqvist
Avdelningsdirektör Mats Persson

Kemikalieinspektionen

Byråchef Vibeke Bernson

Statens strålskyddsinstitut

Ställföreträdande generaldirektör Jan Olof Snihs
Avdelningsdirektör Jonas Karlberg

Sveriges lantbruksuniversitet

Professor Marie-Louise Danielsson-Tham

Docent Birger Svensson

Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR)

Professor Ingmar Månsson

Kanslichef Christer Hoel

Informationschef Lennart Daléus

Länsstyrelsen i Skaraborgs län

Länsveterinär Bengt Tidblad

Grossistförbundet Svensk Handel

Vice verkställande direktör Iwan Ahlström

Direktör Åke Natt och Dag

Direktör Göran Wennerstein

Sveriges köpmannaförbund

Verkställande direktör Nils Erik Näslund,
Sveriges livsmedelshandlarförbund

Kooperativa förbundet KF

Direktör Bertil Ekberg

Professor Ragnar Ohlson

Direktör Vilho Eriksson

Lantbrukarnas riksförbund LRF

Direktör Gunilla Krantz, Sveriges slakteriförbund

Agronomie licentiat Jacob Ekman

Agronom Jan Emmervall

Svenska kommunförbundet

Direktör Lars Ågren

Sekreterare Gunnar D Olson

1988/89: JoU14
Underbilaga

Sveriges livsmedelsindustriförbund

Verkställande direktör Göran Holmqvist

Veterinär Stig Astermark

Agronom Håkan Mowitz

Kooperativa gillesförbundet

Margit Ångström

Konsument-Forum

Bengt Ingelstam

Aino Blomqvist

Marit Paulsen

Sammanfattning	1
Propositionen	1
Motionerna	2
Offentlig utfrågning	11
Utskottet	11
1. Allmänna utgångspunkter	11
2. Importkontrollen	16
3. Dricksvattnet	19
4. Gränsvärden m. m.	22
5. Tillsatser m. m.	24
6. Internationellt arbete	25
7. Organisationen av den allmänna offentliga livsmedelskontrollen	27
8. Köttbesiktningen	29
9. Köttkontrollen i övrigt	30
10. Kontrollen av förpackningar och husgeråd	33
11. Offentligt kontrollerad egentillsyn	34
12. Märkning av livsmedel	35
13. Information och rådgivning	40
14. Utbildning	43
15. Vidgad avgiftsfinansiering inom livsmedelskontrollen	43
16. Bestrålning av livsmedel	45
17. Ansvar för brott mot livsmedelslagen	48
18. Övriga frågor	50
Utskottets hemställan	50
Reservationer	55
Allmänna utgångspunkter (res. 1–6)	55
Importkontrollen (res. 7–9)	58
Dricksvattnet (res. 10–16)	61
Gränsvärden m. m. (res. 17–22)	65
Tillsatser m. m. (res. 23–25)	68
Internationellt arbete (res. 26–27)	69
Organisationen av den allmänna offentliga livsmedelskontrollen (res. 28–32)	70
Köttbesiktningen (res. 33)	74
Köttkontrollen i övrigt (res. 34–36)	74
Kontrollen av förpackningar och husgeråd (res. 37)	75
Offentligt kontrollerad egentillsyn (res. 38–39)	76
Märkning av livsmedel (res. 40–48)	77
Information och rådgivning (res. 49–52)	82
Utbildning (res. 53)	83
Bestrålning av livsmedel (res. 54–56)	84
Ansvar för brott mot livsmedelslagen m. m. (res. 57–58)	86
Särskilda yttranden	87
Bilaga 1 (Lagförslaget)	90
Bilaga 2 (Offentlig utfrågning)	94